

Miljøbistand til Østeuropa Årsberetning 1998

Miljøbistand Øst - DANCEE

Danish Cooperation for Environment in Eastern Europe
Miljø- og Energiministeriet

Indholdsfortegnelse

1	Forord	5
	<i>Kronik af miljø- og energiminister Svend Auken: Miljøbistand til eksamen</i>	7
2	Kommentar	9
3	Århuskonferencen	11
4	Evalueringen	19
	<i>Artikel af Mikael Skou Andersen: Østeuropas miljø og den danske bistand</i>	30
5	Status over MKØ-ordningen ved årsskiftet	37
6	Status over sektorintegreret miljøindsats	39
7.	Miljøprojekter i Østeuropa i 1998	43
	<i>Generelt om bevillingens størrelse</i>	43
	<i>Miljøprojekter i Bulgarien</i>	45
	<i>Miljøprojekter i Den Tjekkiske Republik</i>	49
	<i>Miljøprojekter i Estland</i>	54
	<i>Miljøprojekter i Hviderusland</i>	63
	<i>Miljøprojekter i Letland</i>	64
	<i>Miljøprojekter i Litauen</i>	64
	<i>Miljøprojekter i Polen</i>	83
	<i>Miljøprojekter i Rumænien</i>	97
	<i>Miljøprojekter i Rusland</i>	102
	<i>Miljøprojekter i Slovakiet</i>	112
	<i>Miljøprojekter i Ukraine</i>	116

<i>Miljøprojekter i øvrigt</i>	125
<i>Miljøprojekter i Montenegro</i>	133
<i>Miljøprojekter i Kroatien</i>	134
<i>Miljøprojekter i Moldova</i>	134
Bilag 1: Rådgivende Komité	137
Bilag 2: Århus-Deklarationen	139
<i>Declaration on the Phase-out of Added Lead in Petrol</i>	158
<i>Ministerial Declaration on Long-Range Transboundary Air Pollution</i>	159
Bilag 3: Finansrapporten fra Århus	163
1 <i>Environmental Financing in CEEC/NIS</i>	164
2 <i>Trends in Environmental Expenditure</i>	165
3. <i>Demand for Environmental Financing</i>	168
4. <i>Specific Issues in Environmental Financing</i>	169
5. <i>Environmental Financing Mechanisms</i>	172
6. <i>Recommendations</i>	177
<i>Annex 1. Selected data on domestic and external environmental finance in CEEC/NIS</i>	181
<i>Annex 2. Key references</i>	189

Forord

Af miljø- og energiminister Svend Auken

Perspektiver for dansk miljøbistand i Østeuropa

Den danske miljøstøtteordning skal ses i et internationalt perspektiv. Kun hvis vi udmønter miljøstøtten i et tæt samspil med de enkelte lande og har øje for udviklingen i landenes muligheder samt styrker og svagheder hos andre donorlande og de internationale finansieringsinstitutioner, vil vi lykkes med miljøstøtteordningen. Den eksterne evaluering fra 1998 af den danske øststøtte viser heldigvis, at vi i høj grad er på rette spor¹.

Optagelsen i EU af de øst- og centraleuropæiske kandidatlande præger i stadig højere høj grad den europæiske dagsorden og dermed også den danske miljøbistand. Kandidatlandene har forpligtet sig til at påtage sig EU's politiske målsætninger og at implementere EU's lovgivning på miljøområdet. Derfor er den danske miljøbistand i disse lande i stadig stigende grad målrettet mod at gøre landene i stand til at leve op til EU's miljøkrav. Allerede i dag er op mod halvdelen af øststøtten rettet mod EU-approximation, og i de kommende år vil der i stigende grad blive videreformidlet erfaringer fra den danske miljøadministration på nationalt, regionalt og lokalt niveau med henblik på at styrke østlandenes egne institutioner.

Det fremtidige EU-medlemsskab er en betydelig drivkraft for disse landes indsats, og vi vil fra dansk side medvirke til at fremme processen mest muligt ved at støtte EU kandidatlandene med at identificere gode miljøprojekter og sikre en optimal udnyttelse af de betragtelige midler, der bliver stillet til rådighed for tilnærmelsesprocessen fra EU.

Samtidigt bliver forskellen i indsatsen på miljøområdet mellem specielt de lande, der søger om optagelse i EU, og de der ikke gør, stadig mere markant. Der er en reel risiko for, at der sænker sig et nyt miljømæssigt jerntæppe mellem det udvidede EU og resten af Europa.

Derfor bliver den næste meget store udfordring at sikre den miljømæssige integration af Rusland, Ukraine og de øvrige tidligere Sovjetrepublikker. Med miljøstøtten kan vi i høj grad bidrage til et bedre samarbejde mellem de centraleuropæiske lande og staterne længere mod øst, som også skal bringes til at opfylde deres miljøforpligtelser. Mange af landene i Østeuropa har undertegnet de samme internatio-

¹ Bilag C

nale aftaler som Danmark, og vi kan med miljøstøtten hjælpe dem med at leve op til aftalerne. Det er den vej den paneuropæiske miljøproces går, og den vej vil vi fortsat følge fra dansk side.

Danmark skal imidlertid ikke alene samarbejde med de enkelte modtagerlande. Vi skal fortsætte det internationale miljøsamarbejde, for kun her igennem kan vi være med til at præge den miljøpolitiske udviklingsproces i øst såvel som vest til gavn for miljøet i hele Europa. Vi er aktive deltagere i det internationale miljøsamarbejde om Østeuropa, hvor vi samarbejder med EU, OECD, FN og de internationale finansieringsinstitutioner. Endvidere deltager vi i Østersø-samarbejdet og i det nordiske miljøsamarbejde. Gennem dette samarbejde vil vi fortsat være med til at sætte miljøet på dagsordenen i Østeuropa. Det er i dette perspektiv, vi skal se miljøstøtten.

Miljøbistand til eksamen

v/miljø- og energiminster Svend Auken²

En ekstern evaluering af den danske miljøbistand til Østeuropa viser, at pengene er givet ganske godt ud.

Da muren faldt i Berlin i 1989, og da de øvrige kommunistiske lande faldt fra hinanden i de efterfølgende år, blev den ny tid hilst velkommen. Et mørkt kapitel i Europas historie var bragt til ende, hvor europæerne havde været holdt adskilt fra hinanden, og hvor basale menneskerettigheder var blevet undrtrykt i den ene halvdel af Europa.

Glæden og forventningen over de nye muligheder, som pludselig åbnede sig, var enorm, men samtidig var der også en erkendelse af, at opgaven på mange måder ville blive meget svær. På en række områder skulle de nye lande hjælpes videre, hvis de skulle kunne komme på fode igen.

Et af de områder, som det danske Folketing besluttede sig for at satse på i forbindelse med hjælpen til de tidligere kommunistiske lande i Øst- og Centraleuropa, var miljøbistanden. En del af denne bistand er nu blevet evalueret, nemlig den såkaldte miljøstøtteordning, der administreres af Miljøstyrelsen.

I juli 1997 igangsatte Miljøstyrelsen en ekstern evaluering af den danske miljøstøtteordning for Østeuropa fra ordningens start i 1991 til udgangen af 1996. Evalueringen er gennemført af lektor Mikael Skou Andersen fra Aarhus Universitet i samarbejde med PLS Consult og KPMG C. Jespersen. Evalueringsholdet har interviewet samtlige danske projektledere, 47 udvalgte projekter er analyseret i detaljer, og holdet har besøgt otte af de 12 samarbejdslande i Østeuropa og interviewet myndigheder, interessenter og uafhængige eksperter. Når de 47 udvalgte projekter får karakterer, bliver 35 af projekterne karakteriseret som tilfredsstillende eller meget tilfredsstillende, 8 som mindre tilfredsstillende og 4 som utilfredsstillende. Efter nogle begyndervanskeligheder i de første par år af støtteordningens levetid er det glædeligt, at så mange af projekterne får gode karakterer, og at evalueringsholdet konkluderer, at miljøbistanden nu har fundet en tilfredsstillende form.

På en række områder kommer evalueringen med spændende anbefalinger til arbejdet i de kommende år. Jeg vil ikke her gå i detaljer med evalueringens resultater, men f.eks. lægges der op til, at vi skal blive bedre til at måle de faktiske miljøeffekter af projekterne. Evalueringens anbefalinger vil selvfølgelig indgå i Miljø- og Energiministeriets løbende tilpasning af indsatsen på området.

² Kronik i Berlingske Tidende, den 5. november 1998

Men rapporten giver anledning til en række umiddelbare bud på de fremtidige perspektiver for den danske miljøbistand til Østeuropa.

Udviklingen i Østeuropa går rivende hurtigt og kræver hele tiden, at miljøstøtteordningen tilpasses hertil. Man må derfor også holde sig for øje, at evalueringen kun omfatter perioden frem til og med 1996, og at den tager udgangspunkt i den bilaterale støtte til de enkelte modtagerlande.

Danmark samarbejder ikke kun med de enkelte modtagerlande. Vi er aktive deltagere i det internationale miljøsamarbejde om Østeuropa, hvor vi samarbejder med EU, OECD, FN og de internationale finansieringsinstitutioner; vi deltager i Østersøsamarbejdet og i det nordiske miljøsamarbejde osv. Gennem dette samarbejde har vi som den største bilaterale donor – både absolut og i forhold til indbyggertal – været med til at sætte miljøet på dagsordenen i Østeuropa.

Et tegn på dette er, at danske miljøprojekter i Østeuropa har skabt grundlag for, at de internationale finansieringsinstitutioner har givet lån for i alt 6 milliarder kr. til miljøformål i landene, at landene på egen hånd har valgt af medfinansiere en stor del af projektomkostningerne. Projekterne har desuden ført til en betydelig eksport af dansk miljøteknologi.

Vi skal fortsætte det internationale miljøsamarbejde, for kun herigenem kan vi være med til at præge den miljøpolitiske udviklingsproces i øst såvel som vest til gavn for miljøet i hele Europa. I den sammenhæng var den 4. pan-europæiske miljøministerkonference i Århus i juni en vigtig milepæl, og miljøstøtteordningen skal ses i sammenhæng hermed.

Blandt de vigtigste resultater i Århus var underskrivelsen af offentlighedskonventionen, også kaldet Århus-konventionen, om brugernes miljørettigheder. Konventionen vil betyde en væsentlig udvidelse af almindelige borgeres og græsrodsbevægelseres adgang til at påvirke de miljøpolitiske beslutningsprocesser; den er en stor udfordring for de fleste lande, og den danske miljøbistand bør medvirke til implementering af denne konvention i Østeuropa.

Også de to nye protokoller på luftområdet (den ene om tungmetaller og den anden om svært nedbrydelige organiske forbindelser) samt vedtagelse af en strategi for udfastning af bly i benzin i hele Europa, var vigtige tiltag på konferencen med at sikre vedtagelse af en væsentlig hurtigere udfasning af bly i benzin i langt størsteparten af landene end den tidsfrist, der er angivet i Tungmetalprotokollen. Danmark har støttet udarbejdelsen af nationale udfasningsplaner for bly i benzin i en række østlande, og vi vil fortsat hjælpe østlandene med at nå så hurtig en løsning som muligt af dette alvorlige miljøproblem

Et parallelt eksempel er den danske bistand til de østeuropæiske landes opfyldelse af Montreal-protokollen om udfasning af ozonnedbrydende stoffer. Med en dansk støtte på kun 10 mio.kr. til udarbejdelse af nationale handlingsplaner er det lykkedes at bane vejen for gavebistand på 700 mio.kr. fra den globale miljøfacilitet (Global Environment Facility) til dækning af de østeuropæiske landes meromkostninger ved omstilling af deres køleskabsfabrikker og andre CFC-brugende industrier til CFC-fri teknologi. Denne bistand har reelt været med til at eliminere 20% af verdens samlede forbrug af ozonnedbrydende stoffer.

Men Århus-konferencen viste også, at der fortsat er lang vej før miljøhensyn reelt bliver en integreret del af sektorpolitikken, f.eks. på sektorerne energi, landbrug og transport. Jeg mener, vi skal styrke den sektorintegrerede miljøindsats, ligesom beskyttelse af de store naturrigdomme i Østeuropa er en opgave, der må prioriteres stadig højere. I den forbindelse vil jeg gerne fremhæve Østersø-initiativet, hvor landene omkring Østersøen arbejder på at skabe en regional Agenda 21 for Østersøen med bæredygtig udvikling for en række sektorer, herunder energi, landbrug, transport og skovbrug. Det bliver mere og mere vigtigt at se den danske miljøstøtteordning i internationalt perspektiv og i et samspil med de enkelte landes egne muligheder og med styrker og svagheder hos andre donorlande og de internationale finanseringsinstitutioner. Vi må bevare fleksibiliteten i den danske ordning – blandt andet fordi differentieringen mellem landene er blevet større – mellem de lande, der søger om optagelse i EU og dem, der ikke gør; mellem ansøgerlande i første og anden række; mellem landene i nord og landene i syd, mellem "gamle" lande og nye lande, herunder de centralasiatiske republikker og det tidligere Jugoslavien; mellem demokratier og lande, hvor demokratiet forsat har særdeles svære vilkår.

Inden for den næste årrække vil optagelsen i EU af de østeuropæiske kandidatlande i høj grad præge den europæiske dagsorden. Disse østlande har forpligtet sig til at påtage sig EU's politiske målsætninger og at implementere EU's lovgivning på miljøområdet. Det er derfor vigtigt, at den danske bistand i disse lande er målrettet mod EU's miljøkrav, og at vi i størst mulig omfang videreformidler vore erfaringer fra den danske miljøadministration på nationalt, regionalt og lokalt niveau med henblik på at styrke østlandenes egne institutioner.

I vort daglige samarbejde med østlandene oplever vi, at det fremtidige EU-medlemskab er en betydelig drivkraft for disse landes indsats på miljøområdet. Vi må forvente betydelige miljømæssige gevinster, når landene effektivt er i stand til at efterleve EU's miljøkrav, og vi kan fra dansk side medvirke til at fremme processen mest muligt. Og vi skal udnytte vores fleksibilitet ved at støtte EU-tilnærmelseslandene med at identificere gode miljøprojekter og sikre en optimal udnyttelse af de betragtelige midler, der bliver stillet til rådighed for tilnærmelsesprocessen fra EU.

Landene i Centraleuropa er ved at blive hægtet på det miljøpolitiske tog, og indtil nu har hovedparten af den vesteuropæiske interesse været rettet mod dem. Den næste meget store udfordring bliver den miljømæssige integration af Rusland, Ukraine og de øvrige tidligere Sovjetrepublikker. Der skal stræbes efter et bedre samarbejde mellem de centraleuropæiske lande og staterne længere mod øst, som også skal bringes til at opfyldes deres miljøforpligtelser. Det er den vej den paneuropæiske miljøproces går, og den vej må vi følge.

Den Rådgivende Komité for Miljøstøtteordningen var i september i år i Rusland. Her fik medlemmerne et førstehåndsindtryk af de alvorlige miljømæssige og økonomiske problemer, landet står over for. Her såvel som i de øvrige russisk talende områder berører miljøproblemerne direkte den offentlige sundhed. Hvor vi for bare ½ år siden troede, at en økonomisk stabilisering havde bidt sig fast i Rusland på trods af store vanskeligheder, forventer IMF nu et fald i landets nationalprodukt på 6% for 1998, og vi har formentlig kun set toppen af isbjerget.

Ruslands økonomiske krise bevirker, at det bliver endnu sværere at tilvejebringe den nødvendighed nationale medfinansiering af miljøprojekterne, og krisen sætter også sit præg på de andre østeuropæiske lande. Men vi har en forpligtelse til fortsat at hjælpe Rusland og de andre tidligere Sovjetrepublikker – af hensyn til menneskers sundhed, af hensyn til miljø såvel lokalt som globalt, og sidst – men ikke mindst – for at skabe den sikkerhed, vi alle ønsker.

2 Kommentar

*Af formanden for Den rådgivende Komité
fhv. nationalbankdirektør Erik Hoffmeyer*

Det er naturligt, at den omfattende vurdering af effektiviteten i de projekter, der gennem årene er blevet støttet gennem Miljøstyrelsens aktiviteter i Østlandene, har været et væsentligt element i de drøftelser, Komitéen har ført.

Støttens virkninger afhænger ikke alene af, om de enkelte projekter gennemføres efter planerne, men måske i højere grad af det engagement, som de lokale deltagere viser for projekterne.

Her har det været af væsentlig betydning, at det indtryk, der er skabt gennem besøg på de enkelte foretagender, stor set har vist en meget betydelig inspiration i forbindelse med det, der er blevet bygget op.

Den økonomiske udvikling i de østeuropæiske lande har været præget dels af den stagnerende økonomi i den europæiske union, dels af chokket i forbindelse med det russiske finansielle sammenbrud i efter sommeren 1998.

Begge forhold har lagt en dæmper på den økonomiske fremgang, men det synes nu, som om den kommende vækst i den europæiske union vil få gavnlige virkninger ikke mindst på de centraleuropæiske lande i Østeuropa.

Hertil kommer, at vendingen i den russiske økonomi, der forhåbentlig vil fortsætte, ligeledes bidrager til at stabilisere de økonomiske forhold.

På denne baggrund skulle der være basis for en forbedret udvikling i samarbejdet om miljøinvesteringerne i østlandene.

3 Århuskonferencen

Århuskonferencen 23. - 25. juni 1998

Største miljøkonference i Danmark

Den største miljøkonference i Danmark nogensinde – den 4. Pan-Europæiske Miljøministerkonference – ”Environment for Europe” med ca. 1300 deltagere og mere end 40 miljøministre mødtes i Århus 23 – 25. juni 1998

Et led i processen ”Environment for Europe”

Århuskonferencen var den 4. Pan-Europæiske Miljøministerkonference, der afholdtes under titlen ”Environment for Europe”. Den første konference blev på tjekkisk initiativ holdt i Dobris i det daværende Tjekkoslovakiet i 1991, og der har siden været afholdt konferencer i Luzern, Schweiz 1993 og i Sofia, Bulgarien 1995.

Jerntæppets fald i 1989 afslørede med visse undtagelser en grov vanrøgt af miljøet i de tidligere kommunistiske lande. Hovedformålet med Environment for Europe konferencerne er at skabe et samarbejdsforum for en genopretning af miljøet i Østeuropa og landene i det tidligere Sovjetunionen i takt med den økonomiske reformproces. Et andet formål er at sikre en fælles dynamik i miljøpolitikken mellem Øst- og Vesteuropa. Konferencerne kaldes for Environment for Europe processen og kan samlet siges at skulle skabe en miljøintegration i hele Europa.

De fleste europæiske lande, herunder også Danmark, ser processens primære formål som at styrke miljø- og naturindsatsen i Østeuropa. Enkelte lande – for eksempel de sydeuropæiske lande – lægger vægt på de udprægede paneuropæiske dele af processen. Traditionelt er disse lande af geografiske årsager mindre interesserede i østeuropæiske forhold.

Resultater af tidligere konferencer – historisk set

På trods af de østeuropæiske landes dårlige udgangspunkt – økonomisk og miljømæssigt – førte de tre første Environment for Europe konferencer til en række vigtige fremskridt for den europæiske miljøpolitik:

- **Environmental Action Programme for Central and Eastern Europe (EAP).** De østeuropæiske lande bistås i udviklingen af nationale miljøhandlingsplaner, hvor de vigtigste miljøproblemer søges identificeret, hvor der laves en prioritering af indsatsen, og hvor den valgte politik foreslås implementeret med de mest omkostningseffektive midler. Programmet styres af en Task Force

med repræsentanter fra de involverede lande og sekretariatet i OECD i Paris. EAP blev fremlagt og vedtaget på Luzernkonferencen i 1993.

- **Project Preparation Committee (PPC)** Formålet med komitéen er at skabe en forøget dynamik i den vestlige miljøstøtte i Østeuropa. Komitéen er primært sammensat af donorlande og internationale finansieringsinstitutioner som Verdensbanken, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Nordisk Investeringsbank og Den Europæiske Investeringsbank. Komitéen søger at "matche" donorlandenes gavemidler og bankernes lånemidler. Indsatsen er primært rettet mod en række store infrastrukturprojekter på miljøområdet. PPC blev etableret ved Luzernkonferencen i 1993 og har siden tilvejebragt finansiering for 110 miljøprojekter til en samlet værdi af ca. 4 mia. kr.
- **Fælleseuropæisk strategi for Biodiversitet og landskaber.** Strategien søger at fremme implementeringen af den internationale konvention om biodiversitet, der blev indgået ved FN's miljøkonference i Rio de Janeiro i 1992. Strategien rækker fra traditionel beskyttelse af landskaber til en forebyggende indsats for bevarelse af naturens arter. Den skal sikre, at de østeuropæiske lande under deres økonomiske genrejsning ikke gentager den naturødelæggelse, som de vesteuropæiske lande har gjort. Situationen er nemlig den, at der i Østeuropa er langt flere og større uberørte naturområder end i Vesteuropa. Det skyldes dels en mindre vidtgående industrialisering af land- og skovbrug, og dels at der tidligt blev oprettet omfattende naturbeskyttelsesområder. Den fælleseuropæiske strategi blev vedtaget i Sofia i 1995.

Derudover har konferencerne rummet en række fælles diskussioner af andre miljøtemaer, der efterhånden har skabt en fælles forståelse mellem landene – deres vidt forskellige situation og udvikling taget i betragtning. Fra østeuropæisk side fremhæves ofte, at konferencerne har bidraget til en større miljøbevidsthed i disse lande og derigennem styrket prioriteringen af miljøpolitiske spørgsmål. Alt i alt har konferencerne således udviklet sig til det vigtigste forum for øst-vest samarbejde på miljøområdet.

De ti punkter på Århuskonferencens dagsorden

Gennem et flerårigt forberedelsesarbejde var der opnået enighed om 10 punkter på dagsordenen for konferencen.

Offentlighedskonvention på miljøområdet.

Offentlighedskonvention, der nu er døbt **Århuskonventionen**, var hovedbegivenheden på konferencen. Konventionen fastsætter en række minimumsrettigheder for almindelige borgere om adgang til oplysninger om miljøet, adgang til deltagelse i miljøbeslutninger gennem høringer og lignende, samt adgang til domstolsprøvelse af myndighe-

dernes beslutninger på miljøområdet. Konventionen vil i mange af de underskrivende lande – østlige såvel som visse vestlige – medføre en betydelig udvidelse af almindelige borgeres og græsrodsbevægelseres adgang til at påvirke de miljøpolitiske beslutningsprocesser konkret.

35 lande underskrev Århus-Konventionen – herunder alle EU-lande minus Tyskland. Der var udbredt skuffelse over at Tyskland og Rusland ikke underskrev konventionen – ikke mindst fordi andre lande under forhandlingerne havde strakt sig langt for at få Tyskland og Rusland med. Tyskland har efter regeringsskiftet underskrevet konventionen.

Bortset herfra afslørede debatten stor entusiasme og opbakning til konventionen fra ministrenes side. NGO'erne var væsentlig mere tilbageholdende, idet de fandt konventionen alt for svag på afgørende områder (genmodificerede organismer ikke omfattet, meget svag paragraf om sanktioner ved manglende overholdelse, mange vage paragraffer mv.).

NGO'ere på talerstolen

De internationale græsrodsbevægelser på miljøområdet – på engelsk forkortet til Environmental NGOs – fik som noget nyt lov at arrangere en særlig session under en af konferencens eftermiddage i tilknytning til debatten om den nye offentlighedskonvention. NGO'erne satte her fokus på offentlighedens adgang til miljøinformationer og muligheder for at deltage i miljøbeslutninger i de europæiske lande. Der blev fokuseret på såvel god som dårlig offentlighedspraksis på miljøområdet i de tilstedeværende lande. NGO'erne deltog som noget nyt direkte i forhandlingerne om offentlighedskonventionen, og de ser konventionen som et meget vigtig arbejdsredskab i fremtiden.

Sessionen resulterede i en livlig debat mellem NGO'ere og ministre om offentlighedens adgang til informationer om miljøet og adgang til deltagelse i miljøbeslutninger. Der syntes efterfølgende at være tilslutning til, at NGO'ere fremover spiller en større rolle i Environment for Europe processen.

Miljøets tilstand i Europa af det tidligere Sovjetunionen. Rapporten viste helt overordnet, at der er sket fremskridt i miljøpolitikken, men at disse fremskridt endnu kun har Det Europæiske Miljøagentur havde opdateret en rapport om miljøets tilstand i hele Europa og dele ført til ret beskedne forbedringer i miljøets tilstand.

Rapporten viste også, at karakteren af miljøproblemerne er meget forskellig i Øst- og Vesteuropa. I Vesteuropa er man kommet langt med at bekæmpe traditionelle problemer som vandforurening og affald, mens diffuse forureningskilder som landbrug og transport volder stigende problemer. Østeuropa har stort set alle de miljøproblemer, der

også prægede Vesteuropa for 20-30 år siden, men hertil kommer stigende problemer med biltrafik.

Rapporten blev hilst velkommen af alle som et helt nødvendigt grundlag for den fremtidige miljødagsorden i Europa. Flere af EU-ansøgerne pressede på for at opnå egentligt medlemskab af Miljøagenturet før egentlig optagelse i EU, og der arbejdes nu videre hermed. Desuden anmodedes agenturet i Ministerdeklarationen om at fremkomme med en ny rapport baseret på miljø-indikatorer til det næste "Environment for Europe" ministerkonference.

Øget indsats i NIS-landene

Et af hovedpunkterne på konferencen var en debat om, hvordan der sættes større fokus på miljøsituationen i NIS-landene – de tidligere sovjetrepublikker, der nu har opnået selvstændighed (deraf udtrykket **Newly Independent States**). De central- og østeuropæiske lande er kommet længere med genopretning af miljøet end de fleste af NIS-landene. Det skyldes dels, at den økonomiske situation i de øst- og centraleuropæiske lande igen er ved at blive bedre – efter en voldsom økonomisk tilbagegang og omfattende økonomiske reformer. Det har givet landene en økonomisk baggrund for at gøre noget ved miljøet. Dels skyldes det, at ti central- og østeuropæiske lande er i gang med at tilpasse sig EUs miljødirektiver, da dette er et krav for optagelse i EU.

Miljøindsatsen i NIS-landene er langt svagere og mange steder ikke-eksisterende. Nogle af landenes økonomi er begyndt at stabilisere sig, mens den økonomiske tilbagegang fortsætter i flere af landene.

Det besluttedes at øge fokuseringen på NIS-landenes miljøproblemer generelt. Konkret besluttedes det, at de to Environment for Europe institutioner – EAP Task Forcen og PPC – skal koncentrere langt mere af deres indsats omkring NIS. EAP Task Forcens arbejde i de central og østeuropæiske lande skal, i det omfang det fortsætter, gradvist overgå til Regional Environmental Center i Szentendre, Ungarn, hvorved der frigøres ressourcer til at arbejde i NIS-landene. Samtidig lovede EU-Kommissionen, at dets generelle støtteprogram for NIS – TACIS – i højere grad vil prioritere miljøprojekter fremover. Det forudsætter dog, at NIS-landene selv opprioriterer miljøet og bliver bedre til at fremkomme med støtteværdige miljøprojekter. Endelig blev en beslutning om at oprette en række nye regionale miljøcentre i Moldavien, Georgien, Rusland og Ukraine konfirmeret.

Finansiering af miljøindsats

Genopretning af miljøet i Østeuropa vil kræve store investeringer, som landene i deres nuværende økonomiske situation har svært ved at skaffe. Under konferencen fremlagde EAP Task Forcen et studie af de samlede miljøinvesteringer i Østeuropa de senere år og af den vestlige bistand. Rapporten viste stagnerende støtte fra vestlige donorer under

ét – med undtagelse af Danmark, der nu er den største vestlige donor til miljøformål i Østeuropa – både absolut og relativt i forhold til BNP pr indbygger. Ca. 90 % af investeringsmidlerne tilvejebringes – i gennemsnit – af landene selv, og nogle østeuropæiske lande, der har søgt om optagelse i EU, bruger en større andel af bruttonational produktet på miljøinvesteringer end de fleste vestlige lande.

NIS-lande og østeuropæiske lande uden for EU-optagelsesprocessen står langt svagere end EU-ansøgerlandene, og her spiller donormidler og lån fra internationale banker en væsentlig større rolle i miljøinvesteringerne.

Selv om det står klart, at landene selv må tilvejebringe hovedparten af investeringsmidlerne, pegede mange på, at bidrag fra vesten i form af direkte donorstøtte og lån er vigtige som igangsættere for den nationale indsats. Desuden diskuteredes forskellige nationale finansieringsmodeller – for eksempel nationale økofonde akkumuleret ved indbetalinger af forureningsafgifter og bøder for overtrædelse af miljølovgivningen.

Debatten mandede ud i en vedtagelse af Finansieringsrapportens (bilag 3) anbefalinger, der bl.a. rummede opfordringer til især de lande, der ikke har søgt om EU-optagelse, om at give højere politisk prioritet til miljøet samt at styrke deres institutionelle kapacitet til styring af miljøinvesteringer. Desuden opfordres alle landene til at forbedre genereringen af investeringsmidler. I forlængelse heraf blev dokumentet: ”Retningslinier for anvendelse af økonomiske styringsmidler i lande under overgang til markedsøkonomi” vedtaget. Disse anbefaler bl.a. implementering af ”Polluter Pays Princippet” overalt og i forlængelse heraf, at internalisere miljøomkostninger i priserne som ét middel til at generere investeringsmidler til miljøbeskyttelsen.

To protokoller om luftforurening

Et andet højdepunkt under konferencen var vedtagelse af to nye luftprotokoller under ECE-konventionen ”Convention on Long Range Transboundary Air Pollution” (CLRTAP). De to nye protokoller forpligtiger de underskrivende lande til at begrænse udledninger af tungmetaller (bly, cadmium og kviksølv) og POP'er (Persistent Organic Pollutants – for eksempel DDT). Udledningen af tungmetaller og POP'er er efterhånden identificeret som årsag til en lang række sygdomme og skader for mennesker, dyr og planter. Protokollerne fik som følge af underskriften i Århus tilnavnet Århus-protokollerne. Protokollerne har været forhandlet siden 1990 og vil udbrede de skrappe begrænsninger på udledninger af disse stoffer, som allerede i nogen år har været gældende i EU og Nordamerika.

34 lande underskrev de to protokoller, og en Deklaration om ”Udfasning af bly i benzin”. Ministrene vedtog endvidere Deklaration om

”Langtrækkende Grænseoverskridende Luftforurening”, og Deklaration om ”Persistente organiske forbindelser”.

Mange ministre talte for en udvidelse af antallet af stoffer omfattet af de to nye protokoller, samt en forstærket indsats for at lande, der har underskrevet sådanne protokoller også overholder dem. Debatten koncentrerede sig desuden om at sikre finansiering af den fortsatte udvikling af konventionen, herunder til den nødvendige videnskabelige forskning, der hidtil - i stort omfang - har hvilet på frivillige bidrag. Desuden var der bred tilslutning til at fremskynde forhandlingerne om en ny Forsurings-protokol. Den nye protokol vil omfatte både forsuring, eutrofiering og ozondannelse ved jordoverfladen samt alle større kilder til disse miljøeffekter i modsætning til den tidligere NO_x-protokol fra 1988, der alene omfatter forsuring og NO_x. Der sættes i den nye protokol på fastlæggelse af emissionsniveauer pr. region ud fra et princip om kritisk belastning.

POP-protokollen har siden dannet forbillede i forhandlingerne om en ny, global aftale.

Bly ud af benzinen

I tilknytning til protokollen om Tungmetaller var der under dansk ledelse udarbejdet en fælleseuropæisk strategi for en fuldstændig udfasning af bly i benzin i alle europæiske lande. Undersøgelser i forbindelse med strategien viste, at det er både teknisk og økonomisk muligt helt at udfase tilsætningen af bly til benzin omkring 2005.

Den fælleseuropæiske strategi for udfasning af bly i benzin inden 2005 blev vedtaget. I forlængelse heraf undertegnede 32 lande en særlig deklaration om udfasning af bly i benzin i tilknytning til undertegning af protokollen om tungmetaller jfr. ovenfor. Siden har yderligere to lande forpligtet sig til at udfase bly inden 2005. Deklarationen er ikke juridisk bindende, men heri påtager de 32 underskrivere sig at udfase brugen af bly i benzin allerede i 2005, dvs. noget hurtigere end de juridisk set forpligtigede sig til med deres underskrift på Tungmetalprotokollen, der først kræver denne udfasning afsluttet i 2012. Parterne var enige om, at realiseringen af strategien evalueres på næste ”Environment for Europe” konference.

Anbefalinger om effektiv energiudnyttelse

Under dansk ledelse var der udarbejdet en række studier af og anbefalinger om energieffektivisering. Baggrunden for initiativet var årtiers subsidiering af energiforbruget og manglende teknologisk fornyelse, som har efterladt Østeuropa med et meget højt og ineffektivt energiforbrug. Initiativet skulle understøtte implementeringen af Det Europæiske Energicharters protokol om energieffektivitet, der trådte i kraft i april 1998. Energieffektivisering må ses som et meget vigtigt led i opfyldelsen af Kyoto-aftalen under Klimakonventionen. Den kræver begrænsning af industrilandenenes udledninger af drivhusgasser,

som i overvejende grad består af kuldioxid fra afbrænding af fossile brændstoffer.

Ministrene vedtog et Policy Statement on Energy Efficiency og fremlagte Guidelines on Energy Conservation in Europe. Blandt anbefalingerne heri kan nævnes, at alle energiprissubsidier bør afskaffes inden 2005, at miljøeksternaliteter i stigende grad bør internaliseres i energipriserne, og at landene skal indføre effektivitetsstandarder for visse typer energiforbrugende udstyr. USA og Canada valgte dog at stå udenfor, bl.a. fordi de var forbeholdne overfor at følge anbefalingerne om at afskaffe subsidier til energiforbrug.

Den Pan-Europæiske Biodiversitets- og Landskabsstrategi

Siden Sofiakonferencens vedtagelse af den PanEuropæiske Biodiversitets- og Landsskabsstrategi er der både nationalt og internationalt igangsat et arbejde for at implementere strategien. Strategien er meget omfattende, og der har været problemer med finansieringen af den – især i Central- og Østeuropa. Et af de vigtigste – og mest kontroversielle – elementer i strategien er integrering af biodiversitets-hensyn i landbrugspolitikken, hvilket debatten på konferencen også afspejlede.

Ministrene vedtog Resolution on Biological and Landscape Diversity, der bl.a. understreger betydningen af en bedre integration af biodiversitet og landskabsbeskyttelse i forbindelse med i sektorpolitikken, og bebuder initiativer i denne henseende – specielt i relation til landbrugspolitikken i forbindelse med EU-udvidelsen. Resolutionen udtrykker også en positiv holdning til en eventuel ministerkonference om landbrug og miljø.

Private virksomheders rolle

En meget stor del af forureningen i Østeuropa stammer fra industrien, der generelt har været nedslidt og benyttet sig af forældet teknologi. En væsentlig og nødvendig baggrund for den økonomiske genrejsning i disse lande er moderniseringen af industrien. Private virksomheder fra Vesteuropa, der investerer i Østeuropa, kan bidrage til en betydelig miljøforbedring ved at respektere samme miljøstandarder i Østeuropa som i Vesteuropa. Dette vil kunne medføre en betydelig ekstra gevinst for miljøet.

Debatten på konferencen formede sig som en dialog mellem ministre og repræsentanter for industrien. Der var bred enighed om, at østeuropæiske lande har gode chancer for at udnytte den udvikling hen mod renere teknologi, som mange års miljøpolitik har medført i vestlige økonomier i forbindelse med fornyelsen af deres industri. Som fremhævet gennem en række eksempler kan det ske både gennem vestlige firmaers direkte investeringer i Østeuropa, men også ved at fremme østeuropæiske firmaers indsats for indførelse af renere teknologi gennem disse landes miljøpolitik. Der nedsættes nu en rådgi-

vende komité af industrirepræsentanter under EAP Task Force med henblik på at fremme denne proces.

Betydning for Danmark

Århuskonferencen må ses i sammenhæng med den danske støtte til genopretning af miljøet i Østeuropa. Danmark var et af de første lande, der efter frigørelsen i 1989 bevilgede støtte til genopretning af miljøet i Østeuropa, og er stadig ét af de lande, der yder størst bistand - absolut som relativt - i forhold til befolkningstal. Baggrunden for støtten har såvel været et ønske om at bedre miljøtilstanden i de østeuropæiske lande, som at reducere den grænseoverskridende forurening fra disse lande, som også berører Danmark.

Konkret har "Environment for Europe" processen været med til at målrette den danske østbistand. Udarbejdelsen af nationale miljøhandlingsplaner i østlandene har således gjort det lettere at finde de mest støtteværdige miljøprojekter, og det er også blevet lettere at finde sammen med andre vestlige donorer og långivere til sådanne projekter.

"Environment for Europe" processen, der startede på østeuropæisk initiativ, har på mange måder medført en opprioritering af miljøindsatsen i store dele af Østeuropa. Det er kun lykkedes, fordi der er skabt et fælles forum, hvor alle de vigtigste aktører for genopretning af det østeuropæiske miljø deltager: Regeringer, EU-Kommissionen, internationale finansieringsinstitutioner, græsrodsbevægelser, flere FN-organisationer mv. Derigennem er der sikret informationsudveksling og gensidig holdningspåvirkning samt en koordination af indsatsen.

Med undertegnelsen af Århuskonventionen om borgernes miljørettigheder er der sikret borgerne væsentlig større muligheder for at øve indflydelse på miljøpolitikken i alle de underskrivende lande. Det vil være den bedste garanti for en fortsat udvikling af miljøbeskyttelsen i fremtiden.

4 Evalueringen

Evalueringen af miljøstøtteordningen: Konklusioner og anbefalinger

I juli 1997 igangsatte Miljøstyrelsen en ekstern evaluering af den danske miljøstøtteordning til Østeuropa fra ordningens start i 1991 til udgangen af 1996. Evalueringen blev gennemført af lektor Mikael Skou Andersen fra Aarhus Universitet i samarbejde med PLS Consult og KPMG C. Jespersen, og den blev afsluttet i efteråret 1998.

Evalueringen består af tre dele: 1) En projektevaluering, der omfattede spørgeskema til samtlige projekthavere på de 496 projekter, der er støttet i perioden 1991-96 og en detaljeret vurdering af 47 udvalgte projekter, 2) En landeevaluering, der omhandlede landenes nationale miljøpolitik og deres syn på øststøtten og 3) En hovedrapport med konklusioner og anbefalinger.

Neden for gives et kort resumé af hovedkonklusionerne i de tre dele af evalueringen:

Projektevalueringen

I den betragtede periode var Polen den største modtager, efterfulgt af Litauen og Rusland. Indsatsområderne var koncentreret på vand og luft, herunder energiproduktion og bæredygtig energi.

I ordningens start koncentrerede havde man sig om TA-projekter, men fra 1993 sker der et markant skift til fordel for investeringsprojekter. I gennemsnit blev 25% af bevillingerne anvendt til udstyr for hele perioden, men ser man på 1993-96 er denne procentdel oppe på 35.

342 afsluttede projekter viste, at medfinansieringen har været størst i Polen, Litauen, Slovakiet og Tjekkiet, mens den var meget lav i lande som Rumænien og Ukraine. En del støttemidler er anvendt til forprojekter m.h.p. at tilvejebringe grundlag for Internationale finansieringsinstitut-lån (IFI-lån). Således er der gennem 12 projekter sikret et finansieringsgrundlag på ca. 3,5 mia. kr. eller godt 3 gange støtterammen. IFI finansiering medfører samtidig, at det er lettere at trække andre donorer med.

Vurderingen af miljøeffekterne er baseret på Miljøstyrelsens database og svar indhentet fra spørgeskemaundersøgelsen til samtlige projekthavere. Generelt var de realiserede miljøeffekter mindre end på forhånd skønnet. Medtager man imidlertid forventede miljøeffekter i projekter, som er under implementering, har miljøbistanden til Østeuropa betydet en væsentlig reduktion i emissionerne af specielt SO₂,

men også tildels i CO₂ og NO_x. På spildevandsområdet var de realiserede og forventede miljøeffekter opgjort til ca. 50.000 tons BOD svarende til rensning af spildevand fra ca. 2,3 millioner personækvivalenter. I en række projekter er der sket et fald i effekten fra et projekts start til slut.

De 47 udvalgte projekter var vurderet ud fra 7 parametre:

- Involvering og samarbejde
- Projektets egen målopfyldelse
- Medfinansiering
- Formidling
- Miljøeffekt
- Bidrag til bæredygtig udvikling
- Overførsel af relevant teknologi/know-how

Denne del af evalueringen viste, at resultaterne af 35 projekter af de i alt 47 projekter var "tilfredsstillende" eller "særdeles tilfredsstillende", mens 8 blev vurderet som "mindre tilfredsstillende" og kun 4 som "utilfredsstillende". Ingen af projekterne fik karakteren "særdeles utilfredsstillende".

Landeevalueringen

Landeevalueringen har omfattet 8 af de 12 programsamarbejdslande, nemlig: Polen, Litauen, Estland, Tjekkiet, Slovakiet, Rumænien, Rusland og Ukraine. Hovedkonklusionerne er følgende:

- International miljøbistand spiller især en rolle i de baltiske lande, hvor 35-50% af miljøinvesteringerne tilvejebringes herfra. I Polen er andelen 5%, og det er teknologi og know-how der efterspørges. I forhold til nationalproduktet, anvendte Polen og Tjekkiet flest penge på miljøinvesteringer blandt de betragtede lande.
- Rusland, Ukraine og Rumænien modtager meget begrænset miljøstøtte fra vestlige kilder.
- Danmark har været den mest betydende bilaterale donor i Polen, Litauen, Slovakiet, Rumænien og Ukraine.
- Miljøindsatsen præges af et skarpt skel mellem lande med og uden udsigt til EU-medlemskab.
- Problemerne i Rusland, Ukraine og Rumænien berører den offentlige sundhed.
- Samarbejdet med landene er generelt godt; der er ros til Danmark for at støtte egentlige investeringer og for stor fleksibilitet.
- Der efterspørges dog mere udstyr og mindre rådgivning.

Sammenfattende hovedrapport

Baseret på projekt- og landeevalueringen indeholder hovedrapporten de sammenfattende konklusioner og anbefalinger samt de mere strategiske overvejelser. Disse er kort gengivet neden for:

Konklusioner:

- Begyndelsen var svær, men støtteordningen har været inde i en god udvikling siden 1993, med mere vægt på investeringer og på en tættere dialog med modtagerne.
- Medfinansieringen på projekterne er 2:1 ift. støtten – og har resulteret i en returprocent på ikke under 130%.
- Indsatsen over for de Internationale Finansieringsinstitutioner har tilvejebragt betydelige lånebeløb til miljøgenopretningen i øst.
- Projektgennemførelsen er ud fra en gennemgang af 47 repræsentativt udvalgte projekter vurderet til at være tilfredsstillende.
- Samarbejdet med landenes myndigheder er generelt velfungerende – specielt gode resultater er opnået i bl.a. Litauen. Modtagerne efterlyser dog mere udstyr og mindre rådgivning.
- Miljøeffekterne er gode, men noget mindre end tidligere antaget
- Den nye udbudsprocedure vurderes til at føre til projekter med mere tyngde, men den er ikke specielt fleksibel og må suppleres med ansøgningsmodellen.

Anbefalinger

- Inkludere sundhedsaspektet; specielt vandforsyning.
- Annoncere årlige rådighedsbeløb.
- Udbrede og forbedre systemet med lande koordinatore.
- Øge udstyrsprocenten til i gennemsnit 50%.
- Gøre ansøgningsmuligheden mere synlig.
- Forbedre projektvurderingsværktøjerne.
- Lægge mere vægt på lokale projektpartnere.
- Introducere mere standardprægede tilskudsmuligheder.
- Være forsigtig med affaldsforbrændingsprojekter.
- Udmelde sagsbehandlingstider.
- Forbedre tilsyn med større investeringsprojekter.
- Forbedre opgørelsen af miljøeffekter.
- Forbedre synligheden af dansk-støttede projekter.
- Overføre støtte direkte til Polens Eco-fund.
- Revurdere støttebehovet i Tjekkiet og Ungarn.
- I samarbejde med andre donorer stille reformkrav til Rusland.
- Placere miljøattachéer ved udvalgte DK-ambassader.

Det endelige resultat af evalueringen er rimeligt positivt. Generelt må det siges, at udbyttet af støtteordningen har været tilfredsstillende.

Miljøstyrelsens opfølgning på evalueringen

Miljøstyrelsen er generelt enig i de fleste af evalueringens anbefalinger. Der arbejdes løbende med justeringer af indsatsen, og i 1999 udgives en ny projektmanual til erstatning for den gamle vejledning: »Orientering nr. 14 fra Miljøstyrelsen. Samtidig arbejdes der på at opstramme de interne procedurer i en såkaldt "køgebog" med interne anvisninger, regelsæt, mv. I et notat af 8. december, 1998 til den Råd-

givende Komité for miljøstøtteordningen er der for hver anbefaling gjort rede for, hvorledes Miljøstyrelsen vil følge op. Dette notat er gengivet neden for (anbefalingerne er citeret ordret fra evalueringen):

1. "To include health-related aspects of environmental protection, particularly regarding water supply, more firmly in the DESF-mandate"

Projekter i vandforsyning bør prioriteres højere end hidtil. Det er i sig selv logisk at kombinere spildevand og drikkevand, eftersom vandområdet bør ses i sammenhæng af hensyn til de samlede investeringer på vandområdet f.eks. en by. Endvidere bør sundhedsaspekterne inddrages på en mere direkte måde end hidtil, hvor grænseoverskridende og globale forureningsaspekter, samt naturbevaring har været de vigtigste parametre. I en stor del af det overordnede strategimateriale, bl.a. Miljøhandlingsplanen for Øst-europa, EAP, udgør menneskers sundhed den overordnede prioritet, som den i øvrigt også gør det i miljøindsats generelt. Tilmed er det ofte lettere at fremme projekter i landene, såfremt man argumenterer direkte via sundhedsaspektet. Især i NIS landene synes der at være store muligheder i at gøre mere ud af sundhed i forbindelse med miljøproblemer. Specielt bør dette gøres ved vurderingen af vandprojekter, men også på affaldsområdet og i forbindelse med luftforurening i byer kan dette være relevant. Miljøstyrelsen er således enig i, at sundhedsaspekterne må have plads i resultatopgørelsen, om end kvantitative og kvalitative parametre først må identificeres.

2. "To announce to the recipient countries the approximate amount available for projects in each country to allow the recipients to consider their priorities more carefully"

Annoncering af et årligt rådighedsbeløb for hvert land vil gøre det lettere for modtagerlandene at prioritere mellem miljøprojekter, hvortil der søges dansk bistand. I 1998 har sådanne rådighedsbeløb faktisk været tilgængelige i styrelsen i forbindelse med den første pipeline i starten af året. I flere tilfælde er disse måltal blevet meldt ud til landene, men det er ikke foregået systematisk. Startende i 1999 i forbindelse med den første pipeline for det nye år vil dette blive udmeldt af de danske landekoordinatorer på det førstkommende møde med modtagerlandet. Det er i den forbindelse vigtigt at understrege, at rådighedsbeløbene er vejledende og ikke kan overføres fra år til år.

3. "To strengthen co-operation with the recipient countries by extending the network of country co-ordinators to all the involved countries"

Siden evalueringens afslutning er der ansat lokale projektkoordinatorer i Polen og Bulgarien. Der er p.t. ingen i Rusland, Ukraine, Tjekkiet og Ungarn. Miljøstyrelsen har de to sidste år drøftet en ansættelse i Rusland uden held, da den russiske statskomité for miljø er tilbageholdende. Ligeledes er der intensive drøftelser med Ukraine. For så vidt angår Ungarn og Tjekkiet finder Miljøstyrelsen, at der ikke bør ansættes lokale projektkoordinatorer, eftersom evalueringen selv anbefaler, at støtten til disse lande overvejes, jvf. nedenfor.

4. "To increase the use of the tendering method and provide an effort to increase the average hardware share of DESF grants to a minimum of 50 per cent"

På indeværende tidspunkt må fordelingen for 1998 mellem udbuds- og ansøgningsmodellen skønnes at blive ca. 50/50, dvs. en mindre stigning i forhold til sidste år. Der vil blive foretaget en endelig opgørelse ved årets slutning. Udbudsmodellen har første prioritet, men ansøgningsmodellen supplerer godt og sikrer, at den tildelte finansielle ramme kan anvendes fuldt ud. Dette er i overensstemmelse med beslutningen om, at udbudsmodel og ansøgningsmodel fungerer side om side. Ansøgningsmodellen sikrer også, at et bredere udsnit af den danske ressourcebase, især industrivirksomheder, har en direkte kontaktmulighed til ordningen, og det har vist sig at ansøgninger giver bedre medfinansieringsmuligheder end udbud. Modtagerlandene er endvidere også i vidt omfang interesseret i ansøgningsmodellen.

Miljøstyrelsen finder, at anbefalingen om at øge udstyrsprocenten til mindst 50 er for snæver og for isoleret en anbefaling for miljøstøtteordningen. For perioden 1993-96 har udstyrsprocenten i gennemsnit været 35, og ser man alene på investeringsprojekterne har denne i gennemsnit kun ligget på omkring 50%. Investeringsprojekter har altså en stor andel rådgivning til projektdesign, projektstyring, implementering af udstyr, osv. Det er vanskeligt at forestille sig, at dette element kan være meget mindre, hvis man samtidig vil sikre, at udstyret leveres, installeres og anvendes optimalt, og projektet, når de angivne mål. Vil man samtidig blive bedre til at måle miljøeffekterne gennem ex ante og ex post målinger kræver dette en yderligere rådgiverindsats. Hertil kommer, at modtagerlandenes medfinansiering i vidt omfang går til indkøb af udstyr, således at udstyrsprocenten i det samlede projekt er helt oppe på 80% i gennemsnit for investeringsprojekter.

Andre forhold trækker i retning af, at vi snarere skal styrke vores TA bistand. Det bliver mere og mere vigtigt at se den danske miljøstøtteordning i et internationalt perspektiv. I EU-tilnærmelseslandene er det vigtigt, at den danske miljøbistand er målrettet mod EU's miljøkrav, og at vi i størst muligt omfang videreformidler vo-

res erfaringer fra den danske miljøadministration på nationalt, regional og lokalt niveau med henblik på at styrke østlandenes egne institutioner. Vi skal endvidere udnytte vores fleksibilitet ved at støtte EU tilnærmelseslandene med at identificere en række investeringsprojekter for at skabe afløb for de betragtelige midler, der bliver stillet til rådighed fra EU for tilnærmelsesprocessen. Såfremt dette ikke gøres af donorer, er det en generel vurdering, at modtagerlandene ikke kan nå at tilvejebringe en tilstrækkelig kvalificeret projektpipeline og at udbyde projekterne.

Behovet for at hjælpe modtagerlandene med at forberede projekter til international finansiering er ikke kun relevant i EU tilnærmelseslandene men i høj grad også i NIS landene. Hertil kommer, at i forlængelse af det internationale arbejde vil der blive stillet stadig større krav til opfølgning på de internationale konventioner. Vi skal hjælpe landene i øst med at opfylde deres forpligtelser på disse områder, og vi skal prøve at få flere af landene med. Dette arbejde trækker også i retning af en højere TA del.

Og sidst men ikke mindst, vil en stadig større del af miljøstøtteordningen fremover skulle anvendes til at finansiere TA-komponenten i relation til projekter under MKØ-ordningen, da MKØ hovedsagelig anvendes til udstyr. Denne relation bør dog følges snævert i nær fremtid, eftersom der er tale om en ny model.

Konklusion er, at Miljøstyrelsen er enig i fokus på investeringer, men at man må indtænke andre finansieringskilder i langt højere grad som kilder til udstyrsfinansiering, ellers får man ikke nok for miljøstøtteordningens midler.

5. "To advertise transparently the possibility to submit applications for DESF grants at specified deadlines, with indication of priority activities and countries"

Evalueringsholdet anbefaler, at ansøgningsmodellen gøres mere synlig gennem annoncering af muligheden for at indsende ansøgninger inden en bestemt dato med angivelse af prioriterede indsatsområder og lande.

Miljøstyrelsen planlægger i begyndelsen af næste år at afholde et større offentligt møde for at gøre opmærksom på miljøstøtteordningens muligheder, præsentere den nye projektmanual og samtidig annoncere ansøgningsrunder.

7. "To revise the project assessment system to include also financial cost-effectiveness methods, providing yardsticks for reasonable costs per unit of emission reduction"

Der er behov for at forbedre det eksisterende projektvurderingsværktøj gennem anvendelse af cost-effectiveness kriteriet.

Miljøstyrelsen har som umiddelbar opfølgning på evalueringen foretaget et groft skøn på forureningsreduktionen pr. støttekrone på spildevandsprojekter. Således er der ved støtte til spildevandsprojekter opnået en kvælstoffjernelse, som svarer til kvælstofforureningen fra 3,2 mio. personenheder. Sammenholdes denne rensning med det samlede støtteleb for spildevandsrensningen har omkostningen været i størrelsesordenen 100 kr. pr. personenhed. Danske konsulenter har beregnet, at tilsvarende anlægsomkostninger ved udvidelse af danske renseanlæg som følge af Vandmiljøplanen har været i størrelsesordenen 135-530 kr. pr. personenhed. Tallene er interessante, og det er givet, at en bedre forståelse heraf kan føre til en bedre fokusering af bistanden.

Der vil blive udarbejdet et forslag til cost-effectiveness indikatorer, dvs. et sæt målepinde for hvad der kan betragtes som rimelige omkostninger ved en given emissionsreduktion, og dette vil blive indarbejdet i projektvurderingen.

7. "To encourage the participation of technical experts and companies from the recipient countries in the projects and to provide credit for such inclusion in the project assessment"

Det har vist sig, at inddragelse af østeuropæernes egne tekniske eksperter og firmaer, som udførere af projekterne giver en væsentlig større succes, end hvis danskerne foretager de fleste opgaver "alene". Selve projektet bliver langt bedre teknisk, opståede problemer løses hurtigere, videnoverførsel øges, og resultater bør kunne spredes bedre. Kriteriet indgår allerede både i scoresystemet og i vurderingsparametrene for udbudsprojekter, men det er nødvendigt, at denne parameter får en mere central plads i forbindelse med vurderingen af projekthavers kvalifikationer. Som udgangspunkt bør østeuropæerne selv betale for disse ydelser, men der bør fra dansk side være stor forståelse for finansieringen af disse ydelser. Det sker allerede i vidt omfang i dag.

8. "To develop more routine project packages that can be replicated with fixed shares of DESF grants, in particular for waste water treatment, coal-to-gas conversions and cleaner technology, and in general to allow replications of projects where reasonable"

Miljøstyrelsen ser positivt på anbefalingen om at introducere mere standardprægede pakked løsninger. Der findes allerede i dag en række eksempler på projekter, der gentages såvel inden for samme land som i flere lande: f.eks. "no-dig" metoderne til kloakrenovering, spildevandsrensning, bortskaffelse af gamle pesticidlagre, geotermiske anlæg, decentral kraftvarme, nonne-projekterne på

naturområdet, mv. Det er rigtigt, at spredningen af projektræsultaterne har været mangelfuld. Dette er specielt et problem i de russisktalende lande, hvilket skyldes, at landene ikke har råd til at gentage projekterne i andre byer eller på andre fabrikker, hvorimod spredningen har været langt bedre i et land som f.eks. Polen. Det er derfor også vigtigt at holde fast i spredningsmuligheden, der hvor den er realistisk, samtidig med at der gøres mere for at sikre denne spredning og følge op på projekterne. Herved opnås også de største miljøeffekter for de færreste midler.

I løbet af 1999 vil der blive arbejdet mere systematisk med udvikling af sådanne pakkedninger på områder, hvor spredningsmulighederne er begrænsede.

9. "To avoid projects related to waste incineration, except where clear and firm commitments can be provided ex-ante by the relevant authorities"

Hidtil har Miljøstøtteordningen været forsigtig med etablering af affaldsforbrændingsanlæg. Flere forprojekter er gennemført, men endnu er ingen anlæg indviet. Det er i forbindelse med affaldsforbrænding vigtigt at have klare tilkendegivelser fra modtagerlandene. Men spørgsmålet må ses i sammenhæng med det konkrete miljøproblem, som en evt. forbrænding af affald kan være løsningen på.

Miljøstøtteordningen følger så vidt muligt den danske prioritering mht. affaldsbortskaffelse – dvs. 1) renere teknologi-tiltag, 2) genanvendelse, 3) forbrænding, 4) deponering – samt de internationale regler (aftaler og konventioner samt EU-direktiver), der gælder, når vi tildeler støtte til affaldsprojekter i Østeuropa. Forbrænding er for en lang række affaldsfraktioner – og ud fra en ren miljømæssig betragtning – en bedre løsning end deponering, ud fra de danske erfaringer. Men forbrænding er samtidig en teknisk-økonomisk set langt mere kompleks løsning, der er yderst vanskelig at implementere forsvarligt i Østeuropa.

En analyse af forbrændingsløsningens muligheder og begrænsninger i et feasibility-studie – hvor der i øvrigt redegøres for; hvorledes anlægget overholder EU-lovgivning og internationale aftaler – er en forudsætning for, at forbrænding kan støttes som en løsning på et affaldsproblem.

Forbrændingsløsninger er nødvendige i den fremtidige affaldsbehandlingsstruktur i Østeuropa af 2 primære grunde: For det første vil der være fraktioner af farligt affald, som ikke vil kunne behandles på anden vis, ligesom forbrænding er den internationalt anbefalede løsning på problemerne med de store lagre af gamle pesticider i Østeuropa, som udgør en alvorlig miljø- og sundheds-

trussel. For det andet rangerer forbrænding højere end deponering i EU-regi, og EU's lossepladsdirektiv lægger begrænsninger for den mængde af bionedbrydeligt affald, som må deponeres, hvilket animerer medlemslandene til forbrænding af affaldet og/eller øget genanvendelse.

10. "To provide technical assistance to further the strengthening of environmental funds and establish transparent and accessible information systems in the environmental ministries"

Styrkelse af miljøfondene er allerede et højt prioriteret indsatsområde, som miljøstøtteordningen vil arbejde videre med i vidt omfang. Støtte til større åbenhed og adgang til information i de østeuropæiske miljøministerier vil blive gennemført som følge af opfølgningen på Konventionen om Offentlighedens deltagelse mv. på miljøområdet, Århuskonventionen.

11. "To establish fixed and guaranteed deadlines for consideration of project proposals"

Ved ansøgningsmodellen eksisterer en generel sagsbehandlingstid på maksimalt 4 måneder. Uddybende spørgsmål til ansøger vil ofte kunne forlænge sagsbehandlingstiden, men denne tid kan ikke umiddelbart medregnes i de 4 måneder. Flere projekthavere har udtrykt, at de gerne ville modtage mere præcise angivelser af, hvornår man kan forvente svar.

Fremover vil tilbagemeldingspraksis blive strammet op i projekthåndbogen og i interne retningslinier, således at forslagsstillere føler sig bedre informerede.

12. "To introduce firm procedures for monitoring and inspection of DESF investment projects, possibly also by third parties"

Der bør ske et forbedret tilsyn, primært i form af besigtigelse, med projekter i forhold til hvad der hidtil har været nået. Den praksis, som i dag følges i flere projekter og som fremover vil blive indarbejdet i retningslinierne, er: Der afleveres en inception rapport efter ca. tre måneder, herefter afleveres kvartalsvise statusrapporter og ved afslutning af projektet afleveres en slutrapport. Derudover har landekoordinatoren ansvaret for, at de enkelte projekter besøges af Miljøstyrelsen i det omfang det er muligt, men for længerevarende projekter (2-3 år) bør projektet besøges mindst to gange; en gang i starten af projektet f.eks. i forbindelse med "inception" mødet, og en gang i løbet af projektperioden, gerne mod slutningen af projektet, hvor der ved investeringsprojekter er mest at besigtige. I visse tilfælde kan projektbesøgene overdrages til den lokale projektkoordinator, som også har ansvaret for en tættere opfølgning på projekterne lokalt.

Institutionelle projekter har vist sig ofte at skulle følges tættere, f.eks. ved at sagsbehandleren deltager i nogle af styregruppemøderne. Der vil blive taget stilling til besigtigelsesomfanget i forbindelse med forberedelse og planlægning af det enkelte projekt. Standard for besigtigelser er under udarbejdelse i forbindelse med de interne retningslinier.

Desuden vil Miljøstyrelsen overveje at indføre "mid-term" evalueringer i forbindelse med større investerings- og TA- projekter, der løber over mindst 3 år eller ved problemp projekter. Efterfølgende projektevalueringer bliver og vil fortsat blive gennemført i udvalgte sager. Disse evalueringer bør gennemføres af tredjepart.

13. "To introduce firm procedures for ex-ante and ex-post monitoring of emissions, in order to substantiate environmental effects of DESF projects"

Det er nødvendigt med en bedre opgørelse og verificering af de faktiske miljøeffekter af projekterne. Måleprogrammer er dyre, men sådanne må gennemføres på store investeringsprojekter. Det vil fremover blive krævet, at der udarbejdes et "baseline" studie i inception fasen, hvori indgår et "før-billede" af emissionerne baseret på faktiske målinger. I forbindelse med projektets afslutning vil der også skulle udarbejdes et "efter-billede" af udledningerne – igen baseret på faktiske målinger. Det er muligt, at disse skal lægges i en opfølgningsfase, hvis ikke effekterne kan måles umiddelbart ved projektafslutning.

Foruden en bedre dokumentation for de faktiske miljøeffekter, vil der også være en række afledte effekter, som herved kunne fastlægges. I spildevandsprojekter drejer disse sig blandt andet om reduktioner i belastningen med tungmetaller og miljøfremmede stoffer, forbedret slambehandling og arbejdsmiljøforhold samt energioptimering.

På naturområdet bør der arbejdes med andre indikatorer.

14. "To improve the network of country co-ordinators by annual seminars and more precise assignment of responsibilities"

Der eksisterer et behov for at styrke samarbejdet med de lokale projekt koordinatore for herved at opnå større udbytte af disse i relation til de konkrete projekter. I begyndelsen af 1999 afholdes et seminar, hvor alle de lokale koordinatore samles i København for herved at systematisere samarbejdet mellem de lokale projektkoordinatore og de landeansvarlige sagsmedarbejdere i Miljøstyrelsen.

15. "To extend and improve informational activities on the supported projects, for instance through DESF signposting at major investment projects"

Det er vigtigt at forbedre synligheden af projekter under miljøstøtteordningen. Den hidtidige erfaring er, at vi får for lidt omtale af de mange gode projekter. Danmark er den største bilaterale donor på miljøområdet i Polen, Litauen, Slovakiet, Rumænien og Ukraine, hvilket der bør være viden om i de enkelte lande. I forbindelse med større investeringsprojekter vil det fremover blive krævet, at der opsættes information under etableringen af projektet og efter afslutningen et skilt med information om, at projektet er støttet af Danmark.

Omkring spredning af information om ordningen er vi kommet godt i gang i løbet af 1998. Alle landeprogrammerne er samlet i en engelsk publikation, og Rumænien publikationen er nyligt udkommet med en gennemgang af alle de dansk støttede miljøprojekter i landet på både engelsk og rumænsk. Den er også tilgængelig på internettet.

Herudover arbejdes der med en række andre informationsinitiativer, herunder en ny informationsstrategi. Denne vil bl.a. indeholde forslag til fælles præsentationsmateriale, logo, mv. for Miljøstøtteordningen, Danced og MIKA nord.

16. "To consider untying the assistance to Poland by placing financial means directly in the Polish Eco Fund in return for a seat on the Board, as other countries have done"

Andre lande som Finland, USA, Frankrig, Schweiz - og på det seneste også Sverige - har overført penge direkte til den polske Økofond, kaldet EcoFund, bl.a., men ikke nødvendigvis, som led i de såkaldte "debt for nature SWAPs"

Tidligere er et sådant forslag blevet afslået af Miljøstyrelsen, eftersom midlerne som udgangspunkt ikke kan kontrolleres så godt som ved almindelig bilateral støtte. Som udgangspunkt kan man sige, at der er tale om en helt ny form for støtte, og der må foretages en konsekvensanalyse af, hvad forslaget indebærer.

Miljøstyrelsen vil i 1999 gennemføre en analyse af fordele og ulemper ved at overføre midler til Ecofund.

17. "To reconsider the need for assistance to the Czech Republic and Hungary"

Der har tidligere været gennemført en betydelig indsats i Ungarn og Tjekkiet. Støtten til Ungarn var imidlertid ganske lille i 1996,

og der har ikke været gennemført projekter i 1997 og 1998. Ungarn hører til de mere velhavende lande, som er nået langt i omstillingsprocessen fra planøkonomi til markedsøkonomi, og landet har ikke vist sig specielt interesseret i samarbejdet om den danske miljøstøtteordning. På denne baggrund må det være en formsag at erklære hjælpen til Ungarn som standset, dog med mulighed for at yde støtte i særlige tilfælde til enkeltprojekter.

For Tjekkiet vedkommende har der været et betydeligt samarbejde i alle årene, og tjekkerne anmoder jævnligt om hjælp. Imidlertid bør indsatsen i Tjekkiet gå ind i en fase, hvor man over de næste 2 år fokuserer på EU-tilnærmelse, primært i form af lovgivning etc. og projektforberedelse til de større EU-midler. Herefter bør indsatsen i Tjekkiet tages op til fornyet overvejelse.

Polen ligner Ungarn og Tjekkiet i udviklingsniveau, men er en fast integreret del af det danske Østersøinitiativ. På denne baggrund kan støtten til Polen ikke opgives.

18. "In Russia, Ukraine, Belarus and Slovakia to improve donor co-ordination in order to tie the Western assistance more closely to suggestions or requirements for reforms of environmental policy and its institutions"

Den internationale koordinering bør strammes op i forhold til Rusland, Belarus og Ukraine, medens Slovakiet allerede sender andre signaler efter dannelsen af den nye regering. Koordineringen må primært ske i de etablerede fora, såsom det uformelle nordiske samarbejde og Project Preparation Committee (PPC), hvor der samarbejdes mellem donorer og internationale finansieringskilder.

19. "To strengthen the co-ordination with other Danish ministries and the recipients, as well as with the wider economic and political issues at stake in the region, by placing environmental attachés (with environmental insight) at Danish embassies in Warsaw, in Russia and in one of the Baltic states, if possible at a reasonable level of cost"

Miljøstyrelsen er enig i, at det vil være en styrke med miljøattachéer ved de nævnte ambassader, men sådanne attachéer skal finansieres af administrationsmidler. Erfaringer fra Danced viser, at een person vil koste ca. 1,8 mio. kr./år, som det vil være urealistisk at udmønte fra de begrænsede administrative midler på 3,5 % af rammen. Samarbejdet med ambassaderne vil dog blive styrket fremover gennem en mere systematisk udveksling af information.

**Østeuropas miljø og den danske bistand
– Kronik om evalueringen af miljøstøtten til Østeuropa**

Danmarks bistand til omstillingen i Østeuropa består i stigende grad af miljøbistand. I 1998 udgør miljøstøtten ca. 655 millioner kr. svarende til 55 % af den samlede danske bistand til landene bag det tidligere jerntæppe. Dermed er Danmark det vestlige donorland der lægger mest vægt på at yde en miljøindsats i Østeuropa. Støtten formidles såvel gennem Miljøstyrelsens miljøstøtteordning som under en række sektorprogrammer i forskellige ministerier. Dertil kommer Miljøinvesteringsfaciliteten under Industrialiseringsfonden for Østlandene og Miljøkreditordningen under eksportkrediten.

Men hvad er resultaterne af miljøbistanden? Nu foreligger den første samlede og uafhængige evaluering af Miljøstyrelsens øststøtte for årene 1991-96. Evalueringen har sat fokus på de danske miljøprojekter, og vurderet resultaterne heraf. Samtidig har evalueringen vurderet samarbejdet mellem de danske myndigheder og miljømyndighederne i de østeuropæiske lande. I denne kronik gives der først et overblik over miljøpolitikens udvikling og tilstand i nogle af de vigtigste bistandslande og dernæst præsenteres en vurdering af resultaterne af den danske miljøbistand.

I revolutionsåret 1989 var protesterne mod planøkonomiernes nedslidning af natur- og ressourcegrundlaget og effekterne for befolkningens sundhed et af de vigtigste temaer i opgøret med de gamle regimer. Derfor blev der umiddelbart efter murens fald grundlagt nye miljøministerier og vedtaget nye love til kontrol med forureningen overalt i Østeuropa. Den økonomiske omstillingsproces til markedsøkonomi har imidlertid betydet, at befolkningerne i Østeuropa har fået andre problemer at tænke på. Opmærksomheden omkring miljøet har været for nedadgående, men det er problemerne ikke blevet mindre af.

Tværtimod er miljø- og energiproblemerne en integreret del Østeuropas omstillingsproblemer. Der er stadig et stort spild af energi og materialer i industrien og et stort økonomisk tab ved de nedslidte energi- og vandforsyningssystemer. Utilstrækkelig affalds- og spildevandsbehandling påvirker den offentlige sundhed i negativ retning – som når kloakvand trænger ind i de tyndslidte vandforsyningssystemer og spreder sygdomme og infektioner. De regionale sikkerhedspolitiske problemer forstærkes af det store energiforbrug og afhængigheden af importeret energi, ikke mindst fra Rusland.

Blandt de politiske beslutningstagere i dagens Østeuropa er der kun en meget begrænset forståelse for behovet for at sammenkæde den miljømæssige og den økonomiske modernisering. I flere af landene,

specielt Rusland, er der sket en markant nedprioritering af miljøpolitikken. Men der er også lande hvor der i dag føres en mere aktiv miljøpolitik end tidligere, og det gælder især Polen.

Den vestlige bistand til miljø- og energi problemerne er fortsat beskednen, både i forhold til behovet og i forhold til det østeuropæerne selv finansierer. Bistanden gives først og fremmest af de nordiske lande og andre mindre europæiske stater såsom Holland, Østrig og Schweiz. Større lande som f.eks. USA og England yder kun rådgivning, men ingen konkret støtte til investeringer. De internationale finansieringsinstitutioner som Verdensbanken og EBRD arbejder langsomt og omstændeligt og har relativt set kun ydet begrænsede kreditter på miljøområdet. EU's støtteprogrammer har betydelige budgetter også til miljøformål, men især TACIS programmet virker på miljøområdet ikke fuldt professionelt.

Østeuropæerne må derfor betale og finansiere størsteparten af miljøgenopretningen selv. I lande som Polen, Tjekkiet og Rusland udgør den vestlige bistand under 5-7% af de samlede miljøinvesteringer. I de mindre Baltiske lande er bistanden derimod et mere afgørende element, idet den udgør mellem 35% og 50% af miljøinvesteringerne.

Lande som Polen og Tjekkiet må vurderes i dag at have en for regionen relativt høj miljømæssig moderniseringskapacitet. Det skyldes vigtige beslutninger, som blev taget i revolutionsårene og som i dag binder beslutningstagerne. I Polen besluttede man i 1989 at etablere selvstændige miljøfonde på nationalt og lokalt niveau, som ved hjælp af miljøafgifter på forurening og ressourceforbrug fik mulighed for at rejse den nødvendige kapital til miljøbeskyttelsen. Den nationale fond, Fundusz, er uafhængig af miljø- og finansministerierne og har stået for godt halvdelen af miljøinvesteringerne i løbet af 1990'erne. Samtidig blev en del af Polens udlandsgæld konverteret til den uafhængige EcoFund. Det har givet mulighed for betydelige fremskridt, især indenfor spildevandsrensning som nu nærmer sig niveauet i syd- og mellemeuropa. Det polske miljøministerium er samtidig relativt stærkt med udstrakte kompetencer.

I Tjekkosllovakiet førte fløjlsrevolutionen til skrappe love især på luftforureningsområdet, som foreslået af den uafhængige og indflydelsesrige Føderale Miljøkommission. En miljøfond blev også etableret, men den var svagere og havde færre midler end den polske. Med 'fløjls-skilsmissen' mellem Tjekkiet og Slovakiet i 1993 blev Miljøkommissionen imidlertid nedlagt, og de to republikkers miljøpolitiske ambitioner blev hurtigt neddroset. Luftforureningslovene forblev dog ved magt og har under anvendelse af "forurenere-betaler"-princippet ført til meget store investeringer i industrien. Som følge heraf er Tjekkiet i dag det land i Europa, der anvender den største andel af BNP på miljø. Med 2,3% er det noget over Polens 1,8% – og væsentligt over Danmarks 1,1%. Også på spildevandsområdet er Tjekkiet kommet

godt med. Under Vaclav Klaus blev der dog skiftet over til en mere traditionel vækst-orienteret politik, med næsten ingen nye miljømæssige initiativer.

I Slovakiet førte Meciar's regime til, at miljøpolitikken blev nærmest demonteret. Miljøministeriet mistede vigtige kompetenceområder, miljøudgifterne på statsbudgettet blev barberet ned til et minimum og der skete politisk forfølgelse af miljøorganisationerne. Hvor forureningen faldt skyldtes det fortrinsvis faldet i produktion.

De tre baltiske lande stod i en særlig situation efter Sovjetunionens sammenbrud. Det var først i 1988 at Gorbatsjov havde oprettet en Statskomité for Miljø, og den havde kun svage regionale enheder i de baltiske republikker. Efter selvstændigheden skulle disse indtage rollen som selvstændige ministerier. I det lille estiske miljøministerium har de kun 100 medarbejdere forberedt mere end 37 nye love siden 1991. Den økonomiske situation har imidlertid været væsentligt ringere end i Polen og Tjekkiet, og den estiske miljøfond råder kun over begrænsede midler. I Litauen oplevede man den mest katastrofale nedgang i BNP; fra 1991 til 1996 faldt det med 60%, efter afkoblingen til den sovjetiske planøkonomi. Et selvstændigt miljøministerium blev først oprettet i 1994, og der er ingen miljøfond. De Baltiske lande kom imidlertid til at modtage en meget betydelig miljøstøtte fra især de nordiske lande. Mens Finland var den vigtigste donor til Estland, udviklede Danmark primært samarbejdet med Litauen. Især indenfor spildevandsrensning er der sket fremskridt (moderne anlæg er under udførelse i de fleste større byer), ligesom der har været ydet støtte til styrkelse af selve administrationen. Om end der er mange fælles problemer er de baltiske lande miljøpolitisk i dag i en anden klasse, end de øvrige forhenværende Sovjetrepublikker.

I Rusland tegner udviklingen sig dystert, også på det miljømæssige område. Miljøministeriet oprettet under Gorbatsjov blev nedlagt igen i 1996 og erstattet med en indflydelsesløs statskomité uden repræsentation i regeringen. Kompetencer vedrørende råstof- og ressourceudnyttelse blev flyttet tilbage i de traditionelle produktionsministerier. Den lille miljøfond måtte bruge sine sparsomme midler på at udbetale lønninger til statskomitéens ansatte. Samtidig er problemerne svimlende. Millioner af tons giftigt affald deponeres i åbne gruber. Drikkevandsforsyningen er ikke bakteriologisk sikker for godt halvdelen af befolkningen. Der er næsten ingen politiske reformer eller initiativer i Duma'en rettet mod det store energi- og ressourcespild i russisk industri eller i energisektoren. I Ukraine er situationen ikke meget bedre. Millionbyer som Lviv og Sevastopol m.fl. forsynes kun med vand 3 timer om morgenen og 3 timer om aftenen, da vandforsyningsledningerne er perforerede – og fra de utætte kloakledninger trænger spildevand ind i ledningsnettene. Omkostningerne til oprydning efter Tjernobyl lægger stadig beslag på store summer, og landet er fortsat helt afhængigt af russisk gas og olie.

Lidt mere håb er der at spore i Rumænien, hvor de politiske og miljømæssige reformer indtil fornylig har været begrænsede. Ganske vist er forureningen mere voldsom her end i de andre forhenværende stødpudestater. Men selv om Rumænien ikke står i første række til at blive EU-medlem, lægger landet stor vægt på at leve op til internationale konventioner især vedrørende naturbeskyttelse. Landet har hidtil kun opnået begrænset bevågenhed fra de internationale donorer, men takket være en dansk indsats er der udarbejdet en national miljøhandlingsplan, og landets industriministerium er meget opmærksom på danske kompetencer indenfor renere teknologi.

Sammenfattende kan man derfor sige, at Polen og Tjekkiet trods mange uløste problemer er kommet godt på vej, og har anvendt egne ressourcer i et omfang der er imponerende. I en mellemgruppe finder vi de Baltiske lande, som især takket være nordisk miljøbistand har gjort visse fremskridt. Den miljømæssige bagtrop udgøres af Rusland, Ukraine, Rumænien og Slovakiet, hvor problemerne stadig er svimlende og de politiske reformer forholdsvis begrænsede.

Det er bl.a. på baggrund af denne udvikling i regionen, at den danske miljø-indsats må vurderes.

Fra 1991 til 1996 er der anvendt i alt godt 1,2 milliarder i tilskud til 496 miljøprojekter i de østeuropæiske lande. Der har været tale om bilateral bistand, hvor ansøgninger og projekter er formuleret af danske virksomheder og institutioner, men afhængig af godkendelse fra modtagerlandet.

I de første to år var den økonomiske ramme beskeden, men støtten er gradvist optrappet. Den politiske prioritering har været landene omkring Østersøen. Godt 30% af midlerne er anvendt på projekter i Polen, som har været det vigtigste modtagerland, især i de første år. Godt 26% er anvendt på hhv. Rusland og Litauen, hvor indsatsen især tog fart fra 1994. De vigtigste indsatsområder har været spildevandsrensning, bæredygtige energiprojekter og bekæmpelse af luftforurening. 37% af midlerne er anvendt på projekter relateret til spildevand. Der har dog også været ydet væsentlig støtte til bl.a. institutionel styrkelse af miljøadministrationen og til naturbeskyttelse.

Det er ikke nogen enkel sag at yde en effektiv miljøbistand, især ikke når den skal ydes på bilaterale vilkår. Hvordan sikres det, at danske kompetencer indenfor miljø og energi kan matches med behovet og prioriteringerne i modtagerlandene? Kan det sikres, at hjælpen når frem til modtagerne, uden at drukne i bureaukrati og eventuel korrupsion? Hvordan tilpasses danske teknologier efter forholdene i modtagerlandene? Man kan rejse mange af de samme kritiske spørgsmål til miljøbistanden som til den gængse ulandsbistand.

Evalueringen af miljøbistanden til Østeuropa har derfor været ganske omfattende, og der foreligger nu foruden en hovedrapport også 2 del-rapporter og 8 landerapporter – i alt over 600 sider til belysning af problemer og resultater. De danske projekthavere er blevet interviewet og 47 repræsentativt udvalgte projekter har været igennem en særlig grundig vurdering og analyse. Myndigheder, interessenter og uafhængige eksperter er blevet interviewet i 8 modtagerlande.

Evalueringen viser, at miljøbistanden efter nogle usikre skridt i de første to år har fundet en form, der alt i alt har ledt til tilfredsstillende resultater. Når de udvalgte projekter vurderes efter en systematisk metode både i forhold til deres egne målsætninger og i forhold til støtteordningens generelle målsætninger viser det sig, at 4 projekter vurderes som utilfredsstillende, mens 8 projekter vurderes som mindre tilfredsstillende og 35 som tilfredsstillende eller meget tilfredsstillende gennemført. De gode projekter kendetegnes især ved, at indsatsen sker overfor væsentlige miljøproblemer, at målene opnås og at der er en god demonstrationsværdi.

Problemerne i 1991-92 hang sammen med, at bistanden på daværende tidspunkt mest bestod af rådgivning og relativt uforpligtende øst-vest udvekslinger af synspunkter og erfaringer. Det politiske og administrative kaos umiddelbart efter omvæltningerne gjorde det vanskeligt at identificere konkrete projekter og for mange ressourcer medgik i denne periode til kortlægning og rapportskrivning.

Bl.a. på østeuropæisk foranledning blev der imidlertid fra 1993 indledt en mere investeringsorienteret strategi, hvor rådgivningen blev kombineret med overførsel af dansk miljøudstyr, ofte som en del af større projektpakker, hvor også andre finansielle kilder (miljøfonde, kommuner, forsyningselskaber) bidrager. 2/3 af midlerne er anvendt på investeringsprojekter, men rådgivning har stadig været en væsentlig komponent heraf. Udstyrsprocenten, dvs. den andel af midlerne der anvendes til egentlig miljøteknik, har siden 1993 været på godt 35%. Filosofien har været at sikre, at østeuropæerne fik det rette udstyr gennem ordentlig projektforbereelse, og at yde rådgivning om dets anvendelse. Fra 1996 er ordningen gået over til en egentlig udbudsprocedure for investeringsprojekter, om end muligheden for at indgive ansøgninger opretholdes.

Den mere investeringsorienterede strategi har i runde tal bevirket, at der siden 1993 årligt er ydet støtte til ca. 40 større miljøinvesteringsprojekter i Østeuropa. De omfatter modernisering af renseanlæg, renovering af vandforsyning, etablering af geotermianlæg, vindmøller, filtre til røgrensning, renere teknologi i industrien mm. De danske midler har ikke selv kunnet dække alle projektomkostningerne, og østeuropæerne har derfor medfinansieret en stor del af indsatsen – faktisk udgør den danske støtte i gennemsnit kun ca. 1/3 af projektud-

gifterne. Medfinansieringen fra modtagerne er størst i Polen og mindst i Ukraine og Rumænien.

Den store medfinansiering har ført til en ekstra eksport af dansk miljøteknologi. Det er vanskeligt eksakt at opgøre eksporten, men for de afsluttede projekter udgør den ca. 400 millioner kroner, og da mange af de største og mest investeringstunge projekter stadig er under udførelse, og derfor ikke indgår i tallet, tyder alt på, at den endelige eksport-effekt vil være væsentligt større.

Et andet aspekt af investerings-strategien er bestræbelserne på at tilvejebringe lån fra de internationale finansieringsinstitutioner, såsom Verdensbanken og EBRD. Østeuropæernes manglende viden om projekt vurdering og finansiering har vanskeliggjort låntagning, men via pilotprojekter under den danske støtteordning er der tilvejebragt grundlaget for meget betydelige lånebeløb, i alt ca. 6 milliarder kroner, hvilket er flere gange den danske bistandsramme. Nogle af disse lån går til vandforsyningsprojekter i Skt. Petersborg og på Krim, hvor behovene langt overstiger hvad danske midler kan finansiere. En del af disse lån ventes også at føre til eksport af dansk udstyr, men det er ikke en binding.

Det er især de rådgivende ingeniørfirmaer der har været dominerende som projektholdere under støtteordningen. Forholdene der arbejdes under i Østeuropa og den forholdsvis snævre danske ressourcebase i denne sammenhæng er en del af forklaringen herpå. I alt 20 rådgivende firmaer tegner sig for 2/3 af aktiviteterne under ordningen, hvilket kan forekomme betænkeligt. Udstyrs- og maskinleverandører bidrager dog via rådgivernes projekter, og har således også betydelig glæde af ordningen.

Fra Østeuropæisk side er der imidlertid udtrykt en vis skepsis over for det høje omkostningsniveau for danske konsulenter, og østeuropæerne ønsker generelt mere udstyr og mindre rådgivning. Det påpeges, at man i Østeuropa har et højt uddannelses- og vidensniveau, og at det primært er det avancerede danske miljøudstyr som man ønsker bistanden anvendt på. Da det imidlertid er de danske virksomheder, der formulerer projekterne kan det ikke udelukkes, at de rådgivende ingeniører vil have interesse i at øge rådgivningsdelen på bekostning af udstyrsdelen. Samtidig giver fraværet af faste rammebeløb for indsatsen i de enkelte lande eller regioner modtagerne en tilskyndelse til at acceptere de foreslåede projekter, selv om udstyrsdelen er mindre end det kunne ønskes. Der er derfor grund til at overveje, hvordan udstyrsdelen i projekterne kan hæves, og evalueringen anbefaler, at udstyrsdelen fremover udgør 50% eller mere. Det vil også gøre det muligt for flere - især mindre danske virksomheder - at bidrage under ordningen. I forhold til en del andre donorer som slet ikke yder bistand til investeringer, men kun til rådgivning, anerkendes Danmark dog i alle landene, som et af de få lande der giver "rigtig" bistand.

Danmark har samtidig været den største bilaterale donor i Polen, Litauen, Slovakiet, Rumænien og Ukraine.

Den mere investeringsorienterede policy fra 1993 har også givet signifikante miljømæssige resultater, omend de især på luftområdet er lidt lavere end tidligere anslået. Som led i evalueringen er miljøeffekterne af de afsluttede og igangværende projekter blevet gennemgået. Da en del af de største og mest ambitiøse projekter bevilget i 1995 og 1996 ikke var endeligt afsluttede medio 1998, må en væsentlig del af miljøeffekterne angives som forventede. De samlede resultater forventes bl.a. at blive en renoveret spildevandsrensningskapacitet på 2,3 millioner personækvivalenter, en reduktion af SO₂-udledninger svarende til ¼ af Danmarks egne udledninger og en CO₂-reduktion svarende til 0,8% af Danmarks udledning. Miljøeffekterne er meget uens fordelt over projekterne, og ved at styre mere efter miljøeffekt pr. krone må det forventes, at man under ordningen vil kunne opnå endnu mere markante reduktioner.

Får man mere miljø for pengene i Østeuropa? Det kommer an på, hvad man ellers ville anvende dem på. For de ca. 1,2 mia. kr. der fra 1991-96 er ydet i bistand, kunne man f.eks. bygge ca. 50 km. motorvej i Danmark. Det interessante spørgsmål er snarere om forureningsreduktionen pr. krone er større i Østeuropa end i Danmark – og hvor meget større. Evalueringen har ikke været istand til at besvare spørgsmålet, blandt andet på grund af de meget uensartede projekter og deres sammensatte finansieringsgrundlag. Men det er et indtryk fra arbejdet med evalueringen, at forureningsreduktioner, der skal realiseres i Østeuropa alene med vestlig teknologi og vestlige konsulenter, ikke nødvendigvis er voldsomt billigere end, hvis projekterne blev udført på dansk grund. Derimod fører samarbejdet med Østeuropæerne gennem inddragelse i projekterne til, at der kan drages fordel af de lavere faktoromkostninger i Øst.

Bistanden til Østeuropas miljø og sundhed bør ikke gives alene i forventning om, at det er billigere, men især fordi den kan katalysere en mere aktiv og bæredygtig miljøpolitik, som kan bidrage til at stabilisere landenes økonomier. Med de resultater, der allerede er opnået i EU-tiltrædelseslandene Polen og Tjekkiet, vil miljøbistanden nu kunne nedtrappes til fordel for de lande, hvor problemerne stadig er meget alvorlige – især Rusland. Her er der til gengæld brug for at Danmark sammen med de andre bilaterale donorer ledsager støtten af visse krav eller forslag til reformer på miljøområdet, især tilvejebringelse af miljøfonde og indførelse af brugerbetaling for spildevand og energi. Nedlæggelsen af det russiske miljøministerium er heller ikke acceptabelt ud fra et dansk synspunkt.

Miljøbistanden har imidlertid klare sikkerhedspolitiske undertoner og bør også ydes under et sikkerhedspolitisk perspektiv. Ved at hjælpe østlandene med know-how og ekspertise indenfor bl.a. vand, affald og

energi hjælper Danmark dem med at løse grundlæggende problemer for levestandard og økonomi og signalerer herved, at deres problemer ikke er os uvedkommende.

Mikael Skou Andersen, lektor, Ph.D., Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet.

“Denmarks environmental assistance to Eastern Europe 1991-96: an assessment of project achievements, environmental policy performance and the role of foreign assistance. In cooperation with PLS Consult and KPMG. Copenhagen: Denmarks Environmental Protection Agency”

5 Status over MKØ-ordningen ved årsskiftet

Miljøkreditordning for Østeuropa (MKØ)

På Finansloven for 1998 er der som en del af Øststøtten under Miljø- og katastroferammen afsat midler til en "bløde låns ordning" til Østeuropa med vægt på Østersøregionen (Miljøkreditordning for Østeuropa (MKØ)). Ordningen administreres af Erhvervsfremme Styrelsen (Eksportkredit Fonden) i samarbejde med Miljøstyrelsen. For 1998 er tilskudsbevillingen på 45 mio. kr. svarende til en forventet projekt portefølje på 135 mio. kr., idet der som udgangspunkt bliver givet subsidier til de enkelte projekter på ca. 25% af det finansierede beløb (projektsum minus down payment. Der ydes endvidere en præmiefri garanti svarende til typisk 5% af projektomkostningerne.

Hensigten med Miljøkreditordningen er at stille subsidieret finansiering til rådighed for miljøprojekter i Østeuropa for derigennem at fremme investeringer i miljøanlæg. For 1998 var vandområdet, affaldshåndtering og -behandling samt fjernvarme udvalgt, som de områder, der vil blive prioriteret projekter indenfor. Idet ordningen består af subsidierede kreditter, gælder OECD-reglerne "de såkaldte konsensus-regler" for området. Ordningen er således ubundet, dvs. at der ikke må diskrimineres mellem danske og udenlandske virksomheder. Alle ansøgninger skal sendes i internationalt udbud.

Status

I marts 1998 blev der iværksat en ansøgningsrunde om miljøkreditterne med ansøgningsfrist maj 1998. Ansøgningsrunden blev igangsat ved en informationskampagne målrettet mod Erhvervsfremme Styrelsens kundegrundlag.

Ved ansøgningsrundens udløb var der modtaget 30 ansøgninger om miljøkreditter. Ansøgerne til ordningen var hovedsageligt danske leverandører og konsulenter, men også potentielle købere i østlandene ansøgte. De fremsendte projekter var stort set alle geografisk placeret inden for Østersøregionen. I alt blev der ansøgt om MKØ-støtte for ca. 70 mio. kr. til projekter for ca. 220,0 mio. kr. Herudover har Miljøstyrelsen efter ansøgningsrunden identificeret en række projekter for i alt 100 mio. kr. med et forventet tilskud på ca. 30 mio. kr.

Ved årets udgang havde i alt 5 projekter modtaget foreløbigt tilsagn. Projekterne omfatter to fjernvarmeprojekter i Rumænien, et geotermiprojekt i Slovakiet og to spildevandsprojekter i Polen. Projekterne vedrører investeringer for 89,8 mio. kr., hvortil der i alt er afgivet foreløbigt tilsagn for 28,6 mio. kr. (heraf 7,6 mio. kr. i præmietilskud)

Af de 5 tilsagn er geotermiprojektet, identificeret gennem ansøgningsrunden.

Erfaringer

MKØ-ordningen var som udgangspunkt tænkt som en ordning, hvor leverandører, konsulenter og andre danske aktører på miljøområdet skulle kunne bruge blød finansiering til leverancer af udstyr til miljøprojekter/anlæg. Årets ansøgningsrunde blev rettet mod de danske leverandører og konsulenter, der normalt udgør EFS's kundegrundlag.

Udover ansøgningsrunden i Danmark er der bl.a. i Polen, Estland og Litauen informeret om ordningen med henblik på, at også køberlandene i stigende grad er med til at identificere projekter. Lignende initiativer planlægges for Letland og Tjekkiet. MKØ-ordningen indgår i Miljøstyrelsens løbende overvejelser vedrørende finansiering af projekter, der er forberedt under Miljøstøtteordningen.

Erfaringerne fra ansøgningsrunden viste at kun få af ansøgningerne umiddelbart kunne anvendes som grundlag for et udbud. Det er Miljøstyrelsens vurdering, at der var behov for en øget dokumentation, at graden af færdiggørelse af projekterne skulle øges samt, at det var hensigtsmæssigt at ansøgningerne beløbsmæssigt var større.

Erfaringerne fra 1998-ansøgningsrunden er søgt indarbejdet i 1999-ordningen. Der er således i vejledningen gjort mere ud af at beskrive de krav, der er til færdigheden af projekterne. Der er ligeledes søgt indarbejdet incitament til, at konsulenter i stigende grad også kan udarbejde ansøgninger. Herudover lægges der op til, at man tidligere i identifikationsfasen kontakter Miljøstyrelsen og Erhvervsfremme Styrelsen for at få en forhåndsvurdering, om projekterne kan komme i betragtning.

6 Status over sektorintegreret miljøindsats

Sektorintegreret miljøindsats i Østersøregionen

I maj 1997 vedtog regeringen en overordnet strategi for øststøtten med særlig vægt på Østersøen. Ifølge denne skal en del af miljøbistanden til Østeuropa leveres af danske sektorministerier til gennemførelse af Baltisk Agenda 21 og forberedelse af EU medlemskab i de tidligere østlande i Østersøregionen.

Baltisk Agenda 21

Baltisk Agenda 21 er den første regionale Agenda 21 til opfølgning af Rio-konferencen. Det var Østersøregionens statsministre, der på et møde i Visby i maj 1996 besluttede, at den skulle udarbejdes. Beslutningen blev tiltrådt på Østersørådets møde i Kalmar i juni 1996, og miljøministrene vedtog samme år i oktober i Saltsjöbaden en deklaration med de nærmere detaljer om en Baltisk Agenda 21.

Grundtanken i Baltisk Agenda 21 er, at samfundssektorer af økonomisk betydning skal påtage sig et ansvar for, at udvikling og økonomisk vækst sker på et mere bæredygtigt grundlag end hidtil i den regionale udviklingsproces. Miljøforpligtelsen skal integreres i den økonomiske og politiske udvikling i sektorer som industri, energi, landbrug, fiskeri, skovbrug, transport og turisme. I processen med udvikling af Baltisk Agenda 21 har sektorerne haft ansvaret for fastsættelse af mål for en bæredygtig udvikling inden for deres egen sektor og for udarbejdelsen af sektorhandlingsplaner, ligesom de har ansvaret for gennemførelsen. Miljøministerierne har en mere sekundær rolle i processen som rådgivere og koordinatore.

Sektorernes mål og handlingsplaner for en bæredygtig udvikling samt planerne for det videre arbejde med Baltisk Agenda 21 blev tiltrådt af Østersørådet i juni 1998.

- hvilke lande

Den sektorintegrerede miljøindsats finder sted i Estland, Letland, Litauen, Polen og de russiske regioner Skt. Petersborg og Kaliningrad.

Ud over gennemførelsen af Baltisk Agenda 21 skal indsatsen støtte processen mod et EU-medlemskab i de 4 ansøgerlande, Estland, Letland, Litauen og Polen. Der lægges endvidere vægt på, at indsatsen supplerer anden donorbistand.

-bevilling i 1998

Den sektorintegrerede miljøindsats blev påbegyndt i 1998, hvor den afløste den tidligere miljørelaterede sektorbistand. Folketinget bevilgede 141 mio. kr. over finansloven for 1998, der blev fordelt på 7 mi

nisterier/styrelser til en indsats over tre år. Fordelingen på lande og deltagende ministerier og styrelser i 1998 fremgår af tabellen.

Tabel 6.1 Fordeling på lande og deltagende ministerier og styrelser i 1998

Ministerie/ Styrelse	Bevilling mio.kr.	Estland	Letland	Litauen	Skt. Petersborg	Polen	Regionale projekter
		Tilsagn	Tilsagn	Tilsagn	Tilsagn	Tilsagn	Tilsagn
Arbejdsministeriet	9	3,5	1	2,5		2	
By- og Boligmini- steriet	8			8			
Beredskabsstyrel- sen - Atombered- skab	14	1,8	2	1,8	7,2	1,2	
Energistyrelsen	62	6,5	12	20,5	8	6	9 ²
Erhvervsfremme Styrelsen	10	2	4	2		2	
Min. f/Fødevarer, Landbrug og Fi- skeri	25	1,2	0 ³	7,2	0	5,1	6,8 ⁴
Trafikministeriet	13						13 ⁵
Total	141	15	19	42	15,2	16,3	28,8

² Skt. Petersborg, Estland, Letland, Litauen og Polen

³ Pipeline 2,1 mio.kr. i Letland

⁴ Estland, Letland, Litauen

⁵ Skt. Petersborg, Estland

*-ministeriernes indsats
fordelt på sektorhand-
lingsplaner*

Erhvervsfremmestyrelsen og Arbejdsministeriet bidrog til gennemførelse af handlingsplanen for industri ved programmer om miljøstyring og arbejdsmiljø.

Energistyrelsen Boligministeriet og Beredskabsstyrelsen bidrog til gennemførelse af handlingsplanen for energi, herunder atomkraft-sikkerhed. I programmerne blev der fokuseret på omlægning til mindre forurenende og vedvarende energikilder, energibesparelser i boligmassen og etablering af et varslingsystem i tilfælde af uheld på atomkraftværker.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri bidrog til gennemførelsen af handlingsplanen for landbrugssektoren. Programmet indeholdt projekter om nitratforurening, økologisk landbrug, godkendelse af pesticider og etablering af destruktionsanstalter.

Trafikministeriet bidrog til gennemførelsen af transporthandlingsplanen med et regionalt projekt om multimodal transport og håndtering af tolldokumenter i Sankt Petersborg og Estland.

-programudvikling

Programforslag til sektorintegreret miljøindsats udvikles i et samarbejde mellem sektorministerier i Danmark og modtagerlandene.

Programmernes miljøindhold skal godkendes af modtagerlandets miljøministerium og af Miljøstyrelsen efter samråd med den Rådgivende Komité for miljøbistand til Østeuropa.

De danske ambassader i modtagerlandene rådgiver sektorministerierne om lokale forhold. Miljøstyrelsen koordinerer indsatsen og står for kontakten til modtagerlandenes miljøministerier.

- andre aktiviteter i 1998

Sektorministerier fra Danmark og modtagerlandene præsenterede deres forslag til sektorintegreret miljøindsats i 1998 på seminarer i modtagerlandenes miljøministerier (med undtagelse af de russiske regioner) i januar 1998.

Forslag til sektorintegreret miljøindsats i 1999 blev præsenteret ved tilsvarende seminarer i november 1998, hvor man ud over programmerne drøftede modtagerlandets muligheder for organisering af arbejdet med integration af miljøhensyn i sektorerne.

7 Miljøprojekter i Østeuropa i 1998

Generelt om bevillingens størrelse

1998-bevillingen omfattede 385,7 mio.kr. fra tilsagnsramme. Fra 1997 var overført reserverede midler på 62,9 mio.kr. til 6 udbudsprojekter, hvor forarbejdet var gennemført i 1997, og hvor der først blev indgået endelig kontrakt i 1998. På denne baggrund var der 448,6 mio.kr. til rådighed i 1998. Hertil regnes tilbageførte midler på i alt 29,3 mio.kr. fra tidligere igangsatte projekter, som er blevet afsluttet og har haft mindre forbrug, eller er blevet lukket inden opstart eller endelig afslutning.

På denne baggrund er der blevet disponeret 477,9 mio.kr. i 1998. Disse vil blive beskrevet nedenfor. I 1998 er der i alt støttet 166 projekter.

Tabel 1 viser fordelingen af Miljøstøtteordningens tilskud i 1998 i mio.kr. på modtagerland, opdelt på antal tilskud til teknisk assistance og til investeringsaktiviteter.

I forhold til 1997 er Polen igen det største land med en bevilling på 75,0 mio.kr., der kun afviger ganske lidt fra bevillingen i 1997. Bevillingen til Rusland er faldet fra 74,8 mio.kr. til 44,7 mio.kr., hvilket tildels skyldes usikkerhed fra russisk side i forbindelse med den økonomiske krise. Samarbejdet med Hviderusland har ligget stille i 1998 på grund af det generelle samarbejdsklima med landet. Det er således besluttet, at man fra dansk og international side indstiller bistanden, indtil Hviderusland ændrer holdning. Estland, Letland, Rumænien og Ukraine, der alle har fået tildelt et betydeligt højere beløb end 1997.

Kategorien "Andet" dækker over bidrag til NEFCO, både grundkapitalen på 12,1 mio.kr. i 1998 og midler til blødgøringsfacilitet på 12,45 mio.kr. for årene 1997 og 1998 samt til Tjenobyl-fonden under EBRD på i alt 6,7 mio.kr. Herudover dækker kategorien projekter med WHO, bidrag til OECD's og EBRD's indsatser, gennemførelse af evaluering, flere regionale projekter, som ikke lader sig landeplacere, herunder projekter til miljøbevægelser, ét projekt i hvert af landene: Moldova, Kroatien, Montenegro, samt mindre beløb til rejser for østeuropæere etc. Det samlede beløb var 68,4 mio.kr. mod 61,8 mio.kr. i 1997.

Tabel 7.1 Fordeling af Miljøstøtteordningens tilskud i 1998 i mio.kr. på modtagerland, opdelt på antal tilskud til teknisk assistance og til investeringsaktiviteter.

	TA		IN		I alt	
	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal
Bulgarien	9,4	3	12,7	3	22,1	6
Estland	25,4	11	22,9	4	48,3	15
Hviderusland	0,2	1	1,1	1	1,3	2
Letland	28,6	16	30,3	6	58,9	22
Litauen	4,2	10	29,2	7	33,4	17
Polen	21,7	14	53,3	13	75,0	27
Rumænien	1,2	2	40,2	8	41,4	10
Rusland	36,2	14	8,5	3	44,7	17
Slovakiet	5,4	3	10,6	2	16,0	5
Tjekkiet	4,8	3	14,3	3	19,1	6
Ukraine	14,3	8	35,0	5	49,3	13
Andet	33,3	23	35,1	3	68,4	26
I alt	184,7	108	293,2	58	477,9	166

Tabel 7.2 på næste side viser af Miljøstøtteordningens tilskud i 1998 i mio.kr. fordelt på modtagerland og indsatsområder. Indsatsområderne fordeler sig med 45% til vandområder, der omfatter spildevand, kloakering, drikkevand, monitoring etc. Luftområdet blev støttet med 19%, og denne indsats bestod af aktiviteter i energisektoren eller industrisektoren.

Naturområdet blev støttet med ca. 10%. Indsatsen, der tilrettelægges af Skov- og Naturstyrelsen, er koncentreret omkring Østersøområdet og omfatter støtte til EU-tilnærmelse, opfyldelse af internationale konventioner, kapacitetsopbygning vedrørende forvaltning af naturområder, naturformidling og miljøundervisning, inddragelse af befolkningen i naturbeskyttelsesforvaltningen, økoturisme samt bæredygtig skovdrift, der bl.a. gennemføres som en sektorintegreret miljøindsats under Baltic Agenda 21. Hertil kommer støtte til østeuro-

pæisk deltagelse i internationale forhandlinger om naturbeskyttelse og biodiversitet

Det institutionelle område består af EU-tilnærmelse, træning og uddannelse; og dertil en række indsatser, som ikke foregår på de øvrige områder. Det kan være bistand via, OECD, EBRD, WHO etc.

Udbudsmodellen er i 1998 blevet anvendt til 235 mio.kr., medens 200 mio.kr. blev ydet via ansøgningsmodellen. Der var desuden 43 mio.kr., der blev ydet uden for de to modeller, bl.a. til NEFCO, EBRD og Verdensbanken ved aktstykke eller på finansloven. Ser man bort fra de 43 mio.kr., blev 54 % af midlerne bevilget til udbudsprojekter. Målt i antal projekter udgør udbudene knap 60 % af de samlede projekter

Tabel 7.2 Fordelingen af Miljøstøtteordningens tilskud i 1998 i mio. kr. på modtagerland og indsatsområder.

Indsats- område	Luft	Vand	Af- fald	Na- tur	Insti- tu- tioner	An- det	I alt
Bulgarien	5,7		7,4		9,0		22,1
Estland		26,2		21,8	0,3		48,3
Hviderusland		0,2	1,1				1,3
Letland	1,5	35,3	2,0	8,8	11,3		58,9
Litauen	3,0	26,0	0,2	1,0	2,5	0,7	33,4
Polen	11,5	53,2	3,3	4,8	2,2		75,0
Rumænien	14,7	10,9	12,3		3,5		41,4
Rusland	9,6	19,8	4,1	6,9	4,3		44,7
Slovakiet	10,6	4,9			0,5		16,0
Tjekkiet	14,7	4,4					19,1
Ukraine	18,5	21,0		1,2	1,9	6,7	49,3
Andet	0,3	14,7		3,6	22,3	27,5	68,4
I alt	90,1	216,6	30,4	48,1	57,8	34,9	477,9

I det følgende gennemgås projekterne i de enkelte samarbejdslande.

Miljøprojekter i Bulgarien

Samarbejdet med Bulgarien var i 1998 præget af en større åbenhed end de tidligere år, og der er blev iværksat koordineringsarbejde mellem de forskellige donorlande med henblik på at sikre en optimal anvendelse af de begrænsede ressourcer.

I samarbejdet med Bulgarien blev der i 1998 iværksat et større projekt, som skal sikre, at store dele af den bulgarske lovgivning indenfor IPPC bringes op til EU-niveau.

Indenfor samarbejdet blev der også iværksat et implementeringsprojekt med henblik på etablering af en moderne losseplads for byerne Vratza og Mezdra.

Der blev ligeledes iværksat en indsats med henblik på at reducere luftforureningen, dels ved opsætning af elektrofilter på stålværket Kremikovtzi, dels ved opsætning af restkulmålere på flere kraftværker i Bulgarien. Sidstnævnte projekt er en fortsættelse af et demonstrationsprojekt på kraftværket i Varna, hvor erfaringerne og udstyret, nu skal anvendes på mange kraftværker i landet.

<i>Projekttitel:</i>	Approximation of Environmental Legislation in Bulgaria with EU Industrial Pollution Control Requirements
<i>Journalnr.</i>	124/008-0006, jfr. 129-0050 (udbudskonsulent, omtalt årsrapport '97)
<i>Projektmodtager</i>	Ministry of Environment and Waters, 67, W. Gladstone St., 1000 Sofia
<i>Projektsansvarlig</i>	Carl Bro International a/s
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet bistår det bulgarske miljøministerium i implementeringen af EU's IPPC-direktiv samt overgangen til et integreret miljøgodkendelsessystem, bl.a. ved demonstrationsprojekter i henholdsvis garveri- og kraftværkssektoren.
<i>Miljøeffekt</i>	Projektet medvirker til, at det bulgarske miljøministerium får revideret eksisterende national lovgivning i overensstemmelse med EU-lovgivningen på industriområdet.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 7.573.109
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 7.573.109
<i>Projekttitel</i>	Rehabilitation of Varna Waste Water Treatment Plant in Bulgaria

<i>Journalnr.</i>	124/008-0008
<i>Projektmodtager</i>	Varna kommune
<i>Projektansvarlig</i>	Samfundsteknik/Carl Bro
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler gennemførelsen af en forbedret slambehandling med introduktion af ny mekanisk afvanding på Varna Spildevandsanlæg.
<i>Miljøeffekt</i>	Beregnet reduktion 624 tons COD/år og 230 tons BOD5/år
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 6.300.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 7.700.000
 <i>Projekttitel</i>	 Processing of Non-Ferrous Metals J.S.C., Sofia, Bulgaria. Improvement of Environmental Conditions
<i>Journalnr.</i>	124/008-0019
<i>Projektmodtager</i>	Industrivirksomhed i Bulgarien
<i>Projektansvarlig</i>	Dan-Cem
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler udarbejdelsen af feasibility studier på metalforarbejdsningsvirksomhed i Sofia. Hovedformålet med studiet er at vurdere mulighederne for at reducere luftforureningen fra virksomheden, f.eks. gennem forbedring af de teknologiske linier, energiforsyning og opsætning af filtre. Herunder bør det vurderes, hvorledes monitoringsforholdene kan forbedres. Forarbejde for begrænsning af luftforurening på virksomheden.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 612.660
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 612.660
 <i>Projekttitel</i>	 Danish Assistance and Follow-up to the Gara Iskar Industrial Air Pollution Reduction Project
<i>Journalnr</i>	124/008-0020
<i>Projektmodtager</i>	Bulgarske Miljøministerium

<i>Projektansvarlig</i>	COWI Consult
<i>Projektbeskrivelse</i>	Formålet med projektet er at assistere det bulgarske miljøministerium med udvikling af en lokal strategi for begrænsning af luftforureningen i den stærkt forurenede industrielle zone "Gara Iskar" i udkanten af Sofia. Der vil endvidere blive udarbejdet to projektdokumenter på de to mest forurenede virksomheder i regionen.
<i>Miljøeffekt</i>	Forstudie
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 408.120
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 408.120

<i>Projekttitel</i>	Etablering af moderne losseplads i Vratza-Mezdra
<i>Journalnr.</i>	124/008-0021
<i>Projektmodtager</i>	Vratza og Mezdra Kommuner
<i>Projektansvarlig</i>	Cowiconsult
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler etablering af en moderne losseplads, især til husholdningsaffald, som skal opfylde EU-kravene. Lossepladsen vil blive brugt af især to byer Vratza og Mezdra. Der vil blive etableret afværgeforanstaltninger til det nuværende ukontrollerede deponeringssted.
<i>Miljøeffekt</i>	Den første celle vil være på 15.000 m ³
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 7.386.767
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 12.502.237

<i>Projekttitel</i>	Opsætning af restkulmålere på vigtigste kulkraftværker i Bulgarien
<i>Journalnr.</i>	124/008-0022
<i>Projektmodtager</i>	Kraftværkerne i Bulgarien
<i>Projektansvarlig</i>	Mark & Wedell
<i>Projektbeskrivelse</i>	

Projektet omhandler opsætning af restkulmålere på 4 bulgarske kul-kraftværker. Restkulmålerne er med til at sikre en bedre forbrænding på kulkraftværkerne og dermed mindre udslip af gasser.

<i>Miljøeffekt</i>	Reduktion i udslip af 1.265 tons SO ₂ /år og et reduceret kulforbrug på 154.000 tons/år
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 1.100.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 4.400.000

<i>Projekttitel</i>	Opsætning af filter til fjernelse af støv fra Sinter linien.
<i>Journalnr.</i>	124/008-0023
<i>Projektmodtager</i>	Kremikovtzi Stålværk
<i>Projektansvarlig</i>	F.L.Smith Miljø
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler opsætning af elektrofilter på Bulgarens eneste stålværk. Filtret opsættes på Sinter linien, hvor der er meget væsentlig støvforurening.
<i>Miljøeffekt</i>	Beregnet reduktion 1.212 tons støv/år
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 4.214.394
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 14.047.980

<i>Projekttitel</i>	Ansættelse af lokal projektkoordinator i Bulgarien
<i>Journalnr.</i>	124/008-0024
<i>Projektmodtager</i>	Bulgarien
<i>Projektansvarlig</i>	Miljøstyrelsen
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler ansættelsen af lokal projektmedarbejder for en periode på 3 år. Hovedarbejdsopgaverne vil være at fremme og styrke samarbejdet med det bulgarske miljøministerium og Sortehavs-programmet.
<i>Miljøeffekt</i>	Bidrage til en hurtig og effektiv gennemførelse og monitorering af miljøprojekterne.

Miljøprojekter i Den Tjekkiske Republik

Samarbejdet med Tjekkiet blev i 1998 præget af igangsætning af projekter inden for områderne renere teknologi, reduktion af luftemissionudledningen samt et projekt genereret i forbindelse med de omfangsrige oversvømmelser der fandt sted i 1997 og 1998 i det nordøstlige Tjekkiet.

Alle projekterne ligger inden for de hovedindsatsområder, som Miljøstyrelsen sammen med det tjekkiske miljøministerium er blevet enige om skal være hovedomdrejningspunkt i samarbejdet.

Samarbejdet har tillige været præget af manglende personale i det tjekkiske miljøministerium, hvilket har bevirket at samarbejdet til tider har været langsommeligt og yderst besværligt.

Projekterne inden for renere teknologi området drejer sig om overførsel af viden og udstyr inden for fremstilling af miljømaling samt igangsætning af et udredningsstudie inden for tekstilindustrien.

Indenfor reduktion af luftemission blev igangsat et projekt, hvor der i fællesskab med det østrigske miljøministerium og den tjekkiske miljøfond skulle etableres 3 biomassefyrede varmekværke. Det andet projekt inden for området var en videreudvikling af varme- og elproduktionen i Decin, hvor man foruden at etablere et naturgasfyret kraftvarmekværk også skal udnytte geotermisk energi fra en eksisterende boring i området. Miljøstyrelsen har tidligere støttet en række projekter i Decin, herunder etablering af Tjekkiets første naturgasfyrede kraftvarmekværk.

Det tredje projekt inden for området var en udvidelse af et igangværende projekt vedrørende udarbejdelse af en miljø-og energiplan for Hradec Kralove og Pardubice regionen i det centrale Tjekkiet.

Sluttelig blev igangsat et projekt indenfor flodregulering. Projektet forløber i tæt parløb med et tilsvarende projekt i Polen. Ud over at kunne varsle kommende oversvømmelser skal projektet også give tjekkerne mulighed for at kunne regulere floden, f.eks. i form af indragelse af engarealer, så oversvømmelserne vil finde sted på udvalgte arealer, hvor skaden vil være minimal.

I alt er der igangsat 6 projekter med et samlet tilskud på 19.1 mio.kr. Projekterne er overvejende investeringsprojekter.

<i>Projekttitel</i>	Flood Management in the Czech Republic
<i>Journalnr.</i>	124/043-0034
<i>Projektmodtager</i>	Czech Hydrometeorological Institute Water Research Institute Department of Water Management, Ministry of the Environment Morava Water Board Vtava Water Board Ohre Water Board Labe Water Board Odra Water Board Hydroinform
<i>Projektansvarlig</i>	Dansk Hydraulisk Institut (DHI)
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler implementering af en EDB model til varsling af flodoversvømmelser. Projektet har ophæng i de omfattende oversvømmelser der fandt sted i juli 1997 og 1998 i Tjekkiet og Polen, Tyskland samt en mindre del af Slovakiet. Inden for få dage faldt der mere end 500 mm regn (svarende til den årlige nedbør i Danmark), hvilket bevirkede at floderne Elben, Odra og Morava løb over deres bredder. Store områder i Tjekkiet og Polen blev oversvømmet. Tjekkerne har opgjort, at op mod 60% af landet var influeret af de stærkt stigende vandmasser. Broer, bygninger og afgrøder blev ødelagt og ulykkeligtvis omkom mere end 50 personer. Tjekkerne har opgjort de totale genopbygningsomkostninger til 10-20 mia. Kr. Fra Tjekkiets side ønsker man derfor hjælp til at etablere et varslings-system samt at få implementeret en model, således at det er muligt at bygge strategisk placerede diger, indrage engarealer, der kan tåle at blive oversvømmet m.m. Relevant hertil vil være anvendelse af modelværktøj udviklet af DHI i samarbejde med DMI. DHI har med stor succes anvendt det tilsvarende system i bl.a. Bangladesh. Projektet gennemføres sammen med et tilsvarende projekt i Polen
<i>Miljøeffekt</i>	Kan ikke opgøres. Der opstilles et varslingsystem og udarbejdes tiltag, så effekter af oversvømmelser fremover vil blive betydeligt begrænset.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 4.337.694

<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 6.500.000
<i>Projekttitel</i>	Energy & Environment, Planning & Development in the Hradec Kralove and Pardubice Regions
<i>Journalnr.</i>	124/043-0035t
<i>Projektmodtager</i>	Hradec Kralove og Pardubice regioner
<i>Projektansvarlig</i>	PlanEnergi
<i>Projektbeskrivelse</i>	I forbindelse med videreførsel af projektet "Planlægning og udvikling i Hradec Kralove" (124/043-0027), blev der indgået en aftale mellem Planenergi og Miljøstyrelsen om ændring af projektet, således at den sidste delfase i ovennævnte projekt skulle indgå i det efterfølgende projekt
<i>Miljøeffekt</i>	Ikke relevant i nærværende projekt, som er en tillægsbevilling. Se tidligere årsrapport.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 173.972
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 173.972

<i>Projekttitel</i>	Etablering af 3 biomassefyrede varmekværker i byerne Rostin, Stare Mestro i Tjekkiet.
<i>Journalnr.</i>	124/043-0040a
<i>Projektmodtager</i>	Rostin Stare Mestro Desna
<i>Projektansvarlig</i>	Danske Fjernvarmekværkers Forening (DFF)
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler etablering af 3 biomassefyrede varmekværker i ovennævnte byer. Projektet gennemføres i samarbejde med det østrigske miljøministerium samt den tjekkiske miljøfond. Østrig havde udarbejdet TOR for gennemførelse af projekterne. Miljøstyrelsen vurderede, at der var behov for at udsende en specialist til gennemgang af projekterne, og det er vedkommendes vurdering, der danner baggrund for Miljøstyrelsen indgang i projektet

<i>Miljøeffekt</i>	Efter gennemførelse af det samlede projekt 275 tons støv/år, 225 tons SO ₂ /år, 150 tons CO/år og 12500 tons CO ₂ /år
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 3.000.000,-. Det Østrigske miljøministerium 1.45 million USD, den tjekkiske miljøfond 2.79 million USD.
<i>Samlede omkostninger</i>	USD 7.9 million
<i>Projekttitel</i>	Geothermal Energy in CHP Production in Decin, Czech Republic
<i>Journalnr.</i>	124/043-0041
<i>Projektmodtager</i>	Decin by
<i>Projektansvarlig</i>	Bruun & Sørensen
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet består i etablering af et geotermisk varmeanlæg på den østlige bred af Elben i Decin. Anlægget vil dække ca. 40% af byens totale varmebehov. Som grundlast anvendes geotermisk varme fra et ca. 30⁰ varmt reservoir. Den øvrige varme kommer fra et naturgasfyret anlæg. Reservoiret er beliggende i 500 meters dybde. Via varmepumpe hæves denne temperatur til fjernvarmeniveau. Det afkølede vand er af en sådan kvalitet, at det kan anvendes til drikkevand i byen, hvilket der er stærkt behov for. Projektet er den sidste del af en fuldstændig konvertering af kulfyrede centraler til tidssvarende naturgasfyrede kraftvarmeverker. Miljøstøtteordningen har tidligere støttet etablering af værkerne i henholdsvis Bynov og Zelenice distrikterne i Decin. Anlægget i Bynov var Tjekkiets første naturgasfyrede kraftvarmeverk, der i øvrigt blev åbnet af den daværende miljøminister Skalicky.
<i>Miljøeffekt</i>	354 tons SO ₂ /år, 52 tons NO _x /år, 25.000 tons CO ₂ /år, 545 tons partikler/år og 5000 tons flyveaske/år
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 9.000.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 85.000.000
<i>Projekttitel</i>	Extension of Acceptable Water-borne Paint Production and Decrease of Organic Solvent Emissions
<i>Journalnr.</i>	124/043-0046
<i>Projektmodtager</i>	Farve- og lakfabrikken Teluria og de lokale miljømyndigheder

<i>Projektansvarlig</i>	Enpro Aps.
<i>Projektbeskrivelse</i>	Formålet med projektet er at sætte farve- og lakfabrikken Teluria i stand til at producere vandbaserede malinge til træ- og bygningsindustrien ved hjælp af delvis finansiering af det rette udstyr fra Danmark. Endvidere vil firmaet få gennemført en miljøteknisk gennemgang af virksomheden, hvor der også vil blive fokuseret på arbejdsmiljøspørgsmål, og firmaet vil blive rådgivet omkring anvendelse af mere miljørigtige råmaterialer med henblik på deres udvikling af en træbeskyttelsesmaling og en maling til stålkonstruktioner.
<i>Miljøeffekt</i>	Reduktion af VOC emissioner skønnet at være op til 1000 tons pr. år.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 2.320.500
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 5.365.784
<i>Projekttitel</i>	Cleaner Technology - Mission to the Czech Republic
<i>Journalnr.</i>	124/043-0047
<i>Projektmodtager</i>	Det tjekkiske miljøministerium
<i>Projektansvarlig</i>	Institut for Produktudvikling
<i>Projektbeskrivelse</i>	Formålet med projektet er at udarbejde projektdokument for et større renere teknologi projekt med 3 industrielle brancher - et projekt som vil blive udbudt i 1999. Derudover beskrives lovgivning, administration og teknisk kapacitet på dette område, med henblik på at belyse mulighederne på implementering af renere teknologiløsninger i forskellige brancher i Tjekkiet.
<i>Miljøeffekt</i>	Kan ikke opgøres
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 224.976
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 224.976

Miljøprojekter i Estland

Samarbejdet med Estland var i 1998 præget af store vandforsynings-, spildevand- og naturbeskyttelsesprojekter. Således gennemførtes udbud for Tapa vandforsyningsprojekt samt for Keila rensningsanlæg, ligesom Miljøstyrelsen støttede Valga vandforsyningsprojekt. Disse 3 projekter beløb sig til ca. 20 mio.kr. tilsammen, svarende til næsten halvdelen af den totale støtte til Estland i 1998.

Endvidere startede arbejdet med forberedelse af feasibility-studierne for vand og spildevand for 16 mindre byer i Estland, det såkaldte SMEP-II program. Miljøstyrelsen forbereder 6 af disse feasibility-studier og står for den overordnede koordinerings- og rådgivningsopgave over for det estiske miljøministerium med henblik på implementering af programmet. Projekterne ventes at lede til en væsentlig medfinansiering fra PHARE-LSIF, NEFCO samt de øvrige nordiske donorer.

SMEP-II forventes at lede til lignende projekter i de øvrige baltiske lande, d.v.s. projektforbereelser, der kan lede til en væsentlig/stor medfinansiering fra EU-midler. Programmet har også betydet, at det estiske Miljøministerium har efterspurgt lignende projekter inden for affaldsområdet, hvilket Miljøstyrelsen vil forberede i 1999.

På naturbeskyttelsesområdet indledtes de første projekter, der støtter Estlands implementering af EU's fugle- og habitatdirektiver samt Estlands opfyldelse af en række internationale naturbeskyttelses- og biodiversitetskonventioner. Projekterne omfatter udarbejdelse af arts- og biotoplister med en vurdering af beskyttelsesbehovet samt udpejning af beskyttede skovområder. Hertil kommer udarbejdelsen af en forvaltningsplan for den i 1993 nyetablerede nationalpark Soomaa, et af Europas største uregulerede flodoversvømmede områder og derfor også omfattet af Ramsar-konventions liste over internationalt vigtige vådområder. Estland yder en betydelig medfinansiering i dette projekt, der også omfatter etableringen af et besøgscenter, publikumsfaciliteter, naturformidling og inddragelse af den lokale befolkning i forvaltningen af parken. Støtten til naturprojekter i Estland udgjorde i 1998 godt 20 mio.kr.

I 1998 startedes det første mindre trafik-miljø-projekt i Estland i form af et NGO-seminar om de danske erfaringer med cykelplanlægning og inddragelse af borgere og grønne organisationer heri.

Det estiske Miljøministerium har i 1998 afsluttet og offentliggjort deres National Environmental Action Plan (NEAP). Samtidig påbegyndes de første lovgennemgange og forhandlinger med EU. Begge aktiviteter forventes at ville påvirke de estiske prioriteringer og dermed de danske støttemidlers anvendelse de næste år fremover.

<i>Projekttitel</i>	Keila WasteWater Treatment Plant, Estonia
<i>Journalnr.</i>	124/009-0017
<i>Projektmodtager</i>	Keila kommune

<i>Projektansvarlig</i>	COWI, Rådgivende Ingeniører
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet er en del af projektet "Keila Water Supply and WasteWater Project". Miljøstyrelsens bidrag til projektet dækker design af et nyt spildevandsrensningsanlæg (incl. en ny operatørbygning), udbud og indkøb af alt mekanisk og elektrisk udstyr til anlægget, supervision af alt bygnings- og konstruktionsarbejde samt træning af driftspersonale. Som vinder af udbudet har COWI givet en procesgaranti for rensningsanlægget. Rensningsanlægget forventes færdigt med udgangen af 1999.
<i>Miljøeffekt</i>	Det nye rensningsanlæg vil modtage spildevand svarende til ca. 13.000 personækvivalenter (PE). Spildevandet bliver rensset, så det ved udløb fra rensningsanlægget overholder estisk lovgivning på området og dermed også EU-udledningskrav for byspildevand.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 2.608.176
<i>Samlede omkostninger</i>	MDKK ca. 12.900.000

Keila Sewage Treatment Plant (ekstra bevilling)

<i>Journalnr.</i>	129-0064
<i>Projektmodtager</i>	Keila Kommune
<i>Projektansvarlig</i>	Water & Power Planners
<i>Projektbeskrivelse</i>	Ekstra bevilling til W&PP og underleverandører i forbindelse med udbud af projektet "Keila WasteWater Treatment Plant, Estonia" (Jnr.: 124/009-0017). Udbudet trak ud og kompliceredes, idet projektet var formuleret som et "design & build"-projekt, samtidig med at der stilledes krav om en procesgaranti.
<i>Miljøeffekt</i>	Udelukkende TA.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 98.479
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 98.479

<i>Projekttitel</i>	Municipality Atlas for Kuressaare
<i>Journalnr.</i>	124/009-0030
<i>Projektmodtager</i>	Kuressaare Kommune, Estland
<i>Projektansvarlig</i>	Rønne Kommune
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omfatter udarbejdelse af et kommuneatlas i Kuressaare i overensstemmelse med SAVE-metoden, som er udviklet i Danmark, med henblik på at styrke den kommunale byplan- og byggeadministrations indsats for at varetage de værdifulde bymiljøer og bygninger. Kendskabet til metoden skal samtidig udbredes ved samarbejde med nationale myndigheder og andre kommuner.
<i>Miljøeffekt</i>	Bedre varetagelse af værdifulde bygninger og bymiljøer, konkret i Kuressaare og i videre forstand i Estland.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 882.400
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 1.227.800

<i>Projekttitel</i>	Valga Water Supply Project, Estonia
<i>Journalnr.</i>	124/009-0035
<i>Projektmodtager</i>	Valga kommune og Valga vandselskab
<i>Projektansvarlig</i>	Rambøll
<i>Projektbeskrivelse</i>	For Valga kommune og vandselskab projekteres og indkøbes udstyr til områdets vandindvinding, f.eks. pumper og overvågningsudstyr, samt vandrensningsudstyr til vandværket. Endvidere er inkluderet en træningsindsats i forhold til Valga vandselskabs ansatte. Esterne selv står for alt bygnings-/anlægsarbejder samt etablering af hovedforsyningsledningen fra vandværket til distributionssystemet.
<i>Miljøeffekt</i>	16.000 indbyggere i Valga forsynes med rent vand fra den forbedrede vandforsyning.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 8.611.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 19.011.000

<i>Projekttitel</i>	NGO-seminars on Planning and Cooperation
---------------------	---

<i>Journalnr.</i>	124/009-0038
<i>Projektmodtager</i>	Det estiske miljøministerium, det estiske transportministerium, Tallinn og Tartu kommuner samt Vänta Aga Cycling Club.
<i>Projektansvarlig</i>	Dansk Cyklist Forbund
<i>Projektbeskrivelse</i>	I projektet planlægges og gennemføres et 3-dages seminar om langsigtet planlægning og samarbejde mellem borgere og myndigheder. To dage foregår i Tallinn, en dag i Tartu. Ved brug af det danske eksempel om decentrale trafik- og miljøhandlingsplaner fokuseres på sammenhængen mellem miljøproblemer og trafikplanlægning, herunder borgere og interesseorganisationers inddragelse heri. Der inviteres foredragsholdere fra en række danske myndigheder (kommuner, amter, trafikministeriet og miljøministeriet) og interesseorganisationer.
<i>Miljøeffekt</i>	Kan ikke opgøres kvantitativt. Såfremt seminaret på længere sigt leder til indarbejdelse af cykelstier i trafikplanlægningen i Estland vil de miljømæssige positive effekter være omfattende.
<i>Tilskudbeløb</i>	DKK 282.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 392.000

<i>Projekttitel:</i>	Short Term Assistance with regard to Approximation of Environmental Legislation with EU-waste regulation in Estonia
<i>Journalnr.</i>	124/009-0040
<i>Projektmodtager</i>	Ministry of Environment, Estonia
<i>Projektbeskrivelse</i>	Bistand til det estiske miljøministerium i forbindelse med transposition af EU's affaldslovgivning, primært Emballagedirektivet, Affaldsrammedirektivet, direktivet om Farligt Affald samt Transportforordningen. Projektet har bestået af 2-3 dages møder i Miljøstyrelsen mellem danske og estiske embedsmænd, der er ansvarlige for implementering af den pågældende lovgivning med henblik på at viderebringe de danske erfaringer med implementering af EU lovgivningen på disse områder.
<i>Miljøeffekt</i>	Ingen direkte, men projektet er indirekte medvirkende til en tidligere transposition og implementering af de nævnte direktiver i Estland.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 35.736

Samlede omkostninger DKK 35.736

Projektitel **Protection of the Biodiversity of the Soomaa National park**

Journalnr. 124/009-0041

Projektmodtager Sooma National Park (Miljøministeriet), Estland

Projektansvarlig Carl Bro International A/S

Projektbeskrivelse Formålet er at styrke naturbeskyttelsen af den 37.000 ha Soomaa Nationalpark. Området rummer en stor og uforstyrret biologisk diversitet med store højmoser, uregulerede floder og naturskove med bestand af brun bjørn, ulv, los, odder, flyveegern, kongeørne, spætter etc. Projektet omfatter udvikling af en forvaltningsplan, styrkelse af forvaltningen, etablering af et besøgscenter, justering af regelsæt, inddragelse af lokalbefolkning og udvikling af økoturisme.

Miljøeffekt Øget naturbevarelse af 37.000 ha værdifuld naturskov samt øget national, regional og international opmærksomhed om områdets betydning.

Tilskudsbeløb DKK 7.000.000

Samlede omkostninger DKK 8.296.610

Projektitel **National Inventories of Internationally Important Species and Habitats in Relation to International Conventions and Directives**

Journalnr. 124/009-0042

Projektmodtager ELF (den estiske naturfredningsforening) & miljøministeriet, Estland

Projektansvarlig Rambøll

Projektbeskrivelse Hovedformålet er at yde bistand til Estlands implementering af international lovgivning på natur-bevaringsområdet, dels relevante EU-direktiver (fuglebeskyttelse, habitater), dels Bonn-, Bern-, Ramsar- og Biodiversitetskonventionerne. Projekter omfatter bistand til kortlægning og udpegning af relevante habitater og arter, etablering af databank samt bistand til juridisk implementering og udarbejdelse af alment oplysningsmateriale om de internationale forpligtelser.

Miljøeffekt

Projektet vil skabe forudsætninger for, at Estland kan opfylde forpligtelserne til at beskytte en række arter og naturtyper, der er omfattet af hhv. EU's naturdirektiver samt diverse konventioner.

Tilskudsbeløb DKK 4.000.000

Samlede omkostninger DKK 4.000.000

Projekttitel **Development of the Estonian Forest Conservation Area Network.**

Journalnr. 124/009-0045

Projektmodtager Miljøministeriet samt det nationale Forestry Board, Estland

Projektansvarlig Carl Bro International A/S

Projektbeskrivelse Skov dækker ca. 50 % af Estland. Et nationalt skovudviklingsprogram, der skal effektivisere udnyttelsen og fordoble hugsten, er sat i værk. Dette delprojekt skal sikre, at naturværdier bevares, dels gennem en ny udpegning og planlægning af netværk af beskyttede skove, dels ved udvikling af de menneskelige og institutionelle ressourcer i skovforvaltningen. Projektet vil gennem udpegningen af beskyttede områder bidrage væsentligt til Estlands implementering af EU's fugle- og habitat-direktiver.

Miljøeffekt Oprettelsen af et netværk af strengt beskyttede skove og delvis beskyttede skovområder, i alt 380.000 ha. Kapacitetsudvikling af den nye statslige skovorganisation.

Tilskudsbeløb DKK 9.500.000

Samlede omkostninger DKK 9.700.000

Projekttitel **Estonian Small Municipalities Water and Wastewater EU-Accession Programme – Programme Development**

Journalnr. 124/009-0047

Projektmodtager Det estiske miljøministerium

Projektansvarlig Rambøll

Projektbeskrivelse I forlængelse af et pre-feasibility-studie har esterne prioriteret 16 mindre byer, for hvilke der skal udarbejdes feasibility-studier, så disse kan opnå finansiering til implementeringen fra bl.a. Large Scale Infrastructure Facility (PHARE-LSIF), NEFCO, EIB og øvrige donorer. Feasibility-studier for 6 byer støttes af Miljøstyrelsen, 5 af SIDA og 5

af MoE-Finland. Projektet giver støtte til det estiske miljøministerium og styregruppen i den overordnede koordinering af de 3 delprojekter. Endvidere udarbejdes forslag til finansieringsplan samt identifikation/TORs for implementeringsenheden for det samlede projekt.

Miljøeffekt Kan først opgøres i det efterfølgende implementeringsprojekt.

Tilskudbeløb DKK 1.406.500

Samlede omkostninger DKK 1.406.500

Projekttitel **Estonian Small Municipalities Water and Wastewater EU-Accession Programme – Preparation of Feasibility Studies for Six (6) Estonian Municipalities.**

Journalnr. 124/009-0048

Projektmodtager Det estiske miljøministerium

Projektansvarlig Rambøll

Projektbeskrivelse I forlængelse af pre-feasibility-studie har esterne prioriteret 16 mindre byer, for hvilke der skal udarbejdes feasibility-studier, så disse kan opnå finansiering til implementeringen fra bl.a. PHARE-LSIF, NEFCO, EIB. Feasibility-studier for 6 byer finansieres via dette projekt af DEPA, 5 finansieres af SIDA og de sidste 5 af MoE-Finland. Feasibility-studierne udarbejdes på baggrund af fælles TORs udarbejdet af NEFCO.

Miljøeffekt Kan først opgøres i det efterfølgende implementeringsprojekt.

Tilskudsbeløb DKK 1.497.600

Samlede omkostninger DKK 1.497.600

Projekttitel **Emergency Water Supply Project for Tapa, Estonia**

Journalnr. 124/009-0055

Projektmodtager Tapa kommune og vandselskab

Projektansvarlig Krüger International Consult

Projektbeskrivelse I projektet identificeres og udskiftes eksisterende kildeplads for vandforsyningen til Tapa by, der trues af olieforurening. Der dimen-

sioneres og etableres en ny hovedledning fra den nye kildeplads til det eksisterende distributionssystem. Endvidere styrkes og udbygges det eksisterende forsyningsnet og afløbssystem (fortrinsvis estisk eget input).

Projektet er en del af det overordnede Pandivere Vandressourceprojekt, hvori PHARE er primus motor.

<i>Miljøeffekt</i>	Sikrer rent drikkevand til Tapa's ca. 8.000 indbyggere, hvoraf ca. 65% p.t. er tilkoblet det offentlige vandforsyningsnet.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 10.248.676
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 12.279.676

<i>Projekttitel</i>	Support to the water supply system in Arükula, Estonia
<i>Journalnr.</i>	129-0076
<i>Projektmodtager</i>	Arükula kommune
<i>Projektansvarlig</i>	Rambøll
<i>Projektbeskrivelse</i>	Forberedelse af et udbud til at sikre indbyggerne i Arükula rent drikkevand, idet der etableres en rørledning fra kildepladsen til det eksisterende distributionssystem
<i>Miljøeffekt</i>	Ingen
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 1.465.105
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 2.215.105

<i>Projekttitel</i>	Udbud. Emergency Water Supply Project for Tapa Municipality, Estonia
<i>Journalnr.</i>	129-0088
<i>Projektmodtager</i>	Tapa Kommune
<i>Projektansvarlig</i>	Water & Power Planners
<i>Projektbeskrivelse</i>	Forestå udbudsforretningsgangen for "Emergency Water Supply Project for Tapa, Estonia" (Jnr.: 124/009-0055), herunder udarbejde ud-

budsdokumenter, annoncering, udarbejde evalueringsrapporter, deltagelse i site-visits mv.

<i>Miljøeffekt</i>	Ingen
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 231.041
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 231.041

Projekttitel **Appraisal og udbudsevaluering i forbindelse med projektet “Development of the Estonian Forest Area Network”**

<i>Journalnr.</i>	129-0100
<i>Projektmodtager</i>	Miljøministeriet i Estland
<i>Projektansvarlig</i>	HAP Consultants

Projektbeskrivelse Field Appraisal af projektdokumentet “Development of the Estonian Forest Conservation Area Network,” samt evaluering af tilbud i forbindelse hermed. Projektet indeholder to elementer, der søger at beskytte værdifulde naturområder i Estland: En ny udpegning og planlægning af netværket af urørt skov og værnsskov samt udvikling af de menneskelige og institutionelle ressourcer til at forvalte netværket.

<i>Miljøeffekt</i>	Ingen
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 417.196
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 417.196

Miljøprojekter i Hviderusland

På grund af den spændte politiske situation i Hviderusland har Miljøstyrelsens indsats i Hviderusland været minimal i 1998. EU rådskonklusionerne fra september 1997 pålægger medlemslandene at fastfryse deres tekniske bistand til Hviderusland, undtagen hvis der er tale om humanitære, demokratifremmende eller regionale projekter. I sommeren 1998 blev relationerne til Hviderusland yderligere forværret i forbindelse med landets overtrædelse af Wienkonventionen om diplomatiske relationer.

Danmark følger rådskonklusionerne, og støtter den skærpede politik over for Hviderusland. På miljøbistandsområdet betyder det, at allerede igangsatte projekter kan fortsætte, men nye projekter vil generelt

ikke kunne opnå tilskud, medmindre der er tale om et NGO projekt. Denne politik følges, indtil Hviderusland sender nye og andre politiske signaler.

I 1998 er der givet tilsagn om i alt 1,3 mio.kr., hvoraf de 1,1 mio.kr. er til offentlig information og høring i forbindelse med et tidligere igangsat pesticidbortskaffelsesprojekt. De resterende 0,2 mio.kr. har været anvendt på en projektidentifikationsmission til Braslav Lake området på grænsen til Letland. Miljøstyrelsen har dog valgt ikke at gå videre med dette projekt på nuværende tidspunkt.

<i>Projekttitel</i>	Public Consultations concerning Disposal of Accumulated, Obsolete Pesticides in Belarus
<i>Journalnr.</i>	124/015-0005t
<i>Projektmodtager</i>	Miljøministeriet i Hviderusland
<i>Projektansvarlig</i>	Dansk Teknologisk Institut i samarbejde med COWI og DANCEN
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet er et tillæg til projektet om bortskaffelse af gamle pesticider i Hviderusland, som blev igangsat i 1997. Projektet sikrer, at befolkningen inddrages og emissionerne fra en eventuel afbrænding i cementovn måles. Formålet med denne høringsfase i projektet er, at inddrage den hviderussiske befolkning i beslutningen om prøveafbrænding og evt. senere afbrænding i større skala af gamle pesticider i cementovn. Der vil blive skabt en dialog med såvel de berørte parter i lokalområdet omkring den valgte cementovn som med øvrige interesserede parter i Hviderusland. Ingen direkte, men tillægget er en forudsætning for beslutningen om endelig bortskaffelse af Hvideruslands ca. 4.000 tons gamle pesticider.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 1.116.580
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 1.116.580

<i>Projekttitel</i>	Projektidentifikationsmission vedr. "Braslav Lakes"
<i>Journalnr.</i>	124/015-0022
<i>Projektmodtager</i>	Lokale/regionale miljømyndigheder samt det lokale ferskvandslaboratorium under Belarussian State University

<i>Projektansvarlig</i>	Rambøll og VKI
<i>Projektbeskrivelse</i>	Formålet med missionen var at vurdere et projektforslag fra de hvide-russiske miljømyndigheder om forbedring af miljøtilstanden i Braslav Lakes, som ligger på grænsen til Letland i Vest Dvina flodens afstrømningsområde. Projektholdet anbefaler Miljøstyrelsen at gå videre med to projekter: Opgradering af rensningsanlægget i Braslav samt monitorering af recipienten herunder undervisning/information om projektet.
<i>Miljøeffekt</i>	Forarbejde for et større projekt.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 243.590
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 243.590

Miljøprojekter i Letland

Over halvdelen af den danske støtte til Letland var i 1998 rettet mod investeringsprojekter indenfor vandsektoren. Det drejede sig primært om projekter til rehabilitering og bygning af spildevandsanlæg, samt i mindre omfang rehabilitering af vandforsyningsanlæg.

Et andet væsentligt indsatsområde var tilnærmelse til EU's miljølovgivning, som udgjorde op imod en fjerdedel af den samlede støtte i 1998, med projekter omhandlende vandlovgivningen, regulering af industriens miljøforhold (IPPC), forberedelser til implementering af nitratdirektivet samt habitatdirektivet.

Det "grønne" indsatsområde, som udgør godt en 1/10 af den samlede støtte, omhandler projekter vedrørende Letlands tilnærmelse til EU's lovgivning på naturbeskyttelsesområdet (fugle- og habitat-direktiverne), naturformidling og miljøundervisning i relation til Letlands fem største floder samt forberedelse af nye grønne projekter, herunder et projekt, der bl.a. som led i Letlands implementering af internationale miljøkonventioner vil støtte det lettiske miljøministerium i forvaltningen af Kemiri National Park, der er den første etableret under ministeriets ansvar.

Resten af støtten har været givet til mindre projekter indenfor renere teknologi (møbelbranchen samt den lettiske miljøinvesteringsfond), affaldsområdet og to projekter vedr. forurenede jord (oprydning på Rumbula Air Base og forberedelser til oprydning på et affaldsdepot i Jelgava),

Letland har i løbet af 1998 udarbejdet en række strategier for EU-tilnærmelsen på miljøområdet, og det forventes, at tilnærmelsen til EUs miljølovgivning fortsat vil have indflydelse på den lettiske prioritering af miljøindsatsen og på anvendelsen af de danske støtte midler. Støtten til investeringsprojekter indenfor vandsektoren forventes dog fortsat at være dominerende, men der forventes også en øget indsats indenfor affaldsområdet, da dette nu er højt prioriteret i Letland.

<i>Projekttitel</i>	Rehabilitation of Kandavas and Jelgavas Pumping Stations
<i>Journalnr.</i>	124/023-0007d
<i>Projektmodtager</i>	Daugavpils Udenvads (vandforsyning og spildevandsforvaltningen i Daugavpils, Letland)
<i>Projektansvarlig</i>	Krüger A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Som led i et internationalt finansieret projekt om forbedring af vandforsyning og spildevandsrensning i Daugavpils, Letland (130.000 indb.) skal projektet foretage renovering af 2 pumpestationer i byens kloaknet med henblik på sikring af transporten af spildevand til rensningsanlægget. Projektet indgår i en samlet pakke, der finansieres af Danmark og Sverige, og som omfatter alle arbejder på rensningsanlægget og i kloaksystemet. Den dansk finansierede del af projektet omfatter ud over dette projekt også projekterne nævnt under j. nr. 124/023-0007d, e og t.
<i>Miljøeffekt</i>	Kloak og spildevandsprojektet medfører årlige forureningsreduktioner på BI5: 1881 t; P-total: 55 t; N-total: 148 t og Suspenderet stof: 286 t.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 6.003.856
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 108.000.000 (i alt for hele Daugavpils Udenvads Projektet)

<i>Projekttitel</i>	Daugavpils Waste Water Project, Combined High Jetting and Suction Tanker.
<i>Journalnr.</i>	124/023-0007e
<i>Projektmodtager</i>	Daugavpils Udenvads (vandforsyning og spildevandsforvaltningen i Daugavpils, Letland)
<i>Projektansvarlig</i>	J. Hvidtved Larsen A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	

Som led i rehabiliteringsprojektet for Daugavpils vandforsyning- og spildevandsrensning leveres en slamsuger. Anvendelsen af slamsugere er kun lidt udbredt i Letland (og det øvrige Østeuropa), hvorfor der er stort behov for dels at rense kloaker med henblik på at opretholde afledningsevnen overfor spildevand, dels for at kunne inspicere kloaknettet, således at der kan foretages en forebyggende vedligeholdelse af kloaknettet. Den leverede model kan spule kloaken ren, og indeholder et vandfilter, der filtrerer det opsugede spildevand, således at antallet af bortkørsler reduceres og slamsugerens effektive driftstid dermed øges.

Miljøeffekt

Slamsugeren kan renskylle kloaker, således at disse genvinder deres bortledningskapacitet, hvorved udgifter til etablering af nye kloaker (der er alternativet) spares. Endvidere undgås direkte udledning af spildevand til floden Daugava i de tilfælde, hvor kloaken svigter.

Tilskudsbeløb

DKK 2.401.178

Samlede omkostninger

DKK 108.000.000 (i alt for hele Daugavpils Udenvads Projektet)

Projekttitel

Daugavpils Water and Waste Water Component, Latvia

Journalnr.

124/023-0007t

Projektmodtager

Daugavpils Udenvads (vandforsyning og spildevandsforvaltningen i Daugavpils, Letland)

Projektansvarlig

COWI A/S

Projektbeskrivelse

Under denne bevilling er samlet en afsluttende række mindre aktiviteter og leverancer til Daugavpils Water and Waste Water Component, herunder grundvandssænkning på Jelgave pumpestation, designstøtte og supervision, samt levering af mindre udstyr (elmålere, mandehuller, skærme m.v.).

Miljøeffekt

Se J. Nr. 1247023-0007d ovenfor.

Tilskudsbeløb

DKK 1.047.692

Samlede omkostninger

DKK 108.000.000 (i alt for hele Daugavpils Udenvads Projektet)

Projekttitel

Assistance to the Latvian Ministry of Environment Protection and Regional Development for Approximation of Legislation and Regulation in the Water Sector

<i>Journalnr.</i>	124/023-0042
<i>Projektmodtager</i>	Latvian Ministry of Environment Protection and Regional Development
<i>Projektansvarlig</i>	Carl Bro International A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet består det lettiske miljøministerium ved fastlæggelse af vandkvalitet standarder for både overflade og drikkevand i overensstemmelse med EU-standarder samt udvikling af en metode til fastlæggelse af udledningskrav, således at de EU-foreskrevne vandkvaliteter opnås.
<i>Miljøeffekt</i>	Projektet er medvirkende til, at det lettiske miljøministerium bliver i stand til at regulere og beskytte vandløb og drikkevand i overensstemmelse med EU's regler
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 2.691.165
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 2.691.165

<i>Projekt titel</i>	Development of a Code of Good Agricultural Practice
<i>Journalnr.</i>	124/023-0055
<i>Projektmodtager</i>	Latvian Ministry of Environment Protection and Regional Development
<i>Projektansvarlig</i>	Landbrugets Rådgivningscenter, Skejby
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet består det lettiske miljøministerium ved fastlæggelsen af en kodeks for godt landmandsskab. Formålet med en sådan kodeks er bl.a. at minimere afstrømningen af nitrat til overflade- og grundvand. Udarbejdelsen af en kodeks for godt landmandsskab er også en væsentlig del af implementeringen af EU's nitratdirektiv.
<i>Miljøeffekt</i>	Følges kodeksen vil det betyde en mindre forurening med nitrat i overflade- og grundvand. I de særligt sårbare områder, der skal udpeges jfr. nitratdirektivet, vil kodeks være obligatorisk. Kodeks vil her være en forudsætning, for at nitratforureningen af vandløb og grundvand formindskes.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 1.086.050
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 1.421.831

<i>Projekttitel</i>	Project to Assist Latvia in Approximation to European Union Law Concerning Industrial Pollution Prevention and Control (IPPC) and Environmental Management of Industry.
<i>Journalnr.</i>	124/023-0057
<i>Projektmodtager</i>	Latvian Ministry of Environment Protection and Regional Development
<i>Projektansvarlig</i>	COWI
<i>Projektbeskrivelse</i>	Gennem projektet bistår det lettiske miljøministerium til at tilnærme lettisk miljølovgivning til IPPC-direktivet og til praktisk gennemførelse af bestemmelserne om godkendelsesordning for visse særligt forurenende industrier.
<i>Miljøeffekt</i>	Ved en godkendelsesordning, hvorigennem der fastlægges emissions vilkår for en gruppe af særligt forurenende industrier vil forureningen af disse industrier blive nedbragt i overensstemmelse med EU's regler på dette område.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 6.108.346
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 6.108.346

<i>Projekttitel</i>	Projektforberedelse for 2 vand- og spildevandsprojekter, Letland.
<i>Journalnr.</i>	124/023-0061t
<i>Projektmodtager</i>	De tekniske forvaltninger i Aizkraukle og Gulbene.
<i>Projektansvarlig</i>	Water & Power Planners A/S

<i>Projektbeskrivelse</i>	I forbindelse med appraisal af projektdokumenterne for et projekt med rehabilitering af vandforsyning og spildevandsrensning i Aizkraukle og Gulbene viste der sig behov for en indsamling af yderligere oplysninger om de eksisterende forhold i de to byer samt for yderligere omskrivning af projektdokumentet. Projektet er således en tillægsbevilling til projektet j.nr.124/023-0061 (1997).
<i>Miljøeffekt</i>	Forberedelse af 2 større investeringsprojekter.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 288.331.
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 288.331

<i>Projekttitel</i>	Feasibility Study into the Implementation of the National Municipal Waste Management Strategy in a Pilot Area in Latvia.
<i>Journalnr</i>	124/023-0063
<i>Projektmodtager</i>	Letland, Valmiera (Limbazi, Valmiera, Valka og Cesis distrikter), nordlige Letland
<i>Projektansvarlig</i>	Carl Bro International a/s
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet er relateret til, dels den nationale miljøpolitik, og dels den nationale "Municipal Solid Waste Management Strategy" (også kaldet "500 minus"). Dette projekt udgør sidste skridt før fuld implementering (investering) af affaldsstrategien i pilotområdet i det nordlige Letland (North Vidzeme). I projektet belyses følgende elementer: • teknisk, drifts- og vedligeholdelsesmæssige aspekter, inklusiv nødvendig infrastruktur, køretøjer/maskiner, containere og reservedele, • institutionelle, organisatoriske og ledelsesmæssige aspekter, inklusiv planer for mandskab/bemanding samt uddannelse og træning, • finansielle aspekter, inklusiv udvikling af og løbende omkostningsanalyse og tilbagebetalingsplaner, Projektet udpeger en miljømæssig begrundet og dermed bedre (forebyggende) allokering for lossepladser, som sandsynligvis vil blive

anvendt fremover i andre regioner af Letland. Endvidere beskrives metoder til oprydning/nedlukning af eksisterende lossepladser.

Projektets resultater skal bruges til videre implementering af affaldsstrategien i de øvrige affaldsregioner i Letland. Der afholdes work-shops med henblik på at sprede information om projektet.

Projektet består udelukkende af teknisk assistance.

Miljøeffekt

Ingen kvantificérbar miljøeffekt.

Tilskudsbeløb

DKK 1.500.000

Samlede omkostninger

DKK 1.600.000

Projekttitel

Cooperation between Latvia and Denmark on transfer of technology and knowhow concerning investigation and remedy of oil pollution in groundwater.

Journalnr.

124/023-0064

Projektmodtager

Letland, Riga

Projektansvarlig

Hedeselskabet

Projektbeskrivelse

Projektet omhandler en oprensning af en olieforurenet grund på Rumbula militærflughavn i udkanten af Riga. Forureningen omfatter forurening af jord og grundvand.

I fase 1 af projektet blev der iværksat træning af lettiske specialister i Letland og Danmark, der blev sat en stopper for yderligere forurening af området, forureningens omfang blev vurderet og kvantificeret, og en indledende modellering af grundvand og risikovurdering blev sat i gang. Seks områder med jetbrændstof i fri fase blev identificeret, samt områder hvor der var mere diffus forurening med brændstoffet. Yderligere undersøgelser kræves for at udarbejde en endelig strategi for oprydningen samt en færdig risikovurdering. Formålet med denne fase er at opnå yderligere kendskab til forureningen med henblik på at beslutte, hvilke mere præcise foranstaltninger, der skal sættes i værk for at implementere en oprydning i fuldskala. Igennem dette arbejde vil de lettiske samarbejdspartnere gradvist blive introduceret til de praktiske oprensningsteknikker og blive i stand til at udføre dem selv.

Miljøeffekt

Projektet vil sikre oprensning af hovedparten af den del af brændstoffet, der befinder sig i fri fase, samt eliminere en fremtidig risiko for forurening af området med opløst brændstof. Endvidere vil op-

rensningen sikre, at grunden vil kunne bruges til bebyggelse og byudvikling

Tilskudsbeløb DKK 3.122.780

Samlede omkostninger DKK 3.278.030

Projekttitel **River Tells me a Story – Children's Environmental School**

Journalnr. 124/023-0065

Projektmodtager Childrens Environmental School, Riga

Projektansvarlig Biologiforbundet

Projektbeskrivelse Projektets formål er at øge miljøbevidstheden og handlekompetancen hos lettiske skolelærere og elever. Dette gøres gennem miljøundervisning, som fokuserer på lokale miljøproblemer i tilknytning til Letlands 5 største floder. Projektet bygger på et samarbejde mellem den lettiske NGO, Childrens Environmental School i Riga, og den danske NGO, Biologiforbundet.

Miljøeffekt 150 lærere vil blive trænet og deltage i miljøundervisning, og ca. 500 skoleelever omkring de fem største floder vil deltage aktivt.

Tilskudsbeløb DKK 1.684.811

Samlede omkostninger DKK 2.118.296

Projekttitel **Latvian Study Tour concerning Waste Management Systems in Denmark**

Journalnr. 124/023-0074

Projektmodtager Det lettiske miljøministerium, samt ansatte i amter og kommuner i Letland, der arbejder med affaldshåndtering.

Projektansvarlig Rendan A/S

Projektbeskrivelse Formålet med projektet er via en studietur at præsentere 15 ansatte i stat, amter og kommuner i Letland for alle typer af løsninger vedrørende affaldsbortskaffelse i Danmark. Besøget blev tilrettelagt i samarbejde med Miljøstyrelsens Husholdningsaffaldskontor.

Miljøeffekt Ingen

<i>Beløb</i>	DKK 320.059
	DKK 320.059
<i>Projekttitel</i>	Inventories of Species and Habitats, Development of Management Plans and Capacity Building in relation to Approximation of EU Birds and Habitats Directives.
<i>Journalnr.</i>	124/023-0077
<i>Projektmodtager</i>	Ministeriet for miljøbeskyttelse og regional udvikling, Letland
<i>Projektansvarlig</i>	Darudec
<i>Projektbeskrivelse</i>	Hovedformålet er at yde bistand til Letlands implementering af overnational lovgivning på naturbevaringsområdet, primært i forhold til EU-direktiver (fuglebeskyttelses- og habitatdirektivet). Projektet omfatter kapacitetsudvikling indenfor kortlægning og udpegning af relevante habitater og arter, etablering af databaser samt til udarbejdelse af managementplaner samt administrativ implementering og oplysningsarbejde.
<i>Miljøeffekt</i>	Sikring af Letlands implementering af internationale naturbeskyttelseskonventioner samt tilnærmelse til og senere implementering af EU's Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiv.
	DKK 6.600.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 6.600.000
<i>Projekttitel</i>	Project Formulation Mission on the Project of Kemiri National Park
<i>Journalnr.</i>	124/023-0078
<i>Projektmodtager</i>	Miljøministeriet i Letland
<i>Projektansvarlig</i>	Rambøll
<i>Projektbeskrivelse</i>	Formuleringsmissionens opgave er at lave et udkast til et projektdokument, der vil støtte ministeriet for miljøbeskyttelse og regional udvikling i Letland omkring udvikling og praktisk implementering af den nye Kemiri National Park. Denne park er nummer to national

park i Letland, og den første der skal etableres under miljøministeriet i Letland.

Miljøeffekt Udarbejdelse af et projektdokument

Tilskudsbeløb DKK 310.644

Samlede omkostninger DKK 310.644

Projekttitel **Assistance to hazardous waste secondment in Latvia**

Journalnr. 124/023-0079

Projektmodtager Miljøministeriet i Letland

Projektansvarlig Carl Bro International

Projektbeskrivelse Udarbejdelse af Techinal Covenant i forbindelse med et PHARE Twinning project i Letland (Hazardous Waste Management).

Miljøeffekt Ingen direkte, men nødvendigt for at kunne gennemføre twinning projektet, der vil medføre miljøforbedringer med hensyn til farligt affald

Tilskudsbeløb DKK 149.696

Samlede omk. DKK 149.696

Projekttitel **Consultancy Service etc. for Waste Water Treatment Plants in Aizkraukle and Gulbene**

Journalnr. 124/023-0082

Projektmodtager De tekniske forvaltninger i Aizkraukle og Gulbene, Letland

Projektansvarlig Water & Power Planners

Projektbeskrivelse Som led i rehabilitering af vandforsyning og spildevandsrensning i Aizkraukle og Gulbene gennemføres der under dette projekt supervision af bygningen af et rensningsanlæg i hver af de to byer. Derudover gennemføres arbejder på kloaknettet og pumpestationer.

Miljøeffekt se 124/023-083 nedenfor

Tilskudsbeløb DKK 6.088.208

<i>Samlede omkostninger</i>	DKK ca. 60.000.000 (totale investeringer i vandforsyning og spildevand i de to byer)
<i>Projekttitel</i>	Proces design, Supply and Erection etc. of Waste Water Treatment Plants in Aizkraukle and Gulbene
<i>Journalnr.</i>	124/025-0083
<i>Projektmodtager</i>	De tekniske forvaltninger i de to byer.
<i>Projektsansvarlig</i>	Puritek A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet bygger i samfinansiering med de to byer et spildevandsrensningsanlæg i hver af byerne med en kapacitet på 10.000 PE. Projektet er led i en samlet plan for rehabilitering af vandforsyning og spildevandsbortskaffelse i de to byer, hvor de øvrige komponenter dækkes af EU, NEFCO og den lettiske stat. De to rensningsanlæg er baseret på en aktiv slamproces med BI5 (<15mg/l), N (<15mg/l) og P (<1,5mg/l) fjernelse. Design, udstyr og projektledelse betales af projektet, mens konstruktionsarbejder betales af de to byer. Den projektsansvarlige er Turnkey leverandør på hele projektet.
<i>Miljøeffekt</i>	Der opnås følgende nettoforbedringer ved rensningen af de to byers spildevand (i Aizkraukle er der idag mekanisk rensning, hvorfor nettomiljøeffekten er mindre): Gulbene: BI7: 313.535 t/år COD: 638.750 t/år Suspenderet stof: 317.550 t/år Total N: 57.670 t/år Total P: 8.395 Aizkraukle: BI7: 184.754 t/år COD: 493.480 t/år Suspenderet stof: 161.787 t/år Total N: 47.633 t/år Total P: 6661 t/år
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 11.582.06
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK ca. 60.000.000

Miljøprojekter i Litauen

Hovedparten af den danske støtte til Litauen var i 1998 rettet mod vandsektoren. Under denne overskrift gemmer der sig en række forskellige projekter.

Der blev i 1998 ydet en betydelig støtte til opbygningen af et beredskab til at bekæmpe olieforureninger i Østersøen ud for Litauen.

En anden væsentlig post var støtten til et projekt der sigter mod indførslen af renere teknologi i den litauiske slagterisektor, et projekt der bl.a. vil føre ressourcebesparelser og en begrænsning af vandforureningen fra denne sektor.

Herudover er der også givet støtte til mere "traditionelle" vandprojekter indenfor spildevandsrensning og drikkevandsforsyning.

Indenfor naturområdet har der primært været tale om forberedelse af nye projekter, herunder et projekt, der skal støtte Litauens tilnærmelse til EU's lovgivning på naturbeskyttelsesområdet (fugle- og habitatdirektiverne) samt et projekt om bæredygtig skovrejsning.

I 1998 startedes det første trafik-miljø-projekt i Litauen i form af et seminar om de danske erfaringer med cykelplanlægning og inddragelse af borgere og grønne organisationer heri. Herudover startede et projekt vedr. kodeks for godt landmandsskab, og en række igangværende projekter har modtaget støtte til opfølgende aktiviteter.

Litauen har i løbet af 1998 udarbejdet en række strategier for EU-tilnærmelsen på miljøområdet, og det må forventes at tilnærmelsen til EUs miljørelaterede direktiver og retningslinier vil få forstærket indflydelse på den litauiske prioritering af miljøindsatsen og dermed også på anvendelsen af de danske støttemidler.

<i>Projekttitel</i>	Supportaftale med Ignalínaværket
<i>Journalnr.</i>	124/025-0005t
<i>Projektmodtager</i>	Ignalina Nuclear Power Plant
<i>Projektansvarlig</i>	Rovsing Dynamics A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet skal som opfølgning på en tidligere leverance af udstyr sikre udstyrets optimale anvendelse gennem en opgradering af det leverede udstyr, træning, etablering af de fornødne kommunikationslinier på

værket samt gennem oprettelsen af en telefonsupport, når der opstår problemer med udstyrets anvendelse.

Miljøeffekt Bidrag til sikring af værket.

Tilskudsbeløb DKK 721.029

Samlede omkostninger DKK 721.029

Projekttitel **Kleipeda Geotermiske demonstrationsprojekt**

Journalnr. 124/025-0007t

Projektmodtager Kleipeda Geotermi Organisation

Projektansvarlig DONG

Projektbeskrivelse Nærværende projekt er en udbygning af det allerede igangsatte projekt, hvor Miljøstyrelsen i samarbejde med Verdensbanken, PHARE og den litauiske regering er i færd med at opføre et geotermianlæg, hvor man udnytter den geotermiske energi i et område, hvor der allerede er etableret et fjernvarmenet. Miljøstyrelsen har tidligere ydet 18 mio.kr. i støtte til projektet. Baggrunden for tillægsansøgningen er den, at den allerede etablerede injektionsboring ikke kan aftage det nødvendige flow på 700 m³/time, uden at det er forbundet med helt acceptable pumpeudgifter. Etablering af endnu en injektionsboring vil ændre på dette.

DONG's arbejde vil bestå i design af boringen samt design af retur-rørledning. Herudover skal der føres tilsyn.

Projektet vil udløfte yderligere finansiering fra PHARE og Verdensbanken på 11 mio.kr.

Miljøeffekt Ingen i nærværende projekt udover de sparede pumpeudgifter

Tilskudsbeløb DKK 2.520.000

Samlede omkostninger DKK 13.500.000

Projekttitel **Hazardous Waste Management, Klaipeda, Lithuania.**

Journalnr. 124/025-0066t

<i>Projektmodtager</i>	Klaipeda Kommune.
<i>Projektansvarlig</i>	Krüger.
<i>Projektbeskrivelse</i>	Tillægsbevilling givet i forbindelse med udarbejdelsen af udbudsmateriale for en modtagestation for miljøfarligt affald ved Klaipeda i Litauen.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 212.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 212.000
<i>Projekttitel</i>	Upgrading of Vilnius Waste Water Treatment Plant for Nitrogen and Phosphorus Removal
<i>Journalnr.</i>	124/025-0067
<i>Projektmodtager</i>	Vilnius, Litauen
<i>Projektansvarlig</i>	Krüger
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet er en tillægsbevilling til et tidligere projekt omhandlende opgradering af renseanlægget i Vilnius. Projektet indeholdt oprindeligt 3 faser, svarende til mekanisk-biologisk rensning. Det har imidlertid vist sig muligt at fjerne kvælstof og fosfor i det oprindelige projekts 3. fase for en yderligere bevilling.
<i>Miljøeffekt</i>	Udledningen reduceres med 2.000 tons kvælstof pr. år og 155 tons fosfor pr. år.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 4.015.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 48.000.000
<i>Projekttitel</i>	Technical Assistance to strengthen the Framework and Administration of Lithuanias Laws on Waste Management and on Environmental Management of Industry
<i>Journalnr.</i>	124/025-0074
<i>Projektmodtager</i>	Ministry of Environment of the Republic of Lithuania
<i>Projektansvarlig</i>	COWI
<i>Projektbeskrivelse</i>	

Der er tale om en tillægsbevilling til det igangværende projekt af samme navn (igangsat 1997). Tillægsansøgningen vedrører et pilotprojekt for udarbejdelsen af en affaldsplan for et større bysamfund.

Miljøeffekt Projektet øger den miljøeffekt, der var forudset ved det oprindelige projekt.

Tilskudsbeløb DKK 1.337.306

Samlede omkostninger DKK 1.337.306

Projekttitel **Development of a code of good agricultural practice, Rep. Of Lithuania**

Journalnr. 124/025-0077

Projektmodtager Miljøministeriet og landbrugsministeriet i Litauen

Projektansvarlig Landbrugets Rådgivningscenter, Skejby

Projektbeskrivelse Udarbejdelse af en kodeks for godt landmandsskab i Litauen. Udarbejdelsen af en sådan kodeks er en forudsætning for implementering af Nitratdirektivet. Projektet skal således ses i sammenhæng med et planlagt EU-approximeringsprojekt vedr. Nitratdirektivet.

Miljøeffekt Ingen umiddelbar, men projektet vil bidrage til gennemførelsen af Nitratdirektivet i Litauen med de deraf følgende miljøforbedringer.

Tilskudsbeløb DKK 1.206.250

Samlede omkostninger DKK 1.450.991

Projekttitel **Cleaner Technology in Slaughterhouses, Lithuania.**

Journalnr. 124/025-0080

Projektmodtager Kleipeda Slakteri og 7 andre slagterier i Litauen

Projektansvarlig COWI

Projektbeskrivelse Formålet er at opbygge viden om og at installere renere teknologi i slagterisektoren i Litauen. Projektet omfatter 2 demonstrationsslagterier (1 stort og 1 mellemstort), og yderligere 6 mellemstore slagterier. Der ydes støtte til miljøgennemgang af slagterierne, mulighed for

støtte til efterfølgende investeringer og uddannelse af renere teknologi-ekspertise i slagteribranchen.

<i>Miljøeffekt(minimum):</i>	Årlig reduktion i vandforbrug 210.000 m ³ , energiforbrug 18.000 MWh og 125 t BI5
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 7.134.450
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 7.307.450

Projekttitel **Airborne Surveillance System for Lithuania**

Journalnr. 124/025-0082

Projektmodtager Det litauiske miljøministerium

Projektansvarlig Terma Electronic A/S

Projektbeskrivelse Det litauiske miljøministerium ønsker i samarbejde med andre litauiske ministerier at styrke overvågningen af det litauiske territorium, herunder overvåge havområdet for ulovlige udslip af olie fra skibsfarten. Projektet skal medfinansiere litauisk indkøb af dansk udstyr og installation heraf i et litauisk fly, således at Litauen kan leve op til sine forpligtigelser efter HELCOM-konventionen til at overvåge egne farvande.

Miljøeffekt Forebygger ulovlige udledninger fra skibe i det litauiske søterritorium.

Tilskudsbeløb DKK 7.310.000

Samlede omkostninger DKK 37.000.000

Projekttitel **Waterworks for treatment of ground water for the city of Zarasai, Lithuania.**

Journalnr. 124/025-0085

Projektmodtager Vandværk i Litauen

Projektansvarlig BioBalance

Projektbeskrivelse Der ydes støtte til design og rådgivningsdelen af et turn-key projekt vedrørende opgradering af vandværket i Zarasai (10.000 indbyggere). På grund af høje jern- og mangankoncentrationer og manglende be-

handling på vandværket lever drikkevandskvaliteten ikke op til EU standarder. Efter projektets færdiggørelsen vil drikkevandskvaliteten være forbedret så den lever op til EU-krav.

Miljøeffekt Forbedret drikkevandskvalitet for ca. 10.000 indbyggere

Tilskudsbeløb DKK 700.000

Samlede omkostninger DKK 2.700.00

Projekttitel **Oil Spill Response Equipment, Lithuania**

Journalnr. 124-025-0087

Projektmodtager Det litauiske Miljøministerium

Projektansvarlig Ro-Clean Desmi

På baggrund af de projekter, der er gennemført med henblik på at etablere et olieberedskab efter international standard i Litauen, er der identificeret en liste over udstyr, der er nødvendigt for etableringen af beredskabet. Indkøb af udstyret på udstyrslisten finansieres af Danmark, Finland og Litauen med hver en tredjedel.

Miljøeffekt Opsamling af olie ved uheld til havs.

Tilskudsbeløb DKK 6.759.395

Samlede omkostninger DKK 20.278.185

Projekttitel **Projektformuleringsmission for projektet “Approximation of Lithuanian Capacity, Policies on Nature Protection to EU requirements, with particular focus on implementation of the ECC Habitats Directive (92/43) and the ECC Birds Directives (79/409)”**

Journalnr. 124/025-0097

Projektmodtager Miljøministeriet i Litauen

Projektansvarlig Rambøll

Projektbeskrivelse Formulering af projektdokument for et projekt, som skal sikre, at Litauen kan implementere EU's direktiver om henholdsvis habitat og

fugleliv, omfattende kapacitetsopbygning, dataindsamling, handlingsplaner osv. Desuden vurderes det, om der er behov for yderligere EU approximerings-initiativer på naturområdet.

Miljøeffekt Forarbejde for et større projekt

Tilskudsbeløb DKK 183.250

Samlede omkostninger DKK 183.250

Projekttitel **Udbudsevaluering af projektet “Approximation of Lithuanian Capacity, Policies on Nature Protection to EU requirements, with particular focus on implementation of the ECC Habitats Directive (92/43) and the ECC Birds Directives (79/409)”**

Journalnr. 129-0113

Projektmodtager Miljøministeriet i Litauen

Projektansvarlig Modus Consult

Projektbeskrivelse Evaluering af tilbud i forbindelse med ovennævnte projekt.

Miljøeffekt Forarbejde til et større projekt

Tilskudsbeløb DKK 173.883

Samlede omkostninger DKK 173.883

Projekttitel **Formulering af projektdokumentet “Afforestation of abandoned agricultural land based on sustainable planning and environmentally sound forest management”**

Journalnr. 124/025-0098

Projektmodtager Miljøministeriet i Litauen

Projektansvarlig Skovdyrkerforeningerne

Projektbeskrivelse Appraisal af projektdokument for et projekt, som skal sikre, at skovrejsning kan fremmes og styres i Litauen på en sådan måde, at det samtidig fremmer naturbeskyttelse, bæredygtig skovdrift og socio-økonomiske behov. Projektet vil virke dels ved udvikling af retningslinjer og politikker, og dels ved uddannelse og træning.

<i>Miljøeffekt</i>	Forarbejde til et større projekt
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 296.032
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 296.032
 <i>Projekttitel</i>	 Desk appraisal at projektet “Afforestation of abandoned agricultural land based on sustainable planning and environmentally sound forest management”
<i>Journalnr.</i>	124/025-0099
<i>Projektmodtager</i>	Miljøministeriet i Litauen
<i>Projektansvarlig</i>	Danagro Adviser A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Desk Appraisal af ovennævnte projektdokument
<i>Miljøeffekt</i>	Forarbejde til et større projekt
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 48.947
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 48.947
 <i>Projekttitel</i>	 Udbudsevaluering af projekt”Afforestation of abandoned agricultural land based on sustainable planning and environmentally sound forest management”
<i>Journalnr.</i>	124/025-0103
<i>Projektmodtager</i>	Miljøministeriet i Litauen
<i>Projektansvarlig</i>	Modus Consult
<i>Projektbeskrivelse</i>	Desk Appraisal af ovennævnte projektdokument
<i>Miljøeffekt</i>	Forarbejde til et større projekt
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 42.080
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 42.080
 <i>Projekttitel</i>	

Forberedelse og afholdelse af seminar om mulighederne for at styrke cyklismen i Litauen.

<i>Journalnr.</i>	124/025-0106
<i>Projektmodtager</i>	Offentlige institutioner og NGOere
<i>Projektansvarlig</i>	Anders Nyvig
<i>Projektbeskrivelse</i>	Der er i Litauen et politisk ønske om at styrke cyklismen som et reelt transportalternativ ikke mindst i de større litauiske byer, hvor den stigende biltrafik, har ført til stærkt øgede miljømæssige og trafikale gener. Gennem afholdelsen af et seminar/workshop med "bred" dansk og litauiske deltagelse søges nogle muligheder og barrierer for en sådan udvikling afdækket.
<i>Miljøeffekt:</i>	Kan ikke opgøres
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 648.500
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 648.500

<i>Projekttitel</i>	Projektformuleringsmission for projektet "Afforestation of abandoned agricultural land based on sustainable planning and environmentally sound forest management"
---------------------	--

<i>Journalnr.</i>	129-0116
<i>Projektmodtager</i>	Miljøministeriet i Litauen
<i>Projektansvarlig</i>	Modus Consult
<i>Projektbeskrivelse</i>	Evaluering af tilbud i forbindelse med ovennævnte projekt
<i>Miljøeffekt</i>	Forarbejde til et større projekt
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 182.715
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 182.715

Miljøprojekter i Polen

Miljøstyrelsen har i perioden 1991-98 givet tilskud til i alt 185 projekter i Polen. Heraf er knap halvdelen investeringsprojekter. Der er givet i alt ca. 490 mio.kr. i tilskud til projekter i Polen, svarende til knap en tredjedel af den samlede danske miljøstøtte til Østeuropa.

Samarbejdet med Polen administreres på baggrund af Landeprogrammet for Polen, som første gang blev udarbejdet i 1996 for perioden 1996-97. I Landeprogrammet beskrives og prioriteres de enkelte indsatsområder, ligesom samarbejdets form er beskrevet. Landeprogrammet er forlænget til også at dække 1998.

Samarbejdet foregår formelt via en arbejdsgruppe og en styringskomité. Der blev i 1998 afholdt 2 møder i arbejdsgruppen samt 1 møde i styringskomitéen.

I maj 1998 blev der arrangeret et besøg i Danmark med den polske miljøminister Jan Szyszko. I forbindelse hermed blev der afholdt møde med miljø- og energiminister Svend Auken. Desuden blev der lejlighed til at besøge nogle af de danske samarbejdspartnere i projekterne. Under besøget blev Miljøstyrelsen inviteret til at besøge Polen og deltage i de årlige miljødage i juni 1998. Leo Larsen, underdirektør i Miljøstyrelsen, deltog i miljødagene og fik ved den lejlighed overrakt en guldmedalje af den polske miljøminister for den danske indsats i Polen.

Samarbejdet med Polen blev i 1998 præget af en række projekter som følge af oversvømmelserne i Polen (jfr. årsberetning 1997). Der er givet støtte til et projekt, der medvirker til etablering af et moderne varslingsystem for oversvømmelser, samt grundlag for bæredygtig flod-kontrol. Projektet har tæt sammenhæng med en lignende dansk indsats i Tjekkiet. Udover denne indsats er der givet støtte til en række projekter til rehabilitering af infrastruktur indenfor primært vandsektoren. Hele indsatsen er koncentreret i Opole-regionen. Den samlede støtte til Polen efter oversvømmelserne udgør i alt 25 mio.kr.

Der blev herudover ydet støtte til vandforsynings- og spildevandsprojekter i øvrigt, således at den samlede støtte til vandprojekter beløb sig til i alt 53,2 mio.kr.

Indenfor luftområdet blev der i 1998 gennemført en mission for at identificere nye projekter sammen med det polske miljøministerium. Nogle af disse projekter vil senere blive implementeret.

I forbindelse med forberedelsen af et nyt Landeprogram 1999 – 2000 er luft-projekter på stålværker og den kemiske industri prioriteret. Denne prioritering afspejles i, at der allerede i 1998 blev igangsat et projekt på et stålværk i det sydlige Polen.

Affaldsområdet, herunder farligt affald, vil fremover blive højere prioriteret som følge af Polens forberedelse til optagelse i EU. Der er i 1998 igangsat et farligt affalds projekt i Polens sydlige regioner.

Det skal bemærkes, at det indenfor projekter i alle indsatsområderne er meget højt prioriteret at styrke EU-approximationen. Ved planlægningen af fremtidige institutionelle projekter såvel som investeringsprojekter vil der så vidt muligt blive taget sigte mod at opfylde EU's miljødirektiver.

I forbindelse med EU-approximation er det prioriteret at yde assistance og rådgivning i selve processen omkring lovgivningsarbejdet, herunder med implementering af EU-direktiverne. I 1998 blev der således startet et projekt vedrørende implementering af IPPC-direktivet (Integrated Prevention and Pollution Control).

Indenfor naturbeskyttelsesområdet blev i 1998 ydet støtte vedrørende forvaltning og publikumsformidling af et vigtigt fugleområde og støtte til det nationale center for natur- og skovbrugsundervisning på Warszawas Landbrugsuniversitet, så der kan tilbydes kurser i praktisk bæredygtigt skovbrug på alle niveauer samt i naturformidling for formidlere, lærere samt for skovvæsenets og naturparkernes personale. Hertil kommer forberedelsen til udbud i 1999 af et større projekt i Białowieża-skoven, der i europæisk sammenhæng er en helt unik lavlandsurskov. Det projekt, der forberedes, støtter således Polens opfyldelse af forpligtelser i henhold til både EU's lovgivning samt en række væsentlige konventioner på naturbeskyttelses- og biodiversitetsområdet.

Der blev i oktober 1998 ansat en lokal projektkoordinator i Polen for at styrke Miljøstyrelsens samarbejde med det polske miljøministerium og den polske nationale miljøfond, samt styrke projektidentificering, monitorering af projekter under implementering samt andre bilaterale aktiviteter. Projektkoordinatoren er placeret i den polske nationale miljøfond i Warszawa.

<i>Projekttitel</i>	Cleaner Technology in Polish Breweries
<i>Journalnr.</i>	124/031-0010
<i>Projektmodtager</i>	Den polske bryggeribranche
<i>Projektansvarlig</i>	Danbrew Ltd. AS
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet har til formål at introducere renere teknologi løsninger i den polske bryggeribranche. Der vil blive miljøtekniske gennemgange på 3-6 bryggerier, og et af dem vil blive udvalgt til et demonstrationsprojekt. Der vil medvirke lokale konsulenter, som vil modtage on-the-job træning i forbindelse med gennemførelsen af projektet. Projektets resultater vil blive spredt til branchen via et åbenthus arrangement på

bryggeriet med demonstrationsprojektet, og der vil blive udarbejdet en pjece, der præsenterer projektets resultater.

<i>Miljøeffekt</i>	Kan ikke opgøres, før demonstrationsprojektet er implementeret.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 3.023.500
<i>Samlede omkostninger</i>	Kan ikke opgøres, før medfinansieringen er forhandlet med det valgte bryggeri.

Projekttitel **Integrated Programme of Hazardous Waste Management in the South Region, Poland**

<i>Journalnr.</i>	124/031-0023
<i>Projektmodtager</i>	Regionerne: Katowice, Krakow og Opole
<i>Projektansvarlig</i>	Chemcontrol

Projektbeskrivelse Projektet skal vurdere de eksisterende bortskaffelsesmetoder for farligt affald i den sydlige del af Polen, hvor der er meget tung industri. Projektets fokus er at planlægge en samlet løsning på problemerne omkring bortskaffelsen af farligt affald, herunder inddrage de erfaringer og metoder, som allerede findes i Danmark på området.

<i>Miljøeffekt</i>	Overførsel af miljøviden/teknologi om farligt affald til de polske miljømyndigheder
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 3.288.490
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 6.576.980

Projekttitel: **Assistance to the Polish Ministry of Environmental Protection, Natural Resources and Forestry on Implementation of EU's IPPC Directive**

<i>Journalnr.</i>	124/031-0044
<i>Projektmodtager</i>	Ministry of Environmental Protection, Natural Resources and Forestry, Poland
<i>Projektansvarlig</i>	Kommunernes Landsforening
<i>Projektbeskrivelse</i>	Træning af 8 polske miljøinspektører fra polske voivodships i udarbejdelsen af integrerede miljøgodkendelser i form af "hands-on træ-

ning” i udvalgte danske amter og kommuner, herunder bl.a. afholdelse af seminar for en bredere kreds af embedsmænd i den polske miljø-administration vedrørende integrerede miljøgodkendelser og Best Available Techniques (BAT).

<i>Miljøeffekt</i>	Ingen direkte miljøeffekt, men projektet sigter mod en tidligere transposition og implementering af IPPC direktivet i Polen.
<i>Tilskudsbeløb</i>	1.611.956 DKK
<i>Samlede omkostninger</i>	1.611.956 DKK
<i>Projekttitel</i>	Besparelser og substitution af miljøfarlige kemikalier i farveribranchen i Polen
<i>Journalnr.</i>	124/031-0088
<i>Projektmodtager</i>	Farverier og tekstilindustrier i Polen
<i>Projektansvarlig</i>	Dansk Teknologisk Institut (DTI)
<i>Projektbeskrivelse</i>	Formålet med projektet er at reducere forbruget af farlige proceskemikalier og farvestoffer ved at introducere et scoresystem, som gør det muligt at fravælge de mest problematiske kemikalier. Herudover er det formålet at støtte kemikalieproducenter i udviklingen af mere miljøvenlige farvestoffer og proceskemikalier samt at implementere besparelser i forbruget af ovennævnte kemikalier i 5 farverier.
<i>Miljøeffekt</i>	Kan ikke opgøres kvantitativt.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 2.113.715
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 2.113.715
<i>Projekttitel</i>	Sustainable Production and Use of Wood Residues for Energy Purposes, Wejherowo, Gdansk Region.
<i>Journalnr.</i>	124/031-0116
<i>Projektmodtager</i>	Wejherowo kommune, lokale skovadministratorer samt Baltic Energy Conservation Agency.
<i>Projektansvarlig</i>	Rambøll
<i>Projektbeskrivelse</i>	Formålet med dette projekt er at introducere bæredygtig skovdrift og energiforvaltning såvel til skovadministrationen som til den regionale og kommunale administration i Wejherowo gennem træning og afhol-

delse af workshops og ved udformning af beslutningsgrundlag for fremtidig anvendelse af biomasse til energiproduktion i Wejherowo.

Miljøeffekt

Øget naturbeskyttelse ved bæredygtig forvaltning af skoven, samt muligheden for at anvende biomasse til energiproduktion.

Tilskudsbeløb

DDK 1.558.447

Samlede omkostninger

DKK 2.593.038

Projekttitel

Establishing a Demonstration Wetland Reserve at Karsiborska Kepa in Northwest Poland.

Journalnr.

124/031-0118

Projektmodtager

Polish Society for Protection of Birds, OTOP-Birdlife Poland

Projektansvarlig

DOF-Birdlife

Projektbeskrivelse

Formålet er at udvikle et vigtigt fugleområde i Oderdeltaet, ejet af OTOP, som eksempel på naturforvaltning og -formidling ved at gennemføre en forvaltningsplan for området, formidle dets naturværdier og forvaltningen heraf til offentlighed og myndigheder i Polen, gennemføre naturovervågning og styrke kendskabet til området i forbindelse med etablering af et besøgscenter.

Miljøeffekt

Styrket forvaltning og overvågning af et betydningsfuldt raste- og yngleområde for fugle (ca. 180 ha), formidling til offentlighed og myndigheder, forbedrede muligheder for økoturisme, styrket forvaltningsmæssig praksis.

Tilskudsbeløb

DKK 1.398.700

Samlede omkostninger

DKK 1.845.930

Projekttitel

Utilisation of Colliery Gas from Coal Mines, Poland

Journalnr.

124/031-0119

Projektmodtager

5 mineselskaber i Katowice regionen

Projektansvarlig

Viggo Folmer A/S

Projektbeskrivelse

Projektet omhandler installering af 5 gasmotorer på 5 forskellige miner i Katowice Regionen.

Forinden brydning af kul kan finde sted, er det nødvendigt at fjerne methangassen fra brydningszonen. Dette foregår ved at etablere en række borer i området og via vacuum-pumper oppumpe gassen eller ved at etablere udsugningsanlæg i selve brydningsskakterne. Ved denne anvendelse opnås foruden store energibesparelser yderligere den fordel, at metanen ikke udledes til atmosfæren.

Den polske miljøfond deltager i projektet. PHARE har bidraget ved køb af udstyr.

<i>Miljøeffekt</i>	Mindsket udledning af ca. 125 millioner kubikmeter methangas 500 tons SO ₂ 300 tons NO _x 300 tons partikler
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 4.665.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 200.000.000
<i>Projekttitel</i>	Cleaner Technology Transfer Programme for the Electro Mechanical Industry in Poland
<i>Journalnr.</i>	124/031-0120
<i>Projektmodtager</i>	Den elektromekaniske industri i det sydvestlige Polen, samt de lokale miljømyndigheder
<i>Projektansvarlig</i>	Institut for Produktudvikling
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet har til formål at introducere renere teknologi i den elektromekaniske branche i Polen. Der skal i den forbindelse laves demonstrationsprojekter i 2-3 virksomheder ud af 5-6 virksomheder, hvor der laves miljøtekniske gennemgange, og hvor livscyklusvurderinger af deres produkter inddrages. På de virksomheder, hvor der skal laves demonstrationsprojekter, vil der blive assisteret med udarbejdelse af enkle miljøstyringssystemer, baseret på deres kvalitetsstyringssystemer.
<i>Miljøeffekt</i>	Kan først opgøres i slutningen af projektet.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 4.393.429
<i>Samlede omkostninger</i>	Kan ikke opgøres, før demonstrationsvirksomhedernes egeninput kendes.

<i>Projekttitel</i>	Belufnings- og styringssystem til Legnica Renseanlæg
<i>Journalnr.</i>	124/031-0122
<i>Projektmodtager</i>	Legnica
<i>Projektansvarlig</i>	COWI
<i>Projektbeskrivelse</i>	Legnica Renseanlæg skal i fremtiden fungere som et regionalt renselanlæg for i alt fem byer. Anlægget skal udvides således det overholder EU og polske udlederkrav. I projektet gennemføres manglende designaktiviteter, internationalt udbud, tilsyn samt træning i forbindelse med indkøb og implementering af udstyrsleverancer, der forventes finansieret via MKØ-ordningen.
<i>Miljøeffekt</i>	Beregnet reduktion: 834 tons BOD/år, 517 tons kvælstof/år og 78 tons fosfor/år
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 4.010.541
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 104.600.000, hvoraf DKK 16.400.00 forventes finansieret via MKØ-ordningen

<i>Projekttitel</i>	Belufnings- og styringssystem til Wroclaw Renseanlæg
<i>Journalnr.</i>	124/031-0124
<i>Projektmodtager</i>	Wroclaw
<i>Projektansvarlig</i>	Krüger International Consult A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet vedrører en udbygning af den biologiske del for Wroclaws største renselanlæg til overholdelse af EU og polske udlederkrav. I projektet gennemføres manglende designaktiviteter, internationalt udbud, tilsyn samt træning i forbindelse med indkøb og implementering af udstyrsleverancer, der forventes finansieret via MKØ-ordningen.
<i>Miljøeffekt</i>	Beregnet reduktion: 3.700 tons BOD/år, 730 tons kvælstof/år og 110 tons fosfor/år.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 2.975.704
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 359.600.000 hvoraf 18.700.000 forventes finansieret via MKØ-ordningen

<i>Projekttitel</i>	Belufnings- og styringssystem til Kielce Renseanlæg
<i>Journalnr.</i>	124/031-0125
<i>Projektmodtager</i>	Kielce
<i>Projektansvarlig</i>	NIRAS A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Kielce Renseanlæg skal i fremtiden fungere som et centralt renseanlæg for i alt fire byer og udvides således, at det overholder EU's og polske udlederkrav. I projektet gennemføres manglende designaktiviteter, internationalt udbud, tilsyn samt træning i forbindelse med indkøb og implementering af udstyrsleverancer der forventes finansieret via MKØ-ordningen.
<i>Miljøeffekt</i>	Beregnet reduktion: 2.621 tons BOD/år, 310 tons kvælstof/år og 110 tons fosfor/år
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 4.010.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 60.000.000, hvoraf der er ansøgt om DKK 25.000.000 via MKØ-ordningen

<i>Projekttitel</i>	Water Resources Management in Strzelce Opolskie, Poland
<i>Journalnr.</i>	124/031-0131
<i>Projektmodtager</i>	Strzelce Opolskie Kommune og Opole Region
<i>Projektansvarlig</i>	Krüger International Consult
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet vil medvirke til at sikre områdets vandforsyning. Projektet vil afhjælpe de alvorlige miljømæssige problemer, som er opstået på baggrund af overpumpning af grundvandsreservoir i forbindelse med vandforsyning, afvanding af miner, forurening fra lossepladser og nedsivning af spildevand.
<i>Miljøeffekt</i>	Reducere vandindvinding med 2,4 mio. m ³ /år, undgå nedsivning af lossepladsperkolat, undgå nedsivning af forurenede regnvand, reduktion af sulfatindhold i grundvand til <100 mg/l. Opfyldelse af EU's drikkevandsdirektiv.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 2.600.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 9.400.000

<i>Projekttitel</i>	Oversvømmelseskontrol og advarselssystemer for floderne Odra og Vistula
<i>Journalnr.</i>	124/031-0134
<i>Projektmodtager</i>	Polen, område indenfor afstrømningsområdet for floderne Odra og Vistula
<i>Projektsansvarlig</i>	Dansk Hydraulisk Institut
<i>Projektbeskrivelse</i>	I projektet opbygges der bl.a. et varslingsystem, der dækker kritiske områder af Odra- og Vistula-flodsystemerne. Herved kan der gives præcise forudsigelser om vandmængder og vandstande til brug for den operationelle ledelse og styring i forbindelse med oversvømmelser. Endvidere kan det opbyggede modelsystem anvendes til planlægnings- og udviklingsformål, hvor effekter af forskellige indgreb kan simuleres.
<i>Miljøeffekt</i>	Forebyggelse af effekter ved oversvømmelser.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 6.323.190
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 15.833.190

<i>Projekttitel</i>	Færdiggørelse af to projekter vedr. overfladevand i Polen.
<i>Journalnr.</i>	124/031-0137
<i>Projektmodtager</i>	Torun-BydgoszczAmt, Polen
<i>Projektsansvarlig</i>	Sønderjyllands Amt.
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler færdiggørelsen af to afbrudte projekter i Polen. Der indgår to komponenter i projektet, dels en komponent om miljøvenlig vandløbsvedligeholdelse og en komponent om sørestaureeringsmetoder, med særligt fokus på bio-manipulation (opfiskning af fredfisk). Resultaterne af arbejdet spredes til andre polske myndigheder med ansvar for miljøkvaliteten af overfladevand.
<i>Miljøeffekt</i>	Projektet forventes at føre til en bedre fysisk vandløbskvalitet og forbedret miljøkvalitet i en eller flere af områdets søer.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 1.022.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 1.022.000

<i>Projekttitel</i>	Formuleringsmission for projektet “Protection, public awareness, sustainable management and income generation in the Bialowieza Forest, Poland”.
<i>Journalnr.</i>	124/031-0138
<i>Projektmodtager</i>	Bialowieza National Park, Bielowieza Forest Promotional Complex, Miljøministeriet i Polen
<i>Projektansvarlig</i>	Ankerhusgruppen
<i>Projektbeskrivelse</i>	Bialowieza Skoven er en unik europæisk lavlandsurskov, som er genstand for stor offentlig opmærksomhed, også i Danmark. Der skal nu formuleres et samarbejdsprojekt til udbud, som vil styrke træning med henblik på bæredygtig, miljøvenlig skovdrift på det lokale statsskov-distrikt, samt styrke mulighederne for naturformidling, rekreation og offentlig adgang.
<i>Miljøeffekt</i>	Ingen, udarbejdelse af projektdokument
<i>Tilskudsbeløb</i>	DDK 294.106
<i>Samlede omkostninger</i>	DDK 294.106

<i>Projekttitel</i>	Bistand til Opole Regionen efter oversvømmelserne – del 1
<i>Journalnr.</i>	129-0072 og 124/031-0142
<i>Projektmodtager</i>	Opole Regionen samt byerne: Glucholazy, Opole, Bzreg
<i>Projektansvarlig</i>	Krüger International Consult A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	På basis af en projektidifikationsmission til Opole Regionen efter oversvømmelserne i 1997 er der igangsat to delprogrammer. Nærværende delprogram omfatter udskiftning af et recipientmoniterings-system for Odra-floden, etablering af en spildevandspumpestation i Opole, udbedringer i tilknytning til spildevandsanlægget i Bzreg samt reetablering af en vandledning i Glucholazy.
<i>Miljøeffekt</i>	Primært rehabilitering af beskadiget infrastruktur.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DDK 4.481.401
<i>Samlede omkostninger</i>	DDK 9.200.000

<i>Projektmodtager</i>	
<i>Projekttitel</i>	Bistand til Opole Regionen efter oversvømmelserne – del 2
<i>Journalnr.</i>	124/031-0143
<i>Projektmodtager</i>	Opole Regionen samt byerne: Kedzierzyn-Kozle, Glucholazy, Popielow, Lewin Breski
<i>Projektansvarlig</i>	COWI
<i>Projektbeskrivelse</i>	På basis af en projektidentifikationsmission til Opole Regionen efter oversvømmelserne i 1997 er der igangsat to delprogrammer. Nærværende delprogram omfatter udskiftning af kedler på syv skoler i byerne Glucholazy, Popielow og Lewin Breski, reetablering af vandforsyningssystem og udvidelse af spildevandsledning i Glucholazy, reetablering af vandbehandlingsanlæg og udvidelse af forsyningsnet i Kedzierzyn-Kozle samt indsamling af septisk slam i Lewin Breski.
<i>Miljøeffekt</i>	Primært rehabilitering af beskadiget infrastruktur.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 6.965.173
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 10.200.000
<i>Projekttitel</i>	Udarbejdelse af affaldsplan samt etablering af modtage- og behandlingsfaciliteter for skibsassald, Szczecin og Swinoujscie Havne
<i>Journalnr.</i>	124/031-0148
	Havnemyndighederne i Szczecin og Swinoujscie samt driftsselskabet Miedzyodrze.
<i>Projektansvarlig</i>	Carl Bro as
<i>Projektbeskrivelse</i>	I projektet gives der assistance til havnemyndighederne i Szczecin og Swinoujscie i forbindelse med udarbejdelse og implementering af en affalds- og managementplan. Planen omfatter en tilpasning af den organisatoriske struktur i overensstemmelse med MARPOL og HELCOM konventionerne. Projektet omfatter endvidere assistance vedrørende implementering af modtage- og behandlingsfaciliteter for skibsassald i Szczecin Havn.
<i>Miljøeffekt</i>	Behandling af 8.000 tons olieholdigt skibsassald/år, 4.000 tons ballastvand/år og 6.000 tons spildevand/år.

Tilskudsbeløb DKK 3.099.197

Samlede omkostninger DKK 18.700.000

Projekttitel **Air Pollution Installations for Steel Works Huta im. Tadeusza S.A. in Krakow, Poland**

Journalnr. 124/031-0150

Projektmodtager Stålværket Huta im. Tadeusza Sendzimira i Krakow

Projektansvarlig Skandinavisk Miljø Service

Projektbeskrivelse Projektet omhandler installation af udstyr (elektrofiltre m.v.) til reduktion af luftforureningen fra stålværket Huta Sendzimira i Krakow. Projektet består af 2 del-projekter: 1) Reduktion af flyveaske-emission fra 4 kulfyrede kedelanlæg, 2) Reduktion af støvemission fra 2 konverteranlæg.

Miljøeffekt 492 t/år flyveaske

Tilskudsbeløb DKK 6.000.000

Samlede omkostninger DKK 36.226.400

Projekttitel **Local Project Co-ordinator (LPC), Poland**

Journalnr. 124/031-0151

Projektmodtager Det polske miljøministerium og den polske nationale miljøfond Fundusz

Projektansvarlig Miljøstyrelsen

Projektbeskrivelse Projektets formål er at styrke samarbejdet med Fundusz og det polske miljøministerium omkring projekterne i Polen, specielt med hensyn til kommunikation, projektopfølgning og projektidentifikation. Dette sker ved ansættelse af en Lokal Projekt Koordinator (LPC) i den polske nationale miljøfond, Fundusz, som stiller kontorfaciliteter mv. til rådighed.

Miljøeffekt Styrkelse af miljøsamarbejdet mellem det polske miljøministerium, den polske nationale miljøfond, Fundusz og Miljøstyrelsen

Tilskudsbeløb DKK 592.900

<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 592.900
<i>Projekttitel</i>	Desk Appraisal af projektdokumentet “Protection, public awareness, sustainable management and income generation in the Bialowieza Forest, Poland”.
<i>Journalnr.</i>	124/031-0153
<i>Projektmodtager</i>	Bialowieza National Park, Bialowieza ForestPromotional Complex
<i>Projektansvarlig</i>	NORDECO
<i>Projektbeskrivelse</i>	Desk-appraisal af ovennævnte projektdokument.
<i>Miljøeffekt</i>	Ingen – appraisal
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 81.574
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 81.574
<i>Projekttitel</i>	Sludge treatment plant in connection with rebuilding of the Opole Waste Water Treatment Plant, Poland
<i>Journalnr.</i>	124/031-0154
<i>Projektmodtager</i>	Opole by og Opole Vandforsyningsselskab
<i>Projektansvarlig</i>	BioBalance
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omfatter et slambehandlingsanlæg på Opole renseanlæg. Slambehandlingen omfatter bl.a. en afvanding og hygiejnisering af slammet, som derefter kan bruges som gødning i landbruget. Projektet er del af en større genopbygning og modernisering af renseanlægget, som samtidigt udbygges med en forbedring af den biologiske spildevandsrensning.
<i>Miljøeffekt</i>	Reduktion af spildevandsudledningen. Slam: 149.500 t/år. BOD5: 4700 t/år. COD 9000 t/år. SS: 5100 t/år. N: 610 t/år. P: 180 t/år.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 5.370.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 113.020.000

<i>Projekttitel</i>	Development of Centre for Nature and Forestry Education in Rogow.
<i>Journalnr.</i>	124/031-0161
<i>Projektmodtager</i>	Landbrugsuniversitetet i Warszawa; Fakultet for Skovbrug samt Forest Research Station and Centre for Nature and Forestry Education in Rogow.
<i>Projektansvarlig</i>	Skovskolen
<i>Projektbeskrivelse</i>	Formålet er at udvikle bestående center for natur og skovbrugsundervisning i Rogow, under Warszawas Landbrugsuniversitet, til et vel-fungerende nationalt center, så det bliver i stand til at tilbyde kurser i praktisk bæredygtigt skovbrug på alle niveauer og i naturformidling for formidlere, lærere samt for skovvæsnets og naturparkernes personale.
<i>Miljøeffekt</i>	Øget offentlig bevidsthed gennem moderne naturformidling samt uddannelse af skovbrugets personale på alle niveauer i bæredygtigt skovbrug og naturbeskyttelse gennem overført miljøviden fra Danmark om natur- og miljøundervisning.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 3.000.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 3.097.200

<i>Projekttitel</i>	Rehabilitering og udvidelse af Kedzierzyn-Kozle Renseanlæg
<i>Journalnr.</i>	129-0071 og 124/031-0144
<i>Projektmodtager</i>	Kedzierzyn-Kozle
<i>Projektansvarlig</i>	Rambøll
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet indgår som en komponent i den danske assistance efter oversvømmelserne i Polen/Tjekkiet i sommeren 1997. Projektet vedrører rehabilitering/udvidelse af renseanlægget som var under udbygning da det blev oversvømmet. Projektet omfatter design og udstyr-sleverancer til den biologiske spildevandsbehandling.
<i>Miljøeffekt</i>	Beregnet reduktion: 986 tons BOD/år, 117 tons kvælstof/år og 51 tons fosfor/år
<i>Tilskudsbeløb</i>	7.910.440 DKK

Miljøprojekter i Rumænien

Samarbejdet med Rumænien var i 1998 præget en væsentlig aktivitetsforøgelse. En stor indsats har været koncentreret om at iværksætte projekter, som kan bidrage til en reduceret luftforurening, der er et af de væsentligste miljøproblemer i Rumænien. Der blev allokeret midler til opsætning af restkulturmålere på Deva kulkraftværk; måleudstyr og filtre til den kemiske fabrik FIBREX; opsætning af filtre og forbrændingsanlæg på møbelfabrikken Silvarom og opsætning af filtre mm. på cementfabrikken Casial Deva.

Endvidere har man prioriteret institutionelt at styrke den lokale miljøstyrelse i Neamt Amt. Et delelement har været at styrke deres muligheder for at foretage egentlige emissionsmålinger.

Tillige er to spildevandsanlæg udbygget, dels i Mangalia ud til Sortehavet, og dels Roman i Neamt Amt.

I Tasca er givet støtte til opsætning af forbrændingsanlæg med henblik på at sikre den nødvendige varme til byen, hvor brændsel er savsmuld, som pt. tilledes floden som affald og ikke anvendes som energiresource.

Indenfor samarbejdet blev der også støttet med investeringsmidler til etablering af en moderne losseplads for byen Piatra Neamt.

I 1998 blev etableret et tættere samarbejde mellem donorer. Specielt har der været udveksling af erfaringer mellem EU og Miljøstyrelsen med henblik på sammen at sikre en større succesfuld implementering af projekter i Rumænien.

<i>Projekttitel</i>	Etablering af moderne losseplads i Piatra Neamt.
<i>Journalnr.</i>	124/033-0012
<i>Projektmodtager</i>	Piatra Neamt Kommune,
<i>Projektansvarlig</i>	Rambøll
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler etablering af moderne losseplads for Piatra Neamt by. Projektet er en tillægskontrakt til tidligere kontrakt.

<i>Miljøeffekt</i>	Den første celle, der er 20.000 m ³ , kan indeholde 150.000 t
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 3.092.750
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 3.092.750

Projekttitel **Kapacitetsopbygning af det lokale miljøministerium i Neamt Amt.**

Journalnr. 124/033-0022

Projektmodtager Neamt Amt og det rumænske miljøministerium

Projektansvarlig Rambøll

Projektbeskrivelse Projektet er et demonstrationsprojektet med henblik på at styrke den lokale miljømyndighed i relation til inspektion, regulering og monitoring.

Miljøeffekt Forbedret opfølgning på miljøproblemerne i regionen.

Tilskudsbeløb DKK 3.524.357

Samlede omkostninger DKK 4.524.515

Projekttitel **Restkulmålere på Mintia Kulkraftværk.**

Journalnr. 124/033-0024

Projektmodtager Mintia Kulkraftværk

Projektansvarlig Mark & Wedell

Projektbeskrivelse Projektet indeholder installering af avnaceret måleudstyr på Mintia kulkraftværk, som er placeret i det centrale Rumænien. Udstyret sikrer et reduceret kulforbrug ved bedre forbrænding og dermed også lavere udslip af gasser.

Miljøeffekt Der vil være et reduceret udslip på 14.600 tons CO₂/år og et reduceret kulforbrug på 5840 tons/år.

Tilskudsbeløb DKK 1.699.700

Samlede omkostninger DKK 1.791.700

<i>Projekttitel</i>	Miljøforbedringer på Fibrex i Rumænien.
<i>Journalnr.</i>	124/033-0025
<i>Projektmodtager</i>	Den kemiske fabrik, Fibrex
<i>Projektansvarlig</i>	DanCem
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet indeholder to dele, dels et projekt koncentreret om at installere emissionsmåleudstyr, og dels et projektet omhandlende installation af "Mist eliminatorer".
<i>Miljøeffekt</i>	Der vil være et reduceret udslip på 200.000 kg NH ₃ /år.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 4.568.934
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 9.190.194
<i>Projekttitel</i>	Modernisering af spildevandsanlæg i Mangalia.
<i>Journalnr.</i>	124/033-0027
<i>Projektmodtager</i>	Constanza Amt
<i>Projektansvarlig</i>	NIRAS
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler genopbygningen og moderniseringen af Mangalia spildvandsanlæg, som er placeret ud til Sortehavet.
<i>Miljøeffekt</i>	Der vil være en reduktion på 952 BOD ₅ /år og 716 t SS/år
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 10.499.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 37.500.000
<i>Projekttitel</i>	Feasibility studie for demonstrationsprojekt for brug af savsmuld i Neamt Amt.
<i>Journalnr.</i>	129-0075
<i>Projektmodtager</i>	Aktører i Neamt Amt
<i>Projektansvarlig</i>	Carl Bro

Projektbeskrivelse Der eksisterer betydelige miljøproblemer ved bortskaffelse af savsmuld fra en meget betydelig savværksproduktion i Neamt Amt. Der er lavet et omfattende feasibility studie, der har kortlagt de forskellige muligheder får at anvende savsmulden, som er spredt ud i regionen, på den mest optimale måde.

Miljøeffekt Der bliver fremsat forslag til en løsning.

Tilskudsbeløb DKK 851.350

Samlede omkostninger DKK 851.350

Projekttitel **Implementeringsprojekt for brug af savsmuld i Neamt Amt.**

Journalnr. 124/033-0028

Projektmodtager Tasca Kommune

Projektansvarlig Grue & Hornstrup

Projektbeskrivelse Projektet omhandler etablering af forbrænding af savsmulden på et savværk, hvor energien/varmen anvendes på savværket og overskudsvarmen anvendes som supplement på fjernvarmenettet.

Miljøeffekt En reduktion på 19.500 t savsmuld/år. Hertil kommer en stabil miljøvenlig energikilde i produktionen og til fjernvarmenettet, da den nuværende forsyning er ustabil.

Tilskudsbeløb DKK 8.425.000

Samlede omkostninger DKK 18.585.000

Projekttitel **Miljøforbedringer på møbelfabrikken, Silvarom.**

Journalnr. 124/033-0029

Projektmodtager Møbelfabrikken, Silvarom

Projektansvarlig H.Moldow

Projektbeskrivelse Projektet omhandler bl.a. opsætning af filtre og installation af kedel, som sikrer at luftforureningen bliver formindsket. Afbrændingen af

det opsamlede støv og brugen af returluft giver energibesparelser på virksomheden.

<i>Miljøeffekt</i>	Støvreduktion på 300 t/år og et mindre forbrug på 1.075 tons brændsel/år
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 2.915.047
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 10.011.485

Projekttitel **Elektrofilter på cementfabrikken, Casial Deva.**

Journalnr. 124/033-0030

Projektmodtager Casial Deva

Projektansvarlig DanCem

Projektbeskrivelse Projektet omhandler markante miljøforbedringer ved opgradering og installation af miljøudstyr på en 3800 t klinker/dag produktionslinie. Der bliver opsat elektrofilter knyttet til kedel, kølere og cementmølle. Endvidere ombygges vandindsprøjtningssystemet ved cementmøllen.

Miljøeffekt Der vil være en reduktion på 7.226 tons støv/år.

Tilskudsbeløb DKK 5.490.000

Samlede omkostninger DKK 27.450.000

Projekttitel **Feasibility studie på spildevandsanlægget i Roman.**

Journalnr. 129-0109

Projektmodtager Roman Kommune

Projektansvarlig NIRAS

Projektbeskrivelse Projektet omhandler at der udarbejdes et feasibilitystudie, som vil være afsluttet inden august 1999. Projektet vil omfatte en implementeringsplan.

Miljøeffekt Forslag til forbedring af spildevandsanlægget.

Tilskudsbel DKK 375.040

Miljøprojekter i Rusland

Samarbejdet med Rusland er som tidligere koncentreret omkring det russiske afstrømningsområde til Østersøen og Moskva-regionen.

Den økonomiske krise i Rusland fik også indflydelse på det dansk-russiske miljøsamarbejde, idet russerne ikke længere kunne yde den medfinansiering, som tidligere var aftalt. En række projekter blev ramt heraf.

I **Skt. Petersborg og Leningrad-regionen** var indsatsen i 1998 koncentreret i Skt. Petersborg omkring yderligere støtte til vandinvesteringsprogrammet under EBRD. To større komponenter dels et pilot-projekt om lækagesøgning på Vasilievsky-øen midt i Neva-floden, og dels et projekt vedrørende opbygning af en PR-afdeling i Vodokanal (vandselskabet), Skt. Petersborg modtog støtte for et samlet beløb på ca. 11 mio.kr.

Endvidere bevirkede den økonomiske krise, at Miljøstyrelsen ydede støtte til endnu et projekt om renovering af spildevandsledninger ved hjælp af No-Dig-metoden. Projektet var blevet påbegyndt med russisk finansiering, men måtte stoppes på grund af krisen. Da renoveringen vedrørte den gamle bydel Skt. Petersborg, hvor mange ledninger allerede er styrtet sammen, ydede Miljøstyrelsen støtte til færdiggørelsen af projektet.

Endelig blev der ydet støtte til et projekt om modtagefaciliteter for olieaffald i Skt. Petersborg havn.

I **Kaliningrad-regionen** var den danske indsats koncentreret omkring to projekter, ét i byen og ét i regionen.

Vandsektoren har stadig høj prioritet, hvilket også kommer til udtryk i begge projekter. Det ene projekt vedrører en meget tiltrængt opgradering af miljølaboratorier, det andet et regionalt samarbejde omkring vandmonitoring i Østersøen

Derudover har 1998 været præget af yderligere forberedelser af et vandinvesteringsprogram under EBRD, hvor foruden Danmark også Sverige, NIB og NEFCO medvirker. Projektet kommer først rigtigt fra start i slutningen af 1999-begyndelsen af 2000.

Samarbejdet med Rusland er opdelt således, at der forhandles direkte med de regionale miljømyndigheder i St. Petersborg og Kaliningrad

om projekter i disse regioner, mens der forhandles med Statskomitéen for Miljøbeskyttelse i Moskva om projekter i øvrige dele af Rusland. Geografisk har indsatsområdet traditionelt været begrænset til Østersø-regionen, nærmere bestemt de to ovennævnte regioner samt Pskov og Novgorod, og Moskva-regionen. Der har været gennemført en mindre indsats i Smolensk-regionen, og som resultat af det succesfulde resultat heraf er det besluttet at inddrage Smolensk i det geografiske indsatsområde.

En OECD Environmental Performance Review for Rusland er under udarbejdelse. Med henblik på at sikre, at Rusland kunne yde det forventede bidrag til denne publikation, er der i 1998 givet støtte til de russiske miljømyndigheder. I Noginsk i Moskva-regionen er et projekt igangsat, der skal kortlægge potentielle forureningskilder, heriblandt en stor losseplads, som truer et grundvandsdepot. Der er ydet støtte til retablering og 2-årig drift af et energiinstitut i Moskva, og endvidere ydet støtte til et indledende projekt vedrørende luftforurening og affaldsprodukter fra kulfyrede kraftværker. I samarbejde med Energistyrelsen er et projekt igangsat, som skal demonstrere energiefektivisering på russiske mejerier. I Smolensk er indsatsen vedrørende farligt affald og renere teknologi fortsat med et træningsprogram.

Indenfor naturområdet er der til Rusland ydet støtte til et projekt, der retter sig mod naturformidling og inddragelse af lokalbefolkningen i forvaltningen af fire udvalgte særligt beskyttede naturområder. Herudover er der indledt forberedelse af en række nye projekter i Skt. Petersborg og de tre oblaster heromkring samt Kaliningrad.

<i>Projekttitel</i>	Development of Environmental Monitoring in Kaliningrad
<i>Journalnr.</i>	124/034-0072
<i>Projektmodtager</i>	The laboratory of the State Committee of Environmental Protection of the Kaliningrad Region og Laboratory of Sanepid
<i>Projektansvarlig</i>	Teknisk Skole Slagelse/VKI
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektets formål er at forbedre monitoringen i Kaliningrad oblast på miljøområdet gennem forbedret dataindsamling, bedre udnyttelse af data, uddannelse af personale, afrapportering etc. på et antal udvalgte miljølaboratorier. Projektet indeholder endvidere en mindre understøttelse til opgradering af primært de to ovennævnte laboratorier.
<i>Miljøeffekt</i>	Forbedret dataindsamling samt træning af personalet på laboratorierne vil fremme kvaliteten i de gennemførte miljøanalyser.

Tilskudsbeløb DKK 3.576.401

Samlede omkostninger DKK 4.139.351

Projekttitel **Groundwater Protection and Remediation in Noginsk District, Moscow Region.**

Journalnr 124/034-0073

Projektmodtager Vsegingeo, Geologisk Institut i Moskva regionen

Projektansvarlig GEUS

Projektbeskrivelse Hovedindholdet i projektet vil blive koncentreret om at sikre en bedre grundvandsbeskyttelse i et udvalgt område, som samtidig kan fungere som demonstrationsprojekt, for andre dele af Rusland. Der vil blive foretaget sårbarhedskortlægning, udvidelse afmoniteringsprogrammet og opstilling af flowmodel. Der vil blive foretaget en prioritering af de vigtigste problemer og 2-3 projektdokumenter for f.eks. afværgeforanstaltninger vil blive udarbejdet.

Miljøeffekt Grundlag for bedre grundvandsbeskyttelse.

Tilskudsbeløb DKK 3.000.000

Samlede omkostninger DKK 3.650.000

Projekttitel **Retablering og drift af RDIEE i Moskva**

Journalnr. 124/034-0074

Projektmodtager Russisk-Dansk Institut for Energieeffektivisering , Moskva (RDIEE)

Projektansvarlig European Institute of Environmental Energy (EIEE)

Projektbeskrivelse Projektet omfatter en retablering af det Russisk-Dansk Institut for Energieeffektivisering. Udover at instituttet skal sælge sin viden og kunnen til såvel danske som russiske virksomheder, bistår instituttet endvidere ministeriet i dets arbejde omkring øststøtten og de sektor-integrerede miljøprogrammer. Det er hensigten at instituttet over en 3-årig periode skal være selvfinansierende.

Miljøeffekt Forbedret tilgang til viden om energieffektivisering i Rusland.

Tilskudsbeløb DKK 4.000.000

Samlede omkostninger DKK 6.200.000

Projekttitel **Contribution towards af more Sustainable Russia – Integrating Protected Areas in a Regional Context.**

Journalnr. 124/034-0076

Projektmodtager Nizhnesvirsky, Bryansky Les, Orël og Oksky Zapovekniks

Projektansvarlig WWF Danmark

Rusland råder over en stor og unik biodiversitet, der søges bevaret gennem et net af beskyttede områder. De beskyttede områder har typisk intet samspil med omkransende lokalsamfund. Projektet skal opstille et nyt koncept for bedre integration af beskyttede områder i lokalsamfundene, således at der opstår lokal interesse for at bevare disse i en tid, hvor der ikke er tilstrækkelige nationale midler til at varetage beskyttelsen, dels konkret styrke beskyttelsen af og formidlingen fra fire konkrete områder: Nizhnesvirsky, Bryansky Les, Orël og Oksky.

Miljøeffekt Øget naturbeskyttelse gennem overført dansk viden om naturforvaltning- og beskyttelse, der baseres på flersidig arealanvendelse.

Tilskudsbeløb DKK 6.944.983

Samlede omkostninger DKK 8.634.938

Projekttitel **Provision of Receptionfacilities for Shipgenerated Waste in St. Petersburg.**

Journalnr. 124/034-0079

Projektmodtager St. Petersborgs havnemyndigheder

Projektansvarlig Carl Bro International a/s

Projektbeskrivelse Projektets formål er at gennemføre et feasibilitystudie for etablering af modtagefaciliteter i overensstemmelse med MARPOL-konventionens krav samt etablere den nødvendige finansiering og udarbejde design for faciliterne. Projektet skal derudover i samarbejde med havnemyndighederne opstille og indføre en Port Waste Management Plan, der skal sikre en miljømæssigt forsvarlig håndtering af skibs-

affald i havnen. Det er hensigten med projektet at undgå ulovlige olieforureninger af Østersøen gennem etablering af muligheder for lovlig bortskaffelse af affaldet i St. Petersburg havn. Projektet skal ses i sammenhæng med tilsvarende gennemførte og planlagte projekter i en række øvrige østeuropæiske Østersø-havne.

Miljøeffekt Forprojekt til et større projekt.

Tilskudsbeløb DKK 1.644.910

Samlede omkostninger DKK 1.644.910

Projekttitel **Environmental Management in the Moscow Area**

Journalnr. 124/034-0080

Projektmodtager Rusland

Projektansvarlig Danish Power Consult A/S

Projektbeskrivelse På baggrund af et tidligere Carl Bro identifikationsprojekt vedrørende flyveaske fra kraftværker er der igangsat et projekt bestående, dels af et seminar vedrørende prioritering og implementering af miljøforbedrende mekanismer i kraftværksindustrien, og dels af udarbejdelse af en rapport med konkrete detaljerede forslag til igangsættelse af projekter på området.

Miljøeffekt Viden om miljøforbedringsmuligheder i kraftværksindustri formidlet, og konkrete projekter identificeret.

Tilskudsbeløb DKK 995.000

Samlede omkostninger DKK 1.415.000

Projekttitel **Strengthening of Russian Institutional Capacity for OECD EPR**

Journalnr. 124/034-0083

Projektmodtager De russiske miljømyndigheder

Projektansvarlig COWI

Projektbeskrivelse Formålet med projektet har været at styrke de russiske myndigheders kapacitet, med henblik på at levere det russiske bidrag til OECD og

	UN-ECE's Environmental Performance Review, som forventes publiceret i 1999.
<i>Miljøeffekt</i>	Samlet OECD-Publikation over miljøindsatsen i Rusland og effektiviteten heraf
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 692.500
	DKK 692.500
<i>Projekttitel</i>	Training Programme in Smolensk
<i>Journalnr.</i>	124/034-0092
<i>Projektmodtager</i>	Smolensk regionale miljøkomité
<i>Projektansvarlig</i>	Rambøll
<i>Projektbeskrivelse</i>	Et tidligere gennemført projekt vedrørende farligt affald og renere teknologi i regionen har afdækket et behov for træning af både miljømyndigheder og industrien i bl.a. disse emner. Projektet omfatter træning, supervision af train-the-trainer delen, og 2 års ad hoc supervision.
<i>Miljøeffekt</i>	Forbedret grundlag for myndigheders og industriens forvaltning af affald og indførsel af renere teknologi.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 2.450.400
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 2.450.400
<i>Projekttitel</i>	Public Relation Department of Vodokanal, Skt. Petersborg
<i>Journalnr</i>	124/034-0093
<i>Projektmodtager</i>	Vodokanal, Skt. Petersborg
<i>Projektansvarlig</i>	Carl Bro International A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler opbygning /udbygning af Vodokanals PR afdeling med træning af personale. I projektet vil der blive udarbejdet en informationsstrategi med henblik på at forbedre dialogen mellem Vodokanal og byens borgere således, at den generelle opfattelse af nødvendigheden af at tage miljøhensyn styrkes, og det i øjeblikket meget høje vandforbrug pr. indbygger kan minimeres.
<i>Miljøeffekt</i>	Kapacitetsopbygning i Vodokanal samt "public awareness"

<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 3.150.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 3.150.000

Projekttitel **Leakage Detection Programme, St. Petersburg**

Journalnr 124/034-0094

Projektmodtager Vodokanal, Skt. Petersburg

Projektansvarlig Krüger International Consult

Projektet vil fokusere på at styrke kapacitetsopbygningen i Vodokanal, St. Petersburg i forbindelse med lækagesøgning i ledningsnettet for drikkevand. I projektet indgår en vurdering af ledningsnettet, lækagemåling og -søgning, ledningsrenovering og endelig træningsprogram.

Som pilotområde er udpeget Vasilievsky Island i St. Petersburg. I projektet indgår en større udstyrsleverance.

Miljøeffekt Formindsket vandtab via et forbedret beredskab til indgreb overfor lækager i ledningsnet.

Tilskudsbeløb DKK 7.500.000

Samlede omkostninger DKK 13.400.000 (ca.)

Projekttitel **Emergency Renovation of Damage Sewage Nets in St. Petersburg**

Journalnr 124/034-0096

Projektmodtager Vodokanal, Skt. Petersburg

Projektansvarlig Per Aarsleff A/S

Projektbeskrivelse Projektet er en fortsættelse af tidligere støttede projekter om renovering af kloakledninger ved no-dig- metoden i St. Petersborgs gamle bydel. Ud fra tidligere gennemførte projekter har Vodokanal St. Petersburg kalkuleret med renovering af 50 km ledningsnet/år. Dette arbejde er imidlertid gået i stå på grund af den økonomiske krise i Rusland, hvorfor miljøstøtteordningen undtagelsesvis bevilgede yderligere midler til denne sektor. Bevillingen skal også ses i lyset af muligheden for at fastholde det personale, som tidligere er blevet oplært i brug af metoden.

<i>Miljøeffekt</i>	Renovering af 1.303 m kloakledning samt 70 nedgangsbrønde
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 5.000.856
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 5.400.000
<i>Projekttitel</i>	Baltic Eutrofication Regional Network (BERNET) – Planning and Management of Coastal Water Eutrofication in the Baltic Region – Financing for the Kaliningrad Region
<i>Journalnr.</i>	124/034-0100
	The State Committee of Environmental Protection of the Kaliningrad Region
<i>Projektansvarlig</i>	Fyns Amtskommune
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektets formål er at etablere et netværk af regionale myndigheder rundt om Østersøen med fokus på planlægning, kystzoneforvaltning og monitorering af eutroficeringsproblemer i Østersøen. Dette projekt medvirker til, at Kaliningrad-regionen kan medvirke i netværket.
<i>Miljøeffekt</i>	Kapacitetsopbygning i miljøkomitéen for Kaliningrad-regionen
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 740.070
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 9.415.203
<i>Projekttitel</i>	District Heating pilot Projects 1998 – 1999
<i>Journalnr.</i>	124/034-0102
<i>Projektmodtager</i>	Gusev Kommune
<i>Projektansvarlig</i>	Danish Power Consult A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler opsamling af erfaringer fra tidligere projekter samt identificering og formulering af nye projekter i samarbejde med Gusev bys tekniske forvaltning, fjernvarmeforsyningen og Gusev kraftvarmeværk. Endvidere vil der blive gennemført et seminar i Danmark for ledende medarbejdere inden for produktion, fordeling og administration.

<i>Miljøeffekt</i>	Spredning af erfaringer fra tidligere gennemførte projekter med henblik på gentagelse af projekter.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 1.100.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 1.500.000
<i>Projekttitel</i>	Fuel burning efficiency optimisation and reduction of harmful pollution at TEP-22 Power Plant, Moscow, Russia.
<i>Journalnr</i>	124/034-0103
<i>Projektmodtager</i>	TEP-22, kulkraftværket i Moskva
<i>Projektansvarlig</i>	Mark & Wedell
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet indeholder installering af avanceret måleudstyr på TEP-22 kulkraftværket, som er placeret ved Moskva i Rusland. Der vil blive installeret udstyr på en enhed, som består af 3 kedler. Udstyret indeholder såvel fastmonteret automatisk udstyr på en kedel og manuelt udstyr på to kedler. Askemåleudstyret sikrer et reduceret kulforbrug ved bedre forbrænding og dermed også lavere udslip af gasser.
<i>Miljøeffekt</i>	Der vil være et reduceret udslip på ca. 115 tons SO ₂ /år, 2.800 tons NO _x /år og 37.000 tons CO ₂ /år. Der vil ligeledes være et reduceret kulforbrug på 8000 tons/år.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 2.000.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 2.180.000
<i>Projekttitel</i>	Energy Efficiency in Russian Diaries
<i>Journalnr.</i>	124/034-0105
<i>Projektmodtager</i>	Russiske mejerier
<i>Projektansvarlig</i>	Dansk Energi Analyse A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Formålet med projektet er at skabe opmærksomhed og overførsel af know how om energieffektiviseringsmuligheder, og at demonstrere forskellige profitable måder for forbedring af energieffektiviteten i et mejeri og dermed sektoren som helhed.
<i>Miljøeffekt</i>	400 MWt varme, 375 MWt el, samt besparelser på CO ₂ , SO ₂ og NO _x .

Tilskudsbeløb DKK 1.506.000

Samlede omkostninger DKK 1.506.000

Projekttitel **Udbudsevaluering af projektet “Public Relation Department of Vodokanal, Skt. Petersborg”**

Journalnr. 129-0061

Projektmodtager Vodokanal, Skt. Petersborg

Projektansvarlig Water and Power Planners A/S

Projektbeskrivelse Gennemførelse af prækvalifikation og udbudsforretning i forbindelse med ovennævnte projekt

Miljøeffekt Forarbejde på ovennævnte projekt

Tilskudsbeløb DKK 141.400

Samlede omkostninger DKK 141.400

Projekttitel **Udbudsevaluering af projektet “Leakage Detection Programme, Skt. Petersborg”**

Journalnr. 129-0062

Projektmodtager Vodokanal, Skt. Petersborg

Projektansvarlig Water and Power Planners A/S

Projektbeskrivelse Gennemførelse af prækvalifikation og udbudsforretning i forbindelse med ovennævnte projekt

Miljøeffekt Forarbejde på ovennævnte projekt

Tilskudsbeløb DKK 194.935

Samlede omkostninger DKK 194.935

Miljøprojekter i Slovakiet

I 1998 blev der anvendt ca. 16 mio.kr. til miljøprojekter i Slovakiet

I september 1998 blev der afholdt valg i Slovakiet, hvor den stærk nationalistiske regering kom i mindretal og en koalitionsregering blev dannet.

Den ny regering havde en anden tilgang til samarbejdet med Vest-europa og til optagelsen i EU. En forøget støtte til Slovakiet skulle derfor opfattes som et signal om man billigede demokratiseringsprocessen.

Der er ydet støtte inden for indsatsområderne reduktion af luftemissionsudledningen, grundvand samt farligt affald.

Inden for reduktion af luftemissionsudledningen er der igangsat et projekt til fjernelse af VOC ved malingsfremstilling samt installering af filtre på en cementfabrik..

Inden for grundvandsområdet er der igangsat et afværgeprojekt for omrensning af olie og kemikalieområdet samt et Institutional Strengthening projekt inden for forurenede jord og grundvand.

I oktober 1998 blev eksisterende kontrakt med Miljøstyrelsens lokale projektkoordinator forlænget for en periode af 2 år. Den lokale projektkoordinator skal styrke samarbejdet med det slovakiske miljøministerium samt hjælpe med til projektidentifikation af nye projekter og føre tilsyn med igangværende projekter.

I alt er der igangsat 5 projekter med et samlet tilskud på 16 mio.kr. overvejende som investeringsprojekter.

Projekttitel

Local Project Co-ordinator, Slovak Republik

Journalnr.

124/037-0025t

Projektmodtager

Det slovakiske miljøministerium

Projektansvarlig

Miljøstyrelsen samt den lokalt ansatte koordinator

Projektbeskrivelse

Projektet er en videreførsel af den 1-årige ansættelseskontrakt med Miljøstyrelsens lokale projektkoordinator i Slovakiet. Nærværende kontrakt er gældende for en 2-årig periode.

Som tidligere skal den lokale projektkoordinator føre tilsyn med igangværende projekter og bistå og udbygge det bilaterale samarbejde inden for rammen af miljøstøtteordningen.

<i>Miljøeffekt</i>	Institutionel styrkelse af det slovakiske miljøministerium
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 490.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 490.000

<i>Projekttitel</i>	Cement Plant Horné Srnie, Slovakia
<i>Journalnr.</i>	124/037-0026
<i>Projektmodtager</i>	Cementfabrikken Horné Srnie
<i>Projektansvarlig</i>	F.L. Smidth
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet består i etablering af et anlæg til forbrænding af 50.000 t/år farligt affald. Projektet indgår som en del af et større investeringsprojekt, hvor man moderniserer cementfabrikken Horné Srnie bl.a. i form af installering af ny roterovn med en kapacitet på 11000 t/dag til afløsning af 5 gamle ovne med en kapacitet på 1200 t/dag. Drift af ovnen kan foregå dels med gas eller kul eller en kombination af disse. Installering af affaldsforbrændingsanlægget vil være Slovakiets første affaldsforbrændingsanlæg for farligt affald. Hidtil er affaldet blevet deponeret, sandsynligvis på ukontrollerede lossepladser. Slovakiets samlede produktion af farligt affald var i 1992 på 3,3 mio. t/år, heraf bidrog landbruget alene med 1 mio. t/år. Fødevaresektoren bidrog med 0.5 mio. t/år, sundhedssektoren med 11.000 t /år og energisektoren med 83.000 t/år.

<i>Miljøeffekt</i>	3.800 t CO/år, 43.000 t/år CO ₂ og 700 t støv/år. Herudover en brændselsbesparelse på 17.000 t kul/år.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 8.000.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 250.000.000

<i>Projekttitel</i>	Removal of VOC from paint factory
<i>Journalnr.</i>	124/037-0027
<i>Projektmodtager</i>	Chemolac, Slovakiet
<i>Projektansvarlig</i>	Haldor Topsøe

<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler etablering af et REGENOX anlæg til katalytisk afbrænding af gasser fra produktionen af lakker og maling på Chemo-lac fabrikken i Slovakiet. Anlægget vil fjerne ca. 99% af de opløsningsmidler, der i øjeblikket ledes urensset ud fra produktionen. Projektet ses som et demonstrationsprojekt, der forhåbentlig vil bevirke, at andre fabrikker i Slovakiet får installeret tilsvarende anlæg. Miljøstyrelsen har gode erfaringer med tilsvarende projekter i Tjekkiet, hvor tilskud til 2 projekter har bevirket, at Haldor Topsøe har fået ordre på yderligere 7 anlæg. Alle disse er leveret uden tilskud.
<i>Miljøeffekt</i>	400 tons VOC pr. år. VOC'erne består af opløsningsmidler.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 2.596.940
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 6.800.000

<i>Projekttitel</i>	Investigation and clean-up of polluted sites in Presov, Slovakia
<i>Journalnr.</i>	124/037-0031
<i>Projektmodtager</i>	Presov Kommune, forskellige virksomheder og institutioner
<i>Projektansvarlig</i>	Krüger International Consult
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler gennemførelse af generelle forureningsundersøgelser i byen Presov i det nordøstlige Slovakiet. Indeholdt i projektet er tillige opstilling af en prioriteringsmodel, udarbejdelse af detaljerede afværgeforanstaltninger på et par udvalgte lokaliteter samt gennemførelse af disse. Kommunen ønsker hjælp til opstilling af en strategi for; hvorledes man skal prioritere indsatsen, men også at få gennemført et par demonstrationsprojekter der kan tjene som vejledning ved de videre oprydningsarbejder. Projektet gennemføres i samarbejde med lokale firmaer samt kommunen.
<i>Miljøeffekt</i>	Grundlag for indsats overfor grundvandsforurening etableret.
<i>Tilskudsbeløb</i>	3.465.000
<i>Samlede omkostninger</i>	4.650.000

<i>Projekttitel</i>	Remediation of Polluted Soil and Groundwater in the Slovak Republic, Phase I, Pilot projekt: Risk assessment, Remediation priority and preventive strategy.
<i>Journalnr.</i>	124/037-0036
<i>Projektmodtager</i>	Det slovakiske miljøministerium
<i>Projektansvarlig</i>	NIRAS
<i>Projektbeskrivelse</i>	Miljøproblemerne er mangeartede i det slovakiske samfund. Gennem adskillige år har der fundet en ganske omfattende forurening sted fra f.eks. ukontrollerede lossepladser, åbne miner, forurening fra industrien mm., hvilket har medvirket til, at der i dag mange steder er en uacceptabel vandforsyning. Miljøstyrelsen har tidligere støttet et mindre projekt, hvori det skulle fastslås, hvilke områder der gav de største bidrag til forurening af jord og grundvand, f.eks. landbrug, miner og industri. Projektet omhandler udvikling af værktøjer inden for afværgning af forurenede jord og grundvand til det slovakiske miljøministerium. Der fokuseres på områderne risikovurdering, afværgestrategi og forebyggelse. Indeholdt i projektet er opstilling af udkast til 5-10 udvalgte projekter.
<i>Miljøeffekt</i>	Kan ikke opgøres på nuværende tidspunkt.
<i>Tilskudsbeløb</i>	1.486.200
<i>Samlede omkostninger</i>	1.700.000

Miljøprojekter i Ukraine

Samarbejdet med Ukraine er i 1998 blevet udvidet væsentligt i forhold til de foregående år. Hovedvægten har i år ligget på projekter indenfor vand- og spildevandssektoren, men der er også givet støtte til projekter indenfor fjernvarme-, industri- og kraftværkssektorerne, opbygning af miljøfonde og indenfor biodiversitetsområdet.

Indenfor vand- og spildevandsområdet er der væsentlige problemer i de ukrainske byer med at opretholde en 24 timers forsyning af hygiejnisk forsvarligt drikkevand. Hovedproblemerne er langsigtede underinvesteringer, der har medført, at så godt som alle anlæg, herunder

ledningsnet og rullende materiel, er nedslidt i en grad, så de ikke eller kun lige akkurat kan opretholde deres funktion. Samtidig er administrationen og lovgivningen ikke i nødvendigt omfang indrettet på de ændringer, der er sket i samfundet efter uafhængigheden og opløsningen af Sovjetunionen. Projekterne indenfor denne sektor tager derfor, dels sigte på en øjeblikkelig afhjælpning af de værste anlægsbrist gennem investeringer, og dels sigte på at der gennem støtte til forbedrende projekter for internationale lån på en mere langsigtet forbedring af sektorens evne til at levere god service for den billigst mulige pris.

Ukraine er i efteråret 1998 valgt som værtsland for den næste Pan-Europæiske Miljøministerkonference i Environment for Europe Processen. Bl.a. som følge heraf vil der i perioden frem til 2002, hvor konferencen afholdes, blive iværksat en række projekter i Kyiv, der skal demonstrere de miljømæssige resultater, der kan opnås ved en kombination af national indsats og målrettet international miljøbistand.

Det første projekt indenfor dette initiativ er en indsats overfor Kyivs vand- og spildevandsselskab, dels med støtte til et større kloakrenoveringsprojekt, og dels med forberedelsen af et større generelt studie, der skal forberede en omstrukturering af selskabet og et større investeringsprogram i de fysiske anlæg.

Det andet projekt indenfor dette initiativ er støtte til indkøb af dansk produceret fjernvarmeudstyr i forbindelse med den rehabilitering af Kyivs fjernvarmesystem, der skal gennemføres, bl.a. gennem optagelsen af et lån i Verdensbanken på USD 200 mio. til bygning af nye kraftvarmeværker, hoveddistributionsnet mv. Den danske støtte skal demonstrere de væsentligt muligheder for energibesparelser, der ligesom ved effektivisering af distributionsnettet.

Den danske støtte til problematikken omkring sikring af atomkraftværket Tjernobyl gives som støtte til fonden, Chernobyl Shelter Fond, der er etableret under den europæiske udviklingsbank, EBRD, med henblik på at foretage en langsigtet sikring af ulykkesstedet mod fremtidig radioaktiv forurening.

Den danske støtte på naturområdet vedrører planlægningen af en sammenhængende indsats til beskyttelse af biodiversiteten i et bredt bælte langs Ukraines Sortehavskyst, bl.a. omfattende Krim. Aktiviteterne vil spænde fra etablering af beskyttede naturområder og inførelse af mindre miljøbelastende naturområder og naturgenopretning. Projektet, der samfinansieres med FN's miljøfond, Global Environmental Facility, vil således også understøtte Ukraines opfyldelse af internationale forpligtelser i henhold til bl.a. Biodiversitetskonventionen, Ramsar-konventionen og Bonn-konventionen..

<i>Projekttitel</i>	Chernobyl Shelter Implementation Plan
<i>Journalnr.</i>	124/046-0019
<i>Projektmodtager</i>	Chernobyl Shelter Fond
<i>Projektansvarlig</i>	EBRD
<i>Projektbeskrivelse</i>	I forbindelse med slukningen af reaktorbranden på Tjernobyl i 1986 og den efterfølgende slukning af branden etablerede det daværende Sovjetunionen i hast og under ekstreme arbejdsforhold en betonskal (Sarkofagen) henover den udbrændte reaktorbygning. Konstruktionen var svag og er nu ikke bæredygtig mere og i fare for at styrte sammen med fornyet radioaktivt udslip til følge. De samlede omkostninger til opførelse af en erstatningsskal og langsigtet afværgring af forurening fra ulykkesstedet er anslået til USD 750 mio., hvoraf Danmark har givet tilsagn om at bidrage med ECU 2.5 mio, der fordeles over tre år. Danmark følger projektet gennem deltagelse i fondens råd.
<i>Miljøeffekt</i>	Projektet sigter mod en langsigtet fjernelse af faren for radioaktiv forurening fra ulykkesstedet.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 6.750.000 i 1998
<i>Samlede omkostninger</i>	USD 750.000.000

<i>Projekttitel</i>	Strengthening of Environmental Funds in Ukraine
<i>Journalnr.</i>	124/046-0021
<i>Projektmodtager</i>	Ukraine
<i>Projektansvarlig</i>	COWI A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet skal bidrage til styrkelse af de ukrainske miljøfonde på nationalt og regionalt niveau. Det overordnede formål er at bidrage til at øge Ukraines potentiale for finansiering af miljøprojekter. Projektets resultater er bl.a. gennemgang af fonds lovgivningen og administrationen, udarbejdelse og implementering af best practice guides samt forslag til forbedring af fondssystemet. Projektet tager udgangspunkt i erfaringerne fra det tilsvarende russiske miljøfonds projekt.
<i>Miljøeffekt</i>	Større effektivitet i anvendelsen af Ukraines sparsomme miljømidler.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 1.472.230

<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 1.472.230
<i>Projekttitel</i>	Udbud af Zaparizhzhia Water Utility Development and Investment Project.
<i>Journalnr.</i>	124/046-0022
<i>Projektmodtager</i>	Zaparizhzhia by
<i>Projektansvarlig</i>	Nordic Consulting Group
<i>Projektbeskrivelse</i>	I forbindelse med gennemførelsen af et EBRD-lån på USD 40 mio. til bygning af et nyt rensningsanlæg og renovering af vandforsyning og spildevandsnet skal projektet, på baggrund af et hollandsk/canadisk udarbejdet feasibility studie, udarbejde opgavebeskrivelse (Terms of Reference) for støtte til to komponenter i implementeringen af investeringsprojektet i Zaparizhzhia (900.000 indb.). De to komponenter består af støtte til oprettelsen af en lokalt styret Project Implementation Unit (der skal styre investeringen på samlet ca. 250 mio.kr.) samt støtte til etablering af monitoringsnetværk mv. for vandforsyningen. Projektet skal herefter udbydes.
<i>Miljøeffekt</i>	Støtte til gennemførelsen af et større projekt.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 409.152
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 409.152
<i>Projekttitel</i>	Biodiversity in Azov-Black Sea Environmental Corridor.
<i>Journalnr.</i>	124/046-0023
<i>Projektmodtager</i>	Ministeriet for Miljøbeskyttelse og Nuklear Sikkerhed, Ukraine
<i>Projektansvarlig</i>	COWI A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet skal udarbejde en planlægning af en sammenhængende indsats under Global Environment Facility til beskyttelse af biodiversiteten i et bredt bælte langs Ukraines Sortehavs-kyst, herunder på Krim. Disse aktiviteter vil spænde fra etablering af beskyttede naturområder, indførelse af mindre miljøbelastende landbrugsaktiviteter (herunder ophør med dyrkning af ris på grund af vandforbrug og udvaskning af salte). I den dansk finansierede del af projektet vil der blive udarbejdet projektdokumenter for tre projekter: ¹⁾ Anvendelse af

markedsmekanismer (f.eks. ophør af subsidiering af uøkonomisk og miljøskadelig landbrugsstøtte) i hele projektområdet med henblik på at fremme mere miljøvenligt landbrug, ²⁾ Indføring af alternative og ikke kunstvandingskrævende afgrøder i et udvalgt traditionelt risdyrkningsområde, og ³⁾ restaurering af natursteppeområde, herunder oprettelse af planteskole for naturligt hjemmehørende træarter. Den del af projektet, der vedrører Krim, hænger tæt sammen med det ligeledes støttede projekt vedrørende vandressourcemanagement, vandforsyning og spildevandsbortskaffelse på Krim, idet bl.a. kunstvandingsproblematikker og lækager fra den store vandingskanal på Krims nordside har afgørende indflydelse på biodiversiteten i området.

Miljøeffekt Forberedelse af større projekt til beskyttelse af biodiversiteten i et bredt bælte i det sydlige Ukraine, der har stor lokal og international betydning som æde- og rasteplass for trækfugle dels fra den nord-sydgående trækrute fra Afrika/Asien til Nordeuropa, dels fra den øst-vest gående trækrute fra Asien til Syd- og Mellemeuropa. Af særlig betydning er beskyttelse af Sivash-området mellem Krim og fastlandet, der er et af verdens kun 4 ultrasaline områder, og som udgør et unikt økosystem..

Tilskudsbeløb DKK 1.150.000

Samlede omkostninger DKK 2.900.000

Projekttitel **Røggasrensning på Avdeevka Coke Chemicals Plant.**

Journalnr. 124/046-0026

Projektmodtager Avdeevka Coke Chemicals Plant

Projektansvarlig Haldor Topsøe A/S

Projektbeskrivelse Projektets formål er at etablere en mere effektiv udnyttelse/rensning af afgangsrøgen fra forkoksning af kul gennem installation af et Haldor Topsøe WSA anlæg, der renser røgen for SO₂ under dannelse af svovlsyre, der sælges direkte eller omdannes til ammoniumsulfatgødning

Reduktion af de årlige udledninger med 3.097 tons SO₂ og 39 tons H₂SO₄ (svovlsyre), endvidere eliminering af spildevand fra den tidligere røggasrensningproces.

Tilskudsbeløb DKK 4.000.000

Samlede omkostninger DKK 45.000.000

<i>Projekttitel</i>	Consultant Services for the Organisation of a Sub-regional PPC Meeting for Ukraine and Moldova
<i>Journalnr.</i>	124/046-0028
<i>Projektmodtager</i>	De nationale miljømyndigheder i Ukraine og Moldova
<i>Projektansvarlig</i>	COWI A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	For at forbedre kvaliteten af de sub-regionale Project Preparation Committee-møder assisterede de danske konsulenter med organisering og gennemførelse af mødet i samarbejde med landenes miljømyndigheder
<i>Miljøeffekt</i>	Ingen direkte
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 441.235
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 441.235

<i>Projekttitel</i>	Demoprojekt Kyiv in Ukraine
<i>Journalnr.</i>	124/046-0029
<i>Projektmodtager</i>	Kyiv Vodokanal (Kyivs Tekniske Forvaltning)
<i>Projektansvarlig</i>	Per Aarsleff A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Formålet med projektet er at renovere en ca. 6 km lang hovedkloakledning, der bortleder spildevandet for ca. 500.000 indbyggere i den centrale del af Kyiv. Ledningen er i dag nær sammenbrud, så der er etableret overjordisk nødledning på halvdelen af strækningen. Samtidig vil projektet gennem et træningsprogram overføre viden til Kyiv Vodokanals medarbejdere om no-dig-metoden. Ligeledes omfatter projektet levering af det nødvendige udstyr til at lignende reparationer kan gennemføres på Kyivs øvrige kloaknet. Projektet gennemføres i samfinansiering med det finske miljøministerium og Kyiv Vodokanal.
<i>Miljøeffekt</i>	Sikring af sundheds- og miljømæssigt forsvarlig spildevandsbortskaffelse fra 500.000 indbyggere. Re-lining af 6 km hovedkloak.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 9.760.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 92.000.000

<i>Projekttitel</i>	TA Programme, Yalta and Sevastopol, Krim.
<i>Journalnr.</i>	124/046-0031
<i>Projektmodtager</i>	Yalta og Sevastopol Vodokanaler (tekniske forvaltninger)
<i>Projektansvarlig</i>	Per Aarsleff A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Med baggrund i en i 1997 gennemført leverance af udstyr til reparation og vedligeholdelse af vand- og spildevandsledninger (j.nr 124/046-0001, 1997) skal projektet videreuddanne de to byers tekniske forvaltninger i etablering af et forebyggende vedligeholdelsesprogram for vandforsynings- og kloaknetværket, samt levere udstyr til TV-inspektion og diverse pumpeudstyr til overpumpning under reparation.
<i>Miljøeffekt</i>	Forebyggende indsats overfor direkte udledning af spildevand til havet eller til forurening af tætliggende (utætte) vandrør som følge af ledningsbrud; forebyggende overefor tab af drikkevand ved ledningsbrud; energibesparelse ved bedre vedligeholdelse af pumpestationer mv.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 2.088.420
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 2.088.420

<i>Projekttitel</i>	Fuel burning efficiency optimisation and reduction of harmful pollution at Trypilla Power Plant, Kiev, Ukraine.
<i>Journalnr</i>	124/046-0032
<i>Projektmodtager</i>	Trypilla kulkrafttværk
<i>Projektansvarlig</i>	Mark & Wedell
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet indeholder installering af avanceret måleudstyr på Trypilla kulkraftværket, som er placeret ved Kiev i Ukraine. Der vil blive installeret udstyr på alle enhederne på kraftværket. Udstyret indeholder fastmonteret automatisk udstyr på en kedel og manuelt udstyr på to kedler. Askemåleudstyret sikrer et reduceret kulforbrug ved bedre forbrænding og dermed også lavere udslip af gasser. Der vil endvidere blive udarbejdet handlingsplan for anvendelse af flyveasken.
<i>Miljøeffekt</i>	

Der vil være et reduceret udslip på ca. 1.200 tons SO₂/år, 4.100 tons NO_x/år og 150.000 tons CO₂/år. Der vil ligeledes være et reduceret kulforbrug på 60.000 tons/år.

Tilskudsbeløb DKK 4.500.000

Samlede omkostninger DKK 5.130.000

Projekttitel **Identifikation Study on Renewal and Modernization of Kyiv Vodokanal**

Journalnr. 124/046-0033

Projektmodtager Kyiv Vodokanal (teknisk forvaltning)

Projektansvarlig Nordic Consulting Group

Projekbeskrivelse Projektet skal i samarbejde med Kyiv Vodokanal udarbejde en langsigtet strategi for en gennemgribende modernisering af Kyiv Vodokanal med henblik på at højne servicen overfor borgerne indenfor vandforsyning og spildevandsområdet. Projektet skal resultere i udarbejdelsen af et projektdokument for et feasibilitystudie for denne modernisering og – efter preappraisal af projektdokumentet – gennemføre udbud af opgaven. Som led i projektet udarbejdes langsigtede målsætninger for KV indenfor management, service, vandforsyning, forurening af Dnjerpr floden, privatisering, kort- og langsigtede investeringsbehov, finansiering m.v. med henblik på at støtte vodokanalens ambition om skabelsen af en offentlig servicevirksomhed på højt internationalt niveau.

Miljøeffekt Strategi til modernisering af vandforsyning og spildevandsforvaltning

Tilskudsbeløb DKK 1.951.250

Samlede omkostninger DKK 1.951.250

Projekttitel **Zaparizhzhia Water Utility Development and Investment Project, I.**

Journalnr. 124/046-0035

Projektmodtager Zaparizhzhia Vodokanal

Projektansvarlig Krüger International A/S

<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet skal støtte Zaparizhzhia Vodokanal (900.000 indbyggere) i en generel indsats overfor begrænsning af vandtab i vandforsyningsnettet gennem ¹⁾ etablering af overordnet monitoring af distributionen i vandforsyningsnettet gennem teknisk assistance og levering af udstyr, herunder til fjernovervågning af hovedvandedningssystemet, ²⁾ levering af og træning i anvendelse af transportable vandmålere til hovedledninger, der kan bruges til kampagner mod illegale tilslutninger til vandedningerne, ³⁾ Etablere et GIS-system over byens tekniske forsyningsnet, der ved fælles anvendelse af byens el-, telefon-, gas-, vand- og kloakvæsener kan sikre hurtigere gravetilladelser ved ledningsbrud, således at forsyningssikkerheden øges og vandspild nedsættes væsentligt. De introducerede teknikker besigtiges på studietur til Danmark.
<i>Miljøeffekt</i>	Vand- og energibesparelser, der opgøres i forbindelse med investeringsprojektet.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 4.300.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 250.000.000
<i>Projekttitel</i>	Zaparizhzhia Water Utility Development and Investment Project, II
<i>Journalnr.</i>	124/046-0036
<i>Projektmodtager</i>	Zaparizhzhia Vodokanal
<i>Projektansvarlig</i>	Krüger International A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	I forbindelse med den investeringsplan (spildevandsrensning, slambehandling, kloakrenovering, vandforsyning og administration), der skal gennemføres ved optagelsen af et EBRD lån på ca. USD 30 mio. skal vodokanalen etablere en Project Implementation Unit (PIU), der skal forestå projektets koordinering, herunder koordinere en lang række input fra lokale og udenlandske konsulenter og entreprenører, samt afholdelse af en række større licitationer. Projektet skal hjælpe Vodokanalen med at etablere denne PIU, herunder organiserer den rutiner bl.a. indenfor licitationer (prækvalifikation, udbud, kontraktindgåelse, monitoring mv.), uddanne personale, etablere regnskabsfunktioner, kvalitetssikring og afrapportering af investeringsprojektets fremskridt.
<i>Miljøeffekt</i>	Teknisk assistance som led i et større projekt.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 2.500.000

Samlede omkostninger DKK 2.500.000

Projekttitel **Kyiv District Heating Rehabilitation**

Journalnr. 124/046-0038

Projektmodtager Kyiv Energo

Projektansvarlig Carl Bro Energi A/S

Projektbeskrivelse Som led i implementeringen af et Verdensbanklån på 200 mio USD til Kyiv Energo med henblik på etablering af kraftvarmeværker og fornyelser af hovedtransmissionsnettet ydes støtte til renovering af udvalgte dele af Kyivs nedslidte fjernvarmesystem i distributionsnettet. Indsatsen vil blive koncentreret om levering af udstyr til udskiftning af 14 fordelingscentraler (substations), der øger den miljø- og energimæssige effektivitet i fjernvarmeforsyningen.

Miljøeffekt Vil blive opgjort i forbindelse med projektets afrapportering.

Tilskudsbeløb DKK 9.998.222

Samlede omkostninger DKK 11.200.000

Miljøprojekter i øvrigt

Database for miljøstøtteordningen

Journalnr. 124/000-0004

Projektmodtager Miljøstyrelsen

Projektansvarlig Mogens Nielsen, Rådg. Ing.

Projektbeskrivelse Projektet er en fortsættelse af tidligere gennemførte initiativer til etablering af en resultatdatabase indeholdende slutrapporter for alle projekter under miljøstøtteordningen.

Miljøeffekt Ikke relevant

Beløb DKK 489.063

Projekttitel **Tillæg til "Phase-out of Leaded Petrol in Europe"**

<i>Journalnr.</i>	124/000-0006t
<i>Projektmodtager</i>	Diverse lande
<i>Projektansvarlig</i>	COWI og DTI
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektudvidelsen dækkede først og fremmest oversættelse af hovedrapporten og det regionale bilparkstudie til russisk, udsendelse af rapporter til deltagerne i Århus konferencen, DTI's deltagelse i en workshop i Kazakhstan om blyudfasning, samt mindre ad hoc bistand frem til Århus konferencen.
<i>Miljøeffekt</i>	Øget tilgængelighed af viden
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 262.500
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 262.500

<i>Projekttitel</i>	Baltic Sea State Sub-Regional Conference 1998
<i>Journalnr.</i>	124/000-0008
<i>Projektmodtager</i>	Regionale myndigheder i Østersøområdet
<i>Projektansvarlig</i>	Storstrøms Amt
<i>Projektbeskrivelse</i>	Tilskud til afholdelse af ovennævnte konference som bl.a. omhandlede naturbeskyttelse- og forvaltning.
<i>Miljøeffekt</i>	Spredning af erfaringer og opbygning af netværk mellem forvaltninger.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 100.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 100.000

<i>Projekttitel</i>	Evalueringen af miljøstøtteordningen 1991-1996
<i>Journalnr.</i>	124/000-0016t
<i>Projektansvarlig</i>	Mikael Skou Andersen, Århus Universitet i samarbejde med PLS Consult og KPMG C. Jespersen
<i>Projektbeskrivelse</i>	

Tillægget omfattede, dels en restbevilling til KPMG C. Jespersen fra 1997, dels en udvidelse af projektet omfattende: ¹) Supplerende evaluering af 6 udbudsprojekter der blev indstillet under 1996 rammen, men først kontraheret i 1997, ²) CD-Rom og web-site produktion af de udvalgte 47 projektcases samt ³) dækning af ekstraordinære rejseudgifter hos PLS Consult i forbindelse med evalueringen.

<i>Miljøeffekt</i>	Grundlag for mere effektiv miljøstøtte.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 1.292.800 (Fordelt med DKK 778.500 i restbevilling til KPMG C. Jespersen fra 1997 og DKK 514.300 i tillægsbevilling til PLS Consult)
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 1.292.800
<i>Projekttitel</i>	National Environmental and Health Action Plan (NEHAP) in the Czech Republic, Estonia, Lithuania, Poland and the Slovak Republic.
<i>Journalnr.</i>	124/000-0023
<i>Projektmodtager</i>	Miljø- og sundhedsministerierne i Tjekkiet, Estland, Litauen, Polen og Slovakiet.
<i>Projektansvarlig</i>	World Health Organization
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler udarbejdelsen af nationale miljø- og sundhedshandlingsplaner for de fem lande, herunder udarbejdelse af en række konkrete projektforslag indenfor de højst prioriterede miljøområder med betydning for folkesundheden. Projektet gennemføres som støtte til landenes opfyldelse af deres forpligtigelser til at udarbejde sådanne planer i overensstemmelse med aftalerne på den "2. Ministerkonference om Miljø og Sundhed", der fandt sted i Helsingfors i 1994. Miljøstøtteordningen har tidligere støttet et pilotprojekt med samme formål i Letland og Ungarn.
<i>Miljøeffekt</i>	Projektet skal støtte inddragelsen af folkesundhedshensyn i miljøplanlægningen i landene, og skal herunder forberede 10 større miljøinvesteringsprojekter i hvert land med betydning for folkesundheden.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 7.000.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 15.500.000
<i>Projekttitel</i>	Indskud i Nordisk Miljøfinansieringsselskab (NEFCO)

<i>Journalnr.</i>	124/000-0033 og 124/000-0053
<i>Projektmodtager</i>	Østeuropa bredt
<i>Projektansvarlig</i>	Nordisk Miljøfinansieringsselskab
<i>Projektbeskrivelse</i>	Der er tale om Danmarks bidrag til NEFCO, som gennemfører "joint ventures" mellem nordiske og østeuropæiske virksomheder på miljøområdet. Finansieringsformerne består af kapitalplaceringer i firma-konstellationer eller lån til projekter. Bidraget til grundkapitalen udgør ca. 12,1 mio.kr., mens der bidrages med ca. 6,2 mio.kr. til en særlig blødgøringsfacilitet under NEFCO.
<i>Miljøeffekt</i>	Vil blive opgjort i NEFCO regi.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK. 18.315.474 DKK 18.315.474
<i>Projekttitel</i>	Building the Conservation Capacity of a Network of Bird Conservation NGOs in Baltic Sea Countries.
<i>Journalnr.</i>	124/000-0047
	DOFs søsterorganisationer i Polen, Litauen, Letland, Estland og Kaliningrad og Skt. Petersborg regionerne.
<i>Projektansvarlig</i>	DOF-Birdlife
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omfatter bistand fra Dansk Ornitologisk Forening (en del af "Birdlife International") til søsterorganisationer i Polen, Litauen, Letland, Estland samt Skt. Petersborg og Kaliningrad regionerne til opbygning af nye effektive naturbeskyttelsesorganisationer, der skal indsamle oplysninger om områder af særlig betydning for fuglelivet til brug for HELCOM-arbejdet mv.
<i>Miljøeffekt</i>	Øget naturbeskyttelse af en række naturområder i alle lande/regioner. Forøgede muligheder for at ratificere/implementere Ramsar, Bonn og Biodiversitetskonventionerne, samt forberedelse af EU-fuglebeskyttelsesdirektivet.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DDK 3.413.900
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 3.413.900

<i>Projekttitel</i>	Information om samarbejdet mellem Bulgarien og Danmark
<i>Journalnr.</i>	124/000-0048
<i>Projektmodtager</i>	Bulgarien
<i>Projektansvarlig</i>	Morten Crone Nielsen
<i>Projektbeskrivelse</i>	To danske journalister har besøgt flere dansk støttede miljøprojekter i Bulgarien. Med udgangspunkt heri er der udarbejdet to artikler til MiljøDanmark
<i>Miljøeffekt</i>	Information om miljøarbejdet i Bulgarien
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 12.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 12.000

<i>Projekttitel:</i>	Technical support on identification and preparation of approximation-related projects in Eastern and Central European countries.
<i>Journalnr.</i>	124/000-0055
<i>Projektmodtager</i>	Ansøgerlandene til EU, primært modtagerlandenes miljøministerier som kompetente myndigheder for implementering af EU's miljølovgivning.
<i>Projektansvarlig</i>	Milieu Environmental Law Consultancy Ltd.
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektidentifikation og projektforberedelse (afholdelse af projektidentifikations missioner samt efterfølgende udarbejdelse af TORs/projektdokumenter) for projekter med særlig fokus på EU-tilnærmelse og institutionel styrkelse.
<i>Miljøeffekt</i>	Projektet medvirker til EU-ansøgerlandenes transposition af EU-lovgivningen samt reel implementering i praksis.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 962.600
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 962.600

<i>Projekttitel</i>	Efteruddannelse af østeuropæiske miljøjournalister
---------------------	---

<i>Journalnr.</i>	124/000-0056
<i>Projektmodtager</i>	Diverse lande
<i>Projektansvarlig</i>	Den Journalistiske Efteruddannelse (DJE)
<i>Projektbeskrivelse</i>	35 miljøjournalister fra Øst- og Centraleuropa samt de tidligere Sovjet-republikker deltog i et journalistseminar i forbindelse med Århus konferencen. Formålet med seminaret var at fremhæve miljøjournalistikens betydning i regionens udvikling, styrke deltagernes faglige viden om miljøspørgsmål, præsentere dem for relevante officielle og NGO-kilder til international og regional miljøinformation samt give dem mulighed for at diskutere miljøjournalistikens mål og midler med kolleger fra Vesteuropa.
<i>Miljøeffekt</i>	Forbedret formidling af miljøviden
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 1.480.200
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 1.480.200
 <i>Projekttitel</i>	 Economic Instruments for Environmental Protection The Danish Experience
<i>Journalnr.</i>	124/000-0057
<i>Projektmodtager</i>	Modtagerlandene
<i>Projektansvarlig</i>	COWI A/S
<i>Projektbeskrivelse</i>	Der udarbejdes en publikation om økonomiske styringsinstrumenter på miljøområdet, der anvendes i Danmark. Publikationen udarbejdes på engelsk og oversættes til russisk og dansk. Formålet med publikationen er, foruden at tilvejebringe en skriftlig fremstilling af det danske eksempel, at give østeuropæiske beslutningstagere og administratorer på miljøområdet ajourført og dybdegående kendskab til anvendelsen af økonomiske styringsinstrumenter på miljøområdet i Danmark.
<i>Miljøeffekt</i>	Spredning af viden om økonomiske styringsmidler
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 752.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 752.000

<i>Projekttitel</i>	Miljøsamarbejdet i Østersøregionen
<i>Journalnr.</i>	124/000-0063
<i>Projektmodtager</i>	Østersøregionen
<i>Projektansvarlig</i>	Carl Bro
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler gennemførelse af en oversigtsanalyse af hvilke internationale miljøaftaler, konventioner etc., herunder også EU-direktiver, som landene rundt om Østersøen har forpligtiget sig til. Endvidere indeholder projektet en beskrivelse af det samlede miljøreguleringsregime i Østersøregionen og en beskrivelse af hvilke miljøproblemstillinger, der er aktuelle på regionalt og globalt plan, og om det er muligt at tilvejebringe andre samarbejdsstrukturer til løsning af miljøproblemerne i regionen.
<i>Miljøeffekt</i>	Samlet overblik over miljøarbejdet i Østersøregionen.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 730.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 730.000
<i>Projekttitel</i>	OECD-Task Force Sekretariats gennemførelse af aktiviteter i forlængelse af Århus-konferencen (udvidelsen i NIS-området)
<i>Journalnr.</i>	124/000-0064
<i>Projektmodtager</i>	OECD Task Force
<i>Projektansvarlig</i>	OECD Task Force
<i>Projektbeskrivelse</i>	På Århus-konferencen i sommeren 1998 blev det besluttet at OECD-Task Forcen i stigende grad skulle fokusere på NIS-landene. Det blev ligeledes besluttet, at Task Forcens opgaver skulle koncentreres omkring implementeringen af landenes miljøhandlingsplaner, styrkelse af finansierings mulighederne samt en stigende fokusering på miljøhensyn i de private virksomheder. Til løsning af opgaverne er der bevilget et driftsmidler til sekretariatet, jfr. aktstykke nr (UDW)
<i>Miljøeffekt</i>	Støtte til etablering af miljøhandlingsplaner osv.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 3.500.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 3.500.000

<i>Projekttitel</i>	Institutional Strengthening – PPC-Officer
<i>Journalnr.</i>	124/000-0065
<i>Projektmodtager</i>	Østeuropa generelt
<i>Projektansvarlig</i>	EBRD
<i>Projektbeskrivelse</i>	Project Preparation Committee-sekretariatet (PPC) blev oprettet på miljøministerkonferencen i 1993. Formålet med PPCen er, at koordinere projektarbejdet mellem de bilaterale og multilaterale donorer samt de internationale banker, og fremme samspejlet mellem gave- og lånemidler. Sekretariatet er delvis donor-finansieret og nærværende projekt omfatter bidrag hertil 1998 – 99. Den danske støtte omfatter en såkaldt PPC-officer, som har til opgave at medvirke til at få projekter finansieret.
<i>Miljøeffekt</i>	Et antal miljøprojekter finansieret med EBRD midler.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 4.620.000
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 4.620.000
 <i>Projekttitel</i>	 Improvement of the Green Debate in Eastern and Central Europe
<i>Journalnr.</i>	124/000-0067
<i>Projektmodtager</i>	NGO-organisationer i modtagerlandene
<i>Projektansvarlig</i>	Severin
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet er igangsat med henblik på at uddanne NGOere i Østeuropa (fra 8 lande herunder Kaliningrad og St. Petersburg) til aktivt at kunne deltage samt påvirke debatten og beslutningsprocesserne i deres respektive lande. Der vil blive holdt en række seminarer i såvel Danmark som Østlandene, hvor den Danske Folkehøjskoles grundtanker om miljø, demokrati og debat vil være hovedindholdet. Outputtet af projektet vil være, at minimum 50 NGOere fra Østlandene vil beherske den Dansk Folkehøjskoles grundtanker, dvs. udvikle demokratiske færdigheder, herunder menneskerettigheder mv. Hertil kommer, at der vil blive skabt et netværk af 100 NGOere i hvert land, der arbejder seriøst med 10 emner inden for miljøområdet.
<i>Miljøeffekt</i>	Træning af 50 NGOere på miljøområdet.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 2.717.915

<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 2.717.915
<i>Projekttitel</i>	Project Cycle Management Manual for Dancee
<i>Journalnr.</i>	124/000-0070
<i>Projektmodtager</i>	Miljøministerier i modtagerlandene og i Danmark, donorer, IFIs, danske og udenlandske projekt-holdere.
<i>Projektansvarlig</i>	Danish Cooperation for Environment in Eastern Europe Dancee/Carl Bro
<i>Projektbeskrivelse</i>	Manualen er en vejledning i, hvordan projekter gennemføres fra projektidé over afsluttet projekt til evaluering. Manualen beskriver både projekter efter udbud og projekter efter ansøgning. Manualen er opdelt i 4 faser: Projektforberedelse, kontrakter og tilskud samt projektimplementering og -evaluering. Manualen indeholder en række standardformater for projektidé, projektdokument, diverse rapporter mv., som projektholder skal bruge ved gennemførsel af et projekt.
<i>Miljøeffekt</i>	Mere effektiv miljøstøtteordning
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 406.375
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 406.375
<i>Projekttitel</i>	Harmonised System for Port State Control in the Black Sea Region.
<i>Journalnr</i>	129-0101
<i>Projektmodtagere</i>	De seks Sortehavslande
<i>Projektansvarlig</i>	Portconsult
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet omhandler udarbejdelse af et projektdokument for at opsætte en plan for og udarbejdelse af forslag til et harmoniseret system for kontrolforanstaltninger i havnene i Sortehavsområdet. Projektdokumentet indeholder godkendelse af implementerings-planen af de 6 Sortehavslande.
<i>Miljøeffekt</i>	Plan for bedre kontrolforanstaltninger med forurening i havne i Sortehavet.
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 1.120.000

Samlede omkostninger DKK 1.420.000

Miljøprojekter i Montenegro

Mission to Montenegro with the Ministry of Foreign Affairs

124/019-0001

Miljøministeriet i Montenegro

Cowi

Projektet omfatter en mission til Montenegro med deltagelse af Miljøstyrelsen og Udenrigsministeriet samt en konsulent fra Cowi. Målet med missionen er at udarbejde en rapport, der beskriver miljøforholdene i landet, og som kan bruges til at præsentere Montenegros miljøproblemer for internationale og finanseringsinstitutioner.

Ingen direkte miljømæssig effekt

DKK 157.125

DKK 157.125

Miljøprojekter i Kroatien

Projekttitel

MEIP 1. Phase 1 of Technical Assistance for Implementation Support and Financial and Operational Performance Improvement of Municipal Utilities in Croatia

Journalnr.

124/022-0022

Projektmodtager

Pula og Split kommuner

Projektansvarlig

COWI A/S

Projektbeskrivelse

Projektet omhandler TA til den nedsatte PIU (Project Implementation Unit) ved implementering af Municipal Environmental Infrastructure

Programme ved udarbejdelse af standard dokumenter, udbudsmateriale, procurement, udarbejdelse af progress reports, monitoring mv., således at alt foregår i henhold til EBRDs regler.

<i>Miljøeffekt</i>	Ingen direkte
<i>Tilskudsbeløb</i>	DKK 2.622.513
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 2.622.513

Miljøprojekter i Moldova

<i>Projekttitel</i>	Chisinau Water Services Rehabilitation Project – Phase 2
<i>Journalnr.</i>	124/028-0003
<i>Projektmodtager</i>	Moldova og Chisinau By
<i>Projektansvarlig</i>	Rambøll/Krüger Joint Venture
<i>Projektbeskrivelse</i>	Projektet er en fortsættelse af et forprojekt, finansieret af miljøstøtteordningen. Projektet består i bistand til de moldaviske myndigheder ved udbud, evaluering, kontraktindgåelse og implementering af de enkeltkomponenter, som blev identificeret i forprojektet, og som finansieres delvist ved et EBRD-lån. Den største enkeltkomponent i projektet er renovering af en stor del af byens stål-rørledninger. Danmark finansierer særskilt en komponent vedrørende undersøgelse af industriens udledning.
<i>Miljøeffekt</i>	Forventet energibesparelse ca. 80 mio. kWh, og en forventet netto-CO ₂ reduktion på 68 ton/år
<i>Beløb</i>	DKK 10.515.835
<i>Samlede omkostninger</i>	DKK 414.000.000

Sammensætningen af Den Rådgivende Komité for Miljøbistand til Øst- og Centraleuropa

Formand	Fhv. nationalbankdirektør Erik Hoffmeyer
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd	Cand.scient.adm. Arne Skov Andersen
Danmarks Naturfredningsforening	Direktør Lone Johnsen
Dansk Industri	Sektionschef Jens Berthelsen
Erhvervsfremme Styrelsen	Kontorchef Mette Holst
Foreningen af Rådgivende Ingeniører	Direktør John Cederberg
Friluftsrådet	Næstformand Jane Lund Henriksen
Handelskammeret	Cand pharm. Mette Herget
Udenrigsministeriet	Konsulent Henrik Skouenborg
Danmarks Miljøundersøgelser	Vicedirektør Peter Koefoed Bjørnsen
Energistyrelsen	Kontorchef Morten Palle Hansen
Miljøstyrelsen	Underdirektør Karsten Skov
<i>Sekretariatsbetjening af Komitéen:</i>	
Miljøstyrelsen	Kontorchef Palle Lindgaard-Jørgensen

Bilag 2 ÅRHUS-DEKLARATIONEN

DECLARATION

**by the Environment Ministers of the region
of the United Nations Economic Commission for Europe (UN/ECE)**
Fourth Ministerial Conference, "Environment For Europe", Aarhus,
Denmark, 23 - 25 June 1998

A. PREAMBLE

1. We, the Environment Ministers and Heads of delegations from 52 countries in the UN/ECE region and the representative of the European Commission, met at Aarhus, Denmark, from 23 to 25 June 1998, in the fourth of a series of Ministerial Conferences held as part of the "Environment for Europe" process.
2. We reaffirm our strong commitment, developed at the three previous Ministerial Conferences in Dobris (1991), Lucerne (1993) and Sofia (1995), to cooperate on environmental protection in the ECE region. We promise to satisfy the obligations arising from the Declarations made at those three Conferences. In particular, we declare that further integration of environmental considerations into policies in all sectors is of critical importance to the improvement of the environment. We welcome the active participation of the NGO community as well as the business community and the trade unions at the Conference. We also recognise the political importance of the "Environment for Europe" process as the major long-term pan-European political framework for the promotion of environmentally sound and sustainable development.
3. We welcome the recovery of peace in areas formerly affected by armed conflicts, which opens the way to environmental improvement in those areas. We call upon States where such conflicts continue to re-establish and strengthen peace.
4. Bearing in mind that the EU enlargement will create new challenges both for the economy and for the environment, the enlargement can provide a powerful stimulus for environmental improvement in the applicant countries. There is no similar development in other CEE countries or in the Newly Independent States (NIS). Many of these countries still face severe environmental problems. The "Environment for Europe" process should therefore focus more of its resources on these

countries in order to promote a convergence in environmental policies and conditions within the European region, as a step towards sustainable development.

5. We recognise the importance of regional, subregional and bilateral environmental cooperation in the UN/ECE region. In this connection we welcome the Joint Statement of the Ministers of Environment of the Central Asian Region (Almaty, 22 April 1998) and their commitment to mutual cooperation and support their decision to prepare and implement the Regional Environmental Action Plan within the "Environment for Europe" process. We also welcome and support the adoption of the Baltic Agenda 21 on 3 June 1998 in Nyborg (Denmark), which will play a major role in the Baltic Sea region.

B. THE ECE REGION AND THE GLOBAL ENVIRONMENT

6. We recognise that many of the environmental problems of the world have their origin in the UN/ECE region and we reaffirm the special responsibilities of the UN/ECE countries in contributing to solving these problems and our aspiration towards a global leadership role for the UN/ECE countries in pursuing sustainable development. We welcome and are grateful for the support of international organisations.
7. We commit ourselves to complying with the obligations arising from those environmental conventions to which we are Parties. Furthermore, we note with great concern that some UN/ECE States are not Parties to a number of relevant environmental conventions and other legal instruments, and we urge these States to take all appropriate steps to become Parties to those instruments as soon as possible.
8. In order further to contribute to the global pursuit of sustainable development, we continue to support the work of the United Nations Environment Programme (UNEP) and other relevant global organisations and conventions.
9. We need strong, efficient and effective compliance regimes backing the legally binding commitments arising from multilateral environmental agreements (MEAs). It is important that procedures and mechanisms, entailing binding consequences, where appropriate, for Parties in non-compliance are further elaborated. We will provide full support for broader participation in and effective implementation of the existing MEAs and their mechanisms for exchanging information and achieving compliance.

10. We stress the importance of international cooperation in a non-confrontational and supportive fashion to strengthen the enforcement of national environmental law. In this respect we welcome the establishment of informal, cooperative networks of environmental inspectors in the UN/ECE region, such as the European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law - Accession Countries (IMPEL-AC) and a network for environmental inspectors in the region of central and eastern Europe and Central Asia.
11. We emphasise that the objectives and obligations of MEAs should not be hampered by other international agreements, and the need to ensure that the WTO rules, provisions and procedures take full account of the need to promote a high level of environmental protection. In particular, the multilateral trading system should, under clear and predictable rules, accommodate the use of trade measures taken in the framework of MEAs.³ We will promote efforts to ensure that environmental concerns are effectively integrated into the international investment agreements such as the proposed multilateral agreement on investment in a way that supports sustainable development, and so as not to limit the capacity to make and implement national and international environmental policies.
12. Climate change remains the greatest global environmental threat to the world's sustainable development, public health and future prosperity. The Kyoto Protocol was a historic turning point and it is essential that we now translate the promise of Kyoto into reality. In this context we are aware of our responsibility to take the lead in combating climate change. Domestically, our nations undertake to pursue immediately significant reductions in greenhouse gas emissions. We firmly believe that these reductions can be achieved cost-effectively and deliver present and future improvements in the quality of life. Internationally we must maintain the momentum by making progress at the fourth Conference of the Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change at Buenos Aires on the outstanding issues left by Kyoto. Flexible mechanisms such as international emissions trading, joint implementation and clean development mechanism shall be supplemental to domestic actions. They can play an essential role in achieving our commitments cost-effectively. Defining the relevant principles, modalities, rules and guidelines to ensure that these mechanisms provide real environmental benefit is a priority. It is

³ The United States of America cannot agree to the first two sentences in paragraph 11.

important that these flexibilities, in particular trading, should help us to achieve greater overall abatement of greenhouse gases than would otherwise occur. The rules must ensure an enforceable, accountable, verifiable, open and transparent trading system. Work on the treatment of carbon sinks should be continued. We welcome the recent signature of the Kyoto Protocol by some of us and confirm the intention of the rest of us to sign it within the next year. We need a strong, efficient and effective compliance regime backing the legally binding commitments under the Protocol.⁴

13. In view of the continuing grave concern about unsafe nuclear installations, we reaffirm our pledge to phase them out as soon as possible.⁵ We acknowledge the need to solve the problems connected to the decommissioning of nuclear reactors and power plants, the management of nuclear waste and operational safety. In this regard we take note of the adoption of the Joint Convention on the Safety of Spent Fuel Management and on the Safety of Radioactive Waste Management, and we urge all States that have not already done so to take all appropriate steps to become parties to that Convention and to the Convention on Nuclear Safety. We also reaffirm the need for an appropriate international liability regime for the compensation of damage caused by nuclear installations, noting the recent efforts of the international community to improve liability regimes.
14. We recall the concerns expressed by many States about the risks of environmental and health damage involved in nuclear arms testing and urge all States that have not yet done so to sign and ratify the Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty.
15. We note the increasing transboundary movement of living modified organisms. Accordingly, there is a growing need to address safety issues and we are firmly committed to finalising the negotiation of a Biosafety Protocol, based on scientific risk assessment and the precautionary principle, to the Convention on Biological Diversity, by February 1999.

THE STATE OF THE EUROPEAN ENVIRONMENT

16. We welcome the report *Europe's Environment: The Second Assessment* requested at our last meeting in Sofia in September 1995 and published recently by the European Environ-

⁴ General reservation by Turkey.

⁵ Austria, Denmark, Iceland, Ireland, Italy, Latvia, Luxembourg, Norway and Sweden reaffirm their position that the use of nuclear energy in general should be phased out in the long term. This position is shared by Cyprus.

ment Agency (EEA). Although some pressures have been reduced, this has not generally led to an improvement in the state or quality of the environment of Europe. We are therefore required to take further action, in particular in the following fields:

- Transport, where governmental policies are failing to keep pace with the growth in traffic, which is adding to the problems of air pollution, climate change, noise, congestion and biodiversity/habitat loss. We are determined to secure a sustainable and environmentally sound pattern of transport and to promote the use of public transport, transport by sea, rail, and non-motorised transport. Economic instruments should be used as a way of reducing transport volumes while reflecting environmental costs in transport prices, especially for freight transport;
- Agriculture, where much more needs to be done better to reconcile environmental concerns with agricultural practices, e.g. by further developing the rules of good agricultural practice, by encouraging environmentally friendly agricultural production techniques, by making agricultural support payments reflect environmental protection, and by implementing policies designed to neutralise the environmental impact of intensive animal production systems;
- Energy, where new efforts are needed to ensure that the available international instruments are implemented fully at the national level, particularly in the fields of energy conservation and the promotion and sustainable use of renewable energy resources;
- Chemicals, where further evaluation of hazards and exposures and their impacts on human health and the environment is needed. Such evaluations should be based on scientific evaluation, including risk assessment, and decisions should respect the precautionary principle;
- Surface, subterranean, coastal and marine waters, where threats to these waters remain in spite of the fact that many efforts have been made. Improved action therefore needs to be taken towards the progressive reduction of pollutants (incl. $\frac{1}{2}$ heavy metals and anthropogenic chemicals) and by reducing inputs from nutrient sources;
- Soil degradation, where serious problems continue and too little progress has been made in soil conservation and remediation of contaminated sites. Further work is needed on prevention strategies for desertification;

- Biodiversity, where the overall pressures continue to increase and the need for the actions mentioned under the Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy section is particular urgent.
17. We recognise that *Europe's Environment: The Second Assessment* does not cover Central Asia. In this connection we welcome the report "Central Asia: Environment Assessment" prepared by the countries in this region.
 18. We recognise that mechanisms for coordinated monitoring, data collection, processing and management in the European region are still inadequate. In the future we should give high priority to improving these mechanisms as well as the state of environmental information to support decision-making and to improve the availability of reliable environmental information to the public. With this in mind, we call for closer cooperation between all governments, organisations and existing information and observation networks. We welcome the initiative of the Russian Federation to convene a special meeting during the first half of 1999 in Moscow with a view to strengthening the cooperation in this field. Future work in this area should take fully into account the work of existing networks and fora, in particular the European Environment Agency.

C. IMPLEMENTATION OF THE ENVIRONMENTAL PROGRAMME FOR EUROPE

19. Environmental impact assessment (EIA) procedures are important means for integrating environmental concerns into development projects and for providing access to information and public participation. We welcome the recent entry into force of the Espoo Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context. We urge the countries of the UN/ECE region to take all appropriate steps to become Parties to the Convention and implement it. We also note the progress made in the introduction of EIA in CEE countries and welcome the Sofia Initiative on EIA led by Croatia.
20. We recognise that strategic environmental assessment facilitates the systematic analyses of the environmental impacts of proposed policies, plans and programmes and invite countries and international finance institutions to introduce and/or carry out strategic environmental assessments with the appropriate participation of NGOs and citizens. We emphasise that

– with a view to the integration of environmental considerations in the decision-making process in other policies – assessments of international sectoral policies, plans and programmes in the UN/ECE region in areas such as transport, energy and agriculture should be undertaken as a matter of priority.

21. We recognise that changes in consumption and production patterns must lie at the heart of the transition towards a sustainable UN/ECE region; with concern we note that developments in the countries with economies in transition may have the effect of duplicating unsustainable consumption patterns in other parts of the region.

AIR POLLUTION PREVENTION

22. We welcome the adoption and signature of the Protocols on Persistent Organic Pollutants (POPs) and on Heavy Metals within the framework of the UN/ECE Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution and we urge all Parties to the Convention expeditiously to take all appropriate steps to become Parties to the two Protocols, and voluntarily to take swift steps to implement and comply with the Protocols even before they formally enter into force.
23. We pledge to work constructively in the forthcoming negotiations on a global convention on POPs.
24. We intend to reduce our countries' emissions of lead, cadmium and mercury from a combination of industrial sources, transport, combustion processes and waste disposal and incineration and to be bound by all other obligations arising from the Protocol on Heavy Metals. We note that 32 countries have expressed their readiness in a separate declaration to meet an earlier date for the final phase-out of added lead in petrol for general use by road vehicles than stipulated in the Protocol (a copy of the Declaration is attached).
25. We strongly support the expeditious completion of a new protocol on nitrogen oxides and related substances to the Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution, and we resolve to take the necessary steps to secure the scientific foundation for the effective implementation and the further development of existing cost-effective legal instruments to reduce transboundary air pollution in the UN/ECE region.
26. We welcome the Declaration of the Executive Body on

Long-Range Transboundary Air Pollution, recognising the important role of the Convention in promoting a better environment and improved human health in Europe and North America (a copy of the Declaration as adopted is attached).

27. We note with satisfaction that the 1991 Protocol on the Emissions of VOC entered into force in September 1997 and that the 1994 Protocol on Further Reduction of Sulphur Emissions will enter into force in early August 1998. We urge the Signatories to the two Protocols that have not yet become Parties to them to do so as soon as possible.

STRATEGY TO PHASE OUT LEADED PETROL

28. We endorse the proposed strategy to phase out leaded petrol for general use by road vehicles as early as possible and no later than 1 January 2005, acknowledging, however, that four countries have reserved their position on the target date.⁶ We oblige ourselves to work towards the intermediate targets of the strategy and to evaluate their fulfilment at our next Ministerial Conference.
29. We will continue to endeavour to prevent possible increases in the overall emissions of harmful substances as a result of the lead phase-out.
30. We welcome and recognise the results of the cooperation among the CEE countries in phasing out lead from petrol and reducing local air pollution in the framework of the Sofia Initiative on Local Air Quality led by Bulgaria. We call on the Project Preparation Committee (PPC) to make lead phase-out part of its future work in both the CEE and NIS regions.

ENERGY EFFICIENCY^{7,8}

31. We endorse the Policy Statement on Energy Efficiency (see Conference document ECE/CEP/47) and welcome the

⁵ During the Conference, one more country reserved its position on the target date.

⁷ Canada and the United States of America strongly support energy efficiency as a major tool for reducing greenhouse gas emissions. They are firmly committed to continuing to increase energy efficiency. The endorsement of the Policy Statement on Energy Efficiency and the Guidelines on Energy Conservation in Europe would be inconsistent with a fundamental tenet of the Kyoto Protocol, to permit countries to meet environmental goals in accordance with national circumstances. Therefore, Canada and the United States of America cannot support paragraphs 31, 32 and 35.

⁸ Even though Turkey is not a signatory to the Kyoto Protocol, it has similar concerns to those of the United States and Canada. Therefore, it cannot support paragraphs 31, 32 and 35 either.

Guidelines on Energy Conservation in Europe (see Conference document ECE/CEP/47/Add.1) submitted by the ECE Committee on Environmental Policy, and we remain convinced that increased energy efficiency will be a major tool for fulfilling our commitments in the Kyoto Protocol.

32. In particular, we will promote action to reform energy markets and pricing to ensure there are cost-based prices and economic incentives that increasingly internalise the environmental costs of energy production and use. In this context we support all international activities to develop measures to reduce aircraft noise and air emissions. We furthermore support work towards the introduction of regulatory or fiscal measures in high-growth transport sectors such as aviation. We will promote action to progressively reduce and where possible remove energy price subsidies which counteract an efficient use of energy and/or have harmful effects on the environment by 2005.
33. We acknowledge the complex, cross-sectoral nature of energy efficiency policies and the need for the integration of those policies into other sectors, for instance in the field of housing, transport and industry. For energy efficiency policies to be effective, all relevant levels of government should ensure a strong and efficient coordination of policy measures.
34. We acknowledge the importance of international financing for effective energy conservation, and the development of renewable energy sources particularly in central and eastern Europe including the NIS countries, for example through the World Bank, the Global Environmental Facility (GEF), United Nations Development Programme (UNDP), the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), the European Investment Bank (EIB), and the EU PHARE and TACIS programmes. We urge the international bodies concerned to make energy conservation and efficiency a priority in their operational policies and project implementation guidelines.
35. We will promote action to strengthen international cooperation in monitoring the implementation of energy efficiency policies. Progress will be reported to the next "Environment for Europe" Conference.

PAN-EUROPEAN BIOLOGICAL AND LANDSCAPE DIVERSITY STRATEGY

36. We acknowledge the Progress Report on the Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy, welcome the links which have been established with the implementation of the Convention on Biological Diversity and acknowledge the work undertaken under the Sofia Initiative led by Slovenia. We endorse the Resolution on Biological and Landscape Diversity (See Conference document ECE/CEP/54).⁹
37. We are aware that biological and landscape diversity, particularly in CEE and NIS, represents an important asset for Europe as a whole and express our concern about the increased pressure that risks to further deteriorate the situation. We resolve to strengthen and implement instruments for a better integration of biodiversity and landscape conservation objectives into sectoral policies at national and international levels, inter alia by developing appropriate economic and financial incentives.
38. In particular, we note that land use has a strong impact on biological and landscape diversity and that there are currently wide opportunities for progress as well as potential risks in this area. To take advantage of opportunities and to avoid negative impacts, we will take initiatives to integrate biodiversity considerations into the agricultural sector within the EU enlargement and transition processes.
39. We call on all participating States, international organisations, NGOs and the private sector to increase their support, as appropriate, for the implementation of the Convention on Biological Diversity, inter alia through the Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy, by exploring new and innovative financing means.

PUBLIC PARTICIPATION AND THE ROLE OF NGOS

40. We regard the Aarhus Convention, which provides recognition for citizens' rights in relation to the environment, as a significant step forward both for the environment and for democracy. We encourage all non-signatory States to take appropriate steps to become Parties to the Convention.
41. We note the Resolution of the Signatories to the Convention (See Conference document ECE/CEP/43/Add.1/Rev).
42. We recognise and support the crucial role played in society by environmental NGOs as an important channel for articulating

⁹ The United States of America welcomes and supports most elements of the Resolution on Biological and Landscape Diversity

the opinions of the environmentally concerned public. An engaged, critically aware public is essential to a healthy democracy. By helping to empower individual citizens and environmental NGOs to play an active role in environmental policy-making and awareness raising, the Aarhus Convention will promote responsible environmental citizenship and better enable all members of society to fulfil their duty, both individually and in association with others, to protect and improve the environment for the benefit of present and future generations.¹⁰

43. The decision to hold a special dialogue with environmental NGOs during this Conference marks our recognition of their essential role, and our engagement to strengthen lines of communication between governments and NGOs, including in international fora. We recognise the new role played by NGOs in this Conference and we greatly appreciate their leadership in organising and taking responsibility for the NGO session and in actively participating in Conference preparations.
44. We encourage countries to provide, as appropriate, practical and financial support for environmental NGOs, noting at the same time that part of the role of such groups can be to question government policies.

D. ENVIRONMENTAL ACTION PROGRAMME FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE (EAP)

REFOCUSING ON THE NIS

45. We recognise the effective role that the EAP Task Force has played in promoting environmental policy reform and capacity building in CEE countries and NIS.

Participation in the Task Force has helped applicant countries, and their EU partners, to launch a dialogue on the environment during the enlargement process. We also welcome and encourage the more active participation in, and greater ownership of the process by the NIS. Taking into account the dynamism of the EU enlargement process and the large resources that the European Commission, the Member States and the Applicant States will be devoting to it, we agree that the main focus of future EAP work should shift towards the CEE countries and the NIS that are not part of

¹⁰ Germany is not able to sign the Convention at this Conference. The decision on the signature will be taken within the time provided in article 17 of the Convention. Therefore, Germany is not in the position to support paragraphs 40, 41 and 42. Azerbaijan, Turkey and Uzbekistan are in a similar situation.

the pre-accession process. In these countries, the need for external support for project preparation and implementation capacities, as well as for strengthening the operations of national environmental funds, is the greatest.

46. National Environmental Action Programmes (NEAPs), environmental financing and environmental management in enterprises should continue to provide the framework for the activities of the EAP Task Force, but the work should be designed and implemented better to respond to the differentiated needs of CEE and the NIS groups of countries. We acknowledge with appreciation the secretariat support that the OECD has provided to the Task Force. The Regional Environmental Center (REC) in Szentendre, Hungary, should play an increasing role in supporting the Task Force work in central and eastern Europe involving the applicant and non-applicant countries.

ENVIRONMENTAL FINANCING AND ECONOMIC INSTRUMENTS

47. We welcome the approaches outlined in the report "Environmental Financing in CEEC/NIS: Conclusions and Recommendations (See Conference document ECE/CEP/50) and note that it presents a very varied picture. Some CEE countries have mobilised resources for environmental investments which are equal to, or greater than, OECD averages as a share of GDP. In the NIS, however, sources of environmental finance are weak or non-existent. These countries should develop appropriate financing strategies. To this end, we endorse the recommendations of the Report on Environmental Financing. In particular, we call for the development of more effective approaches to link the policies and instruments required to create demand and raise domestic finance with the mechanisms which supply financial resources for projects.
48. Environmental financing must come primarily from domestic sources. Economic instruments should play a more important role in terms of motivating the polluters to reduce pollution at their own costs (the polluter-pays principle), as well as promoting sustainable development and integration of environmental concerns into sectoral policies and raising revenues for national environmental funds and other forms of public and private financing. In this connection we welcome the exchange of experience among the countries in the framework of the Sofia Initiatives on Economic Instruments led by the Czech Republic and the UN/ECE-OECD workshop on economic instruments held in 1997 in the Czech Republic.

49. External finance will provide important assistance for applicant countries to meet EU environmental requirements. The main challenges will be to establish the policy and institutional frameworks, and the project preparation capacities, to ensure that these resources address priorities cost-effectively. External financing will remain very important in those countries that have limited domestic funding sources, particularly the NIS. Donor countries and international financial institutions (IFIs) should take a more proactive approach and expand their support to these countries, especially in contributing to financing pilot and demonstration projects in response to the increasing demand. External financing will also be important to help CEE countries and NIS to achieve global transboundary environmental objectives.
50. We welcome the recent review of the PHARE Guidelines in which the environmental sector is now made a main priority. We are however concerned that the TACIS programme still lacks a corresponding environmental profile. We therefore call for a similar recognition to that of the PHARE programme in the coming revision of the TACIS Regulation, including the need for close cooperation with other donors and IFIs, as well as enhanced procedures for project handling. In this respect, greater transparency in all phases of the project cycle is vital. We also call for an improved dialogue between TACIS and the beneficiary countries in order to make better use of existing TACIS assistance for environmental purposes.
51. We note the environmental projects financed and supported by the United Nations Development Programme (UNDP) at national and regional level in CEE countries and NIS.
52. We acknowledge the role IFIs have played in supporting CEE countries and NIS in addressing their environmental problems. We strongly urge IFIs to improve substantially their profiles as catalysts in pursuing environmental investment projects in the economies in transition. We will be more proactive, inter alia, through IFIs' Executive Directors, in promoting more and better environmental projects in the CEE countries and NIS as well as mainstreaming environmental concerns into IFI project portfolios.
53. All partners - CEE countries and NIS, IFIs, donors and increasingly the private sector - should strengthen their efforts to mobilise and channel financial resources to resolve priority environmental problems in particular by cofinanced projects. The EAP Task Force and PPC should work to catalyse and facilitate these efforts, and to prepare a report assessing progress for

the next "Environment for Europe" ministerial meeting.

NATIONAL ENVIRONMENTAL ACTION PROGRAMMES (NEAPs)

54. We welcome the report "Evaluation of Progress in Developing and Implementing National Environmental Action Programmes (NEAPs) in CEEC/NIS" (See Conference document (ECE/CEP/49)) prepared by the EAP Task Force, noting that the principles of the EAP remain valid. However as economic growth resumes, and needs and priorities within the CEE and the NIS region become differentiated, these principles will have to be applied even more rigorously. In the EU applicant countries, substantial changes in legislation and institutions as well as massive investments will be required. Cost-effective strategies to develop and implement them will be of crucial importance to the process. As the other CEE countries and the NIS move from development to implementation of NEAPs, a focused, pragmatic, result-oriented approach is urgently needed to overcome the scarcity of resources available. In this regard we encourage the coordination of NEAPs with the National Environmental Health Action Plans (NEHAPs).

PROJECT PREPARATION COMMITTEE

55. We welcome the achievements of the PPC in the CEE countries. The PPC should respond to the particular need for external financing and for proactive coordination among clients, host governments, donors and IFIs in the NIS and the CEE countries which are not involved in the EU enlargement process. Its main activities should focus on these countries, whilst it continues its activities in the 10 CEE EU applicant countries. Within the NIS and in those CEE countries which are not involved in the EU enlargement process, the PPC should continue to work in close cooperation with the countries concerned as well as with the EAP Task Force and strengthen its work by locating PPC officers in the region.

BUSINESS AND ENVIRONMENT

56. We undertake to catalyse, facilitate and strongly support the implementation of effective environmental management in enterprises including cleaner production in CEE countries and NIS based on the recommendations in the Policy Statement on Environmental Management in Enterprises in CEEC/NIS (See Conference document ECE/CEP/51). We will give increased priority to environmental management in

enterprises within bilateral and multilateral cooperation. We urge business and industry, trade unions, environmental citizens' organisations, educational institutions, and other stakeholders to work with us to these ends. We invite IFIs and international organisations to provide practical support for strengthening environmental management in enterprises in CEE countries and NIS. We urge donors, IFIs, CEE countries and NIS to create a business climate that will encourage the establishment of local private sector environmental goods and services companies in CEE countries and the NIS.

57. We welcome the opportunity within this Conference to extend a dialogue with prominent representatives of the business sector as well as the improved dialogue between industry and the environment set out at this year's CSD session. We confirm our willingness to establish this dialogue on a more continuous basis and invite the business community to join us in this effort with the aim of promoting public private partnerships designed to achieve our common environmental objectives and more generally to promote sustainable development. We welcome the Message from the European Round Table of Industrialists on company investment in CEE countries, which identifies activities of good environmental practice that are also good business practice. We note with satisfaction that twinning arrangements between enterprises in west European countries and enterprises in CEE countries and NIS are being established to promote the transfer of environmental knowledge and experience in a most direct and practical way.
58. We invite the EAP Task Force to facilitate and support this process and to prepare, on the basis of the evaluation of progress made, a report for the next "Environment for Europe" Ministerial Conference.

REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTRES (RECs)

59. We recognise the development of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe in Szentendre, Hungary, into an independent body of an international character. It provides a significant capacity to assist in solving environmental problems of the CEE region through cooperation among governments, NGOs and business, promotion of free access to information and public participation in environmental decision-making. We welcome initiatives of beneficiary countries to actively support the work of the Center.
60. In view of the importance of the civil society and public par-

ticipation for improving the environmental situation, we welcome and endorse the establishment of regional environmental centres in Chisinau, Kyiv, Moscow and Tbilisi. They are being established and operated as independent bodies that will promote cooperation among interested parties in addressing regional, transboundary and local environmental issues in an open and transparent way. We welcome the initiatives for increased environmental cooperation among the countries of Central Asia and their intention to establish a regional environmental centre. We encourage the founders and other interested parties to provide the necessary resources for the activities of the centres and to establish an international coordination committee to coordinate with the work of these new RECs. We also take note of the first steps to establish a new REC as an independent body of an international character in Istanbul and encourage further steps in consultation with other parties, including those within the region, concerning the establishment of this centre.^{11,12}

E. FUTURE OF THE ENVIRONMENT FOR EUROPE PROCESS

61. We are convinced that the "Environment for Europe" process has played an essential role in strengthening dialogue and co-operation in the environment field in Europe and in promoting sustainable development within the UN/ECE region. It has put the environment high on the agenda even in countries where the social and economic situation is unfavourable. The process has brought together a wide range of international organisations with an effective division of labour and channels of communications and collaboration between them. Environment is often seen as a model example of policy cooperation in Europe and we will strive to make it a model for the other continents of the world. The "Environment for Europe" process should build on the work done so far and, in particular, move forward from policy commitments to practical implementation.
62. We appreciate other ministerial processes concerned with the environment in Europe. We will take an active role within the follow-up to the ECE Conference on Transport and Environment, held in Vienna in November 1997, in particular by undertaking those actions which are foreseen in the Vienna Declaration and the Programme of Joint Action. We welcome the Joint Work Programme on the Conservation and

¹¹ General reservation by Armenia.

¹² Reservation on the last sentence by Cyprus and Greece.

Enhancement of Biological and Landscape Diversity in Forest Ecosystems 1997-2000 adopted by the Third Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe, Lisbon, 2-4 June 1998. We look forward to the Third Ministerial Conference on Environment and Health to be held in London in June 1999 and to achieving closer cooperation with the Environment and Health process, noting with satisfaction that a protocol to the UN/ECE Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes is being prepared for this Conference with the aim of preventing, controlling and reducing water-related diseases by meaningful obligations. We welcome further processes of close cooperation like the ministerial conference on agriculture and environment which is under consideration in follow-up to the Integration of Biological and Landscape Diversity Objectives into Sectoral Policies (See Conference document ECE/CEP-/53) and are committed to maximising the benefit of these for the sake of the environment in Europe.

63. We consider that the broad institutional arrangements of Environment for Europe shall continue with the following adjustments:
- Taking into account the importance and the comprehensive character of the "Europe's Environment: The Second Assessment", we call on the EEA together with existing national and international networks to update this information regularly and present the findings based on indicators to our future ministerial conferences in order to support decision-making.
 - The ECE Committee on Environmental Policy should continue to screen the Environmental Programme for Europe, taking into account in particular the report "Europe's Environment: The Second Assessment", in order to implement priority actions on a pan-European level within the context of its long-term programme of work and to report on progress of this work at the next Ministerial Conference.
 - The EAP Task Force and PPC shall reorient their work and focus more on the NIS and those CEE countries not included in the pre-accession process. The Regional Environmental Center in Szentendre shall overall assume a greater role in the Environment for Europe process and specifically work on the activities of the EAP Task Force in CEE countries. The EAP Task Force shall also cooperate with new RECs in the NIS region.

- The progress since Sofia in reducing the number of preparatory meetings shall be maintained.
 - The frequency of ministerial conferences shall be reduced to an interval of four years. The next Conference shall take place in the year 2002 on the tenth anniversary of the Rio Conference.
 - A special meeting of senior officials shall convene before the end of this year and shall at that meeting, chaired by the present host country, decide on the next host country, preferably in a NIS country, and the exact date of the next Conference. In this connection, we take note of the offers by Kazakhstan, the Republic of Moldova and Ukraine to host the next conference.
 - An ad hoc working group of senior officials shall convene two years before the next conference. This ad hoc working group shall serve as the coordinating body for the preparation of the substance for the next conference. The ad hoc working group shall be chaired by the host country of the next conference with the UN/ECE serving as secretariat.
 - The work of this ad hoc working group of senior officials shall be prepared by an Executive Committee (EXECOM) composed of two senior officials from the CEE countries, two from the NIS and four from the western European countries. The Chairpersons of the UN/ECE Committee on Environmental Policy, the EAP Task Force, the PPC and the Council for the Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy, will participate as observers. It shall be chaired by the host country. The EXECOM shall also be established at the meeting of the ad hoc working group two years before the next conference. The practical preparations for the next conference shall be the responsibility of the host country.
64. We are committed to changing the negative trend in the state of the environment in the UN/ECE region and to monitoring progress at our next Conference in four years' time. In this connection it is essential to stop the continuous degradation of the environment in the whole of the UN/ECE region, with particular emphasis on the NIS and to maximise the environmental benefits of the EU enlargement process. We are convinced that increasing public participation in environmental decision-making is important to strengthen democracy in Euro-

pe, an aim which we are committed to pursuing.

65. We express our deep gratitude to the Government of Denmark for having hosted this Conference and we wish to thank it and its people for the warm hospitality we have received.

DECLARATION

On the Phase-out of Added Lead in Petrol

The Ministers/Heads of Delegations of Austria, Belgium, Bulgaria, Canada, Croatia, Cyprus, the Czech Republic, Denmark, Finland, France, Germany, Greece, Iceland, Ireland, Italy, Latvia, Liechtenstein, Lithuania, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Portugal, the Republic of Moldova, Romania, Slovakia, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland, Ukraine, the United Kingdom and the United States of America, who will sign the Protocol to the 1979 Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution concerning Heavy Metals, *

Concerned that the emissions of lead from the use of leaded petrol are causing severe damage to the environment and to human health;

Aware that techniques are available to reduce air pollution by almost eliminating lead emissions from on-road vehicles;

Aware that many countries have already phased out the use of added lead in petrol or are well underway in the process of doing so and have prepared plans for completely phasing out leaded petrol;

Considering that, beyond the measures provided for in the Protocol, timely and more effective reductions of lead emissions from petrol are feasible;

Declare as follows:

1. *The Signatories to this Declaration have already phased out or will phase out the use of added lead in petrol for general use by road vehicles as early as possible and not later than 1 January, 2005.*
2. The Signatories call upon the other Parties to the Convention who will sign the Protocol to join them in making every effort to control and reduce substantially their national lead emissions by phasing out the use of added lead in petrol for general use by road vehicles as soon as possible.

In witness whereof the undersigned have signed this Declaration.

* Adopted by the Executive Body for the Convention at its special session at the Aarhus Conference on 24 June 1998.

Ministerial Declaration on Long-Range Transboundary Air Pollution

We, the Ministers and Senior Officials for the Environment from UN/ECE countries and the European Community, attending the Aarhus meeting as Parties to the Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution,

* **NOTE** with serious concern that air pollutants, including hazardous chemical substances, continue to be transported in substantial amounts across national boundaries and over long distances, causing harm to human health and damage to ecosystems and natural resources of major environmental and economic importance;

* **ARE RESOLVED** to continue and intensify our efforts to protect human health and the environment notwithstanding the pressure from other competing priorities. In so doing we take into account the positive effects that environmental policy may have on long-term economic activity and employment;

* **RECOGNIZE** twenty years of successful cooperation between the Parties to the Convention, which sets an example for global action in environmental protection;

* **CONSIDER** that the Convention is a key instrument for protecting our common environment by creating a scientifically based framework for gradually reducing the damage caused by air pollution to human health, the environment and the economy in the UN/ ECE region;

* **UNDERLINE** that the controls contained in the 1998 Protocols on Heavy Metals and Persistent Organic Pollutants constitute a significant step towards reducing emissions of substances that may cause adverse effects on human health or the environment;

* **STRESS** the importance of all the requirements in the two Protocols and welcome the recent establishment of an Implementation Committee under the Executive Body for the Convention to assist in the review of compliance with the requirements of all Protocols to the Convention;

* **ARE DETERMINED** to continue our efforts to further reduce the emissions of heavy metals and persistent organic pollutants by strengthening the measures on substances already included in the two Protocols as well as by adding new substances to the Protocols pursuant to Executive Body decisions 1998/1 and 1998/2;

- * **URGE** the Signatories to the Protocol on Persistent Organic Pollutants to strengthen their efforts, in cooperation with the World Health Organization (WHO) and the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), to review the availability and feasibility of alternatives to DDT, and to promote the commercialisation of safer alternatives;
- * **ENCOURAGE** countries to strengthen their efforts to identify and solve the environmental problems caused by the use of polychlorinated biphenyls (PCBs), and work together to assist countries with economies in transition in dealing with these problems;
- * **ARE ALSO DETERMINED** to cooperate closely under the auspices of the United Nations Environment Programme to develop, preferably by the end of the year 2000, a global legally binding instrument on the elimination or control of certain persistent organic pollutants, including appropriate support to meet the special needs of developing countries and countries with economies in transition, taking into account measures to control the transfrontier movement of such substances;
- * **CALL UPON** all Parties to the Convention, as well as international financial institutions, to support the implementation process of the new Protocols through bilateral and multilateral assistance to Parties with economies in transition, mindful that their implementation will require substantial efforts;
- * **ENCOURAGE** Parties to the Convention to sign and ratify the new Protocols without undue delay and to do their utmost to implement them, if possible, even before their entry into force;
- * **NOTE** the progress made in developing a multi-pollutant/multi-effects approach including the technical basis for a draft protocol on nitrogen oxides and related substances, including ammonia and volatile organic compounds, covering all relevant sectors, based on scientific information and cost-effective solutions, and support acceleration of the negotiation of an ambitious and realistic protocol, with a view to finalising it by mid-1999;
- * **WELCOME** the proposal to designate the North Sea Area as an SO_x Emission Control Area under the MARPOL 73/78 Convention;
- * **SUPPORT** the future priorities of work under the Convention, as outlined by the Executive Body, with a focus on implementation and compliance as well as review and extension of existing Protocols;

- * **ARE KEENLY AWARE** of the need to sustain the networks and capacities of the scientists and experts who have provided the scientific foundation for these protocols and for the obligations they lay down on national strategies, policies, programmes, measures and information, research, development and monitoring, and review by the Parties;
- * **DECIDE TO APPLY** the same high scientific requirements to the revision of existing Protocols and the development of any new ones;
- * **RECOGNIZE** that effective implementation of protocols and further development of cost-optimal abatement measures require our full commitment and equitable cost-sharing between all stakeholders, for research into and monitoring of the effects of air pollutants on ecosystems and human health, for refining the science on which EMEP is based and for developing further integrated assessment modelling for those pollutants for which it is appropriate.

Bilag 3

Finansieringsrapporten fra Århus

ECE/CEP/50

ENVIRONMENTAL FINANCING IN CEEC/NIS;

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

Applications for permission to reproduce or translate all or part of this material should be made to:

Head of Publications Service, OECD, 2, rue André Pascal - 75775
Paris cedex, 16, France.

Copyright OECD/OCDE 1998

1. Environmental Financing in CEEC/NIS

2. Trends in Environmental Expenditure

3. Demand for Environmental Financing

4. Specific Issues in Environmental Financing

5. Environmental Financing Mechanisms

6. Recommendations

Annex 1. Selected data on domestic and external environmental finance in CEEC/NIS

Annex 2. Key references

Background and Introduction

The attached paper presents draft Policy Conclusions and Recommendations on Environmental Financing in CEEC/NIS. It has been prepared by the OECD/EAP Task Force Secretariat, in co-operation with the Project Preparation Committee. The Working Group of Senior Officials (WGSO), which is preparing the held "Environment for Europe" Ministerial Conference to be in Aarhus 23-25th June 1998, agreed that the paper should be forwarded to the Aarhus Conference.

This paper has a dual role: it aims to report on the progress which has been made since the last Ministerial Conference in Sofia in October 1995, and to summarise trends over the last half decade since the Lucerne Conference in April 1993. The paper is based on the findings of a more comprehensive analytical report, and discussions of those findings at a workshop in Paris, 9-10th February 1998. A draft of this paper was also discussed at the March 18 meeting of the EAP Task Force. Comments and suggestions made at that meeting have been taken into account in the preparation of the present paper. The comprehensive analytical report will be made available at the Aarhus Conference as a background document.

The attached paper:

- A. Reviews the debate on environmental financing within the “Environment for Europe” process;
- B. Presents trends in environmental expenditures;
- C. Examines the forces creating demand for environmental financing in CEEC/NIS;
- D. Analyses environmental financing in the enterprise sector, municipalities and national budgets;
- E. Assesses the potential of existing and emerging environmental financing mechanisms (the supply side), and;
- F. Recommends some next steps.

1. Environmental Financing in CEEC/NIS

1. The debates about environmental financing have evolved considerably over the course of the “Environment for Europe” process. In the preparations for the 1993 Conference in Lucerne, considerable attention was focused on “new and additional” financing which was to be provided by external sources. During the discussion of the Environmental Action Programme for Central and Eastern Europe (EAP) at Lucerne it was acknowledged that the bulk of financing for environmental investments in CEEC/NIS would have to come from domestic sources. Discussions highlighted the importance of priority setting, strengthening domestic environmental financial institutions to ensure the most cost-effective use of resources, and using external financing in a catalytic and strategic way.

2. At the 1995 Conference in Sofia, there was a recognition that “the obstacle to increased financing is not so much a lack of foreign capital as the high cost of commercial capital, the limited flexibility of financing mechanisms, and problems in linking priority needs with the

available financing". It was acknowledged that demand for environmental finance was still at low levels throughout the region. However, most discussions focused on the supply of finance, in particular the development of innovative financial mechanisms and the role of "soft" financing.

3. Since Sofia, the growing divergence in contexts and priorities between countries advanced in the transition to market economies and others, particularly the NIS, has become more evident. Some of the countries more advanced in transition have been very successful in mobilising resources for environmental investments, and they are now developing a new range of policies and instruments. In the NIS, progress has been considerably slower: sources of environmental finance are in very short supply and in some countries virtually non-existent. These developments have served to emphasise that environmental financing must be analysed more systematically as the interaction between demand and supply. Such a perspective emphasises the linkages between policies and instruments (to create demand and raise revenues), institutions (to channel scarce resources most cost-effectively) and investments (involving project sponsors in different sectors). This perspective also provides insights into how external financing and technical assistance can be made most effective.

2. Trends in Environmental Expenditure

4. Information about environmental expenditure is weak in most ministries of environment: responsibility for investments is usually with other ministries, local government or the enterprise sector. However, this lack of information and analysis limits the ability of ministries of environment to develop realistic environmental strategies, including financing strategies. Further efforts should be made to strengthen this capacity in ministries of environment.

4a. To support the preparation of this report, several studies were carried out. The main results and trends are presented below. (See annex 1 for more details.) These studies focused on environmental projects only. As such, they generally do not capture expenditures for integrated projects, which achieve both economic and environmental goals, such as cleaner production, and energy efficiency projects, nor the environmental benefits of improved environmental management in enterprises and investments to modernise production equipment.

(i) CEEC/NIS Environmental Expenditures

5. In most CEEC/NIS, domestic sources constitute more than 90% of total environmental expenditures. However, in the complex and diffi-

cult transition to a market economy, the overall levels, sources and types of expenditures are likely to vary. A Danish-supported study assessed trends in pollution abatement and control expenditures in six countries selected to represent a range of economic and environmental characteristics: Georgia, Hungary, Lithuania, Poland, Russia and Slovenia. Some of the main findings were:

- A. There is a positive correlation between environmental expenditure and level of economic development (GDP per capita)
- B. Environmental investment as a percentage of GDP in the countries most advanced in the transition (Poland, Hungary, Slovenia) compare very favourably with those in high-income OECD countries; and they are similar on a per capita basis with lower-income OECD countries;
- C. Environmental investment expenditures appear to be virtually non-existent in Georgia; in Russia, they are comparable with low-income OECD countries as a percentage of GDP, but less on a per capita basis;
- D. Environmental investments measured in constant prices appear to have peaked in 1994; Poland is the exception, where environmental expenditures have grown throughout the 1990s;
- E. The public sector share of environmental investments in Hungary, Lithuania and Poland has increased in the 1990s; where it is possible to break down public sector investments, the share of local governments' budgets has increased;
- F. Environmental funds account for about 40% of environmental expenditures in Poland; 20% in Hungary, Lithuania and Slovenia; 5% in Russia; and they do not exist in Georgia;
- G. Air and water protection account for the overwhelming share of investments; air is most important in Poland and Slovenia; water in the others; waste is an insignificant share in all countries except Hungary.

(ii) External Environmental Aid and Finance

6. External finance and assistance can play a catalytic role and complement domestic financial resources. Donor assistance is mostly in the form of grants, usually for technical assistance. IFIs channel funds from international capital markets in the form of loans on terms which are more attractive than those available on the domestic commercial markets of the recipient country. The Project Preparation Committee is a network in which donors and IFIs co-operate in order to accelerate environmental investments. The Global Environment Facility,

which provides grants and concessional funding to meet the agreed incremental costs of measures to achieve approved global environmental benefits.

7. The main findings on external environmental aid and finance are:

- A. Assistance from most, though not all, donors appears to have peaked and is now declining;
- B. Finance from IFIs appears to have declined, particularly in CEEC; however, IFI finance for non-environmental projects with significant environmental benefits appears to have grown in recent years;
- C. CEEC continue to receive more than twice the aid and finance received by the NIS, and many times more on a per capita basis;
- D. The level of assistance and finance going to the NIS has not changed significantly since 1994, while that going to CEEC has declined slightly;
- E. The largest share of assistance and finance goes to the water sector;
- F. From 1993 through March 1998, the PPC had 58 projects under implementation or approved, with total investment costs amounting to 3.3 billion ECU, of which donor funding totalled about 319 million ECU; the bulk of projects have been in the municipal (water) sector and in CEEC (for further details see the PPC report).

(iii) Foreign Direct Investment

8. FDI has grown rapidly in recent years and is now at roughly the same level as official aid and financial flows. The way in which these private funds are channelled will probably have a much more significant effect on the environment over time than official aid and financial flows. The main trends appear to be:

- A. While further analysis of the environmental implications of investment flows is needed, preliminary evidence suggests that no more than 10% is going to the environmentally sensitive heavy industry sector;
- B. CEEC/NIS receive a relatively small proportion of FDI globally: as of 1995, about 2/3 of total investment going to Latin America and the Caribbean and less than 1/4 of that going to Asia; but almost three times as much going to Africa.

- C. Reflecting investors' assessment of opportunities and risks, FDI is concentrated in relatively few countries; in 1996, 74% went to five countries - Poland, Russia, Hungary, the Czech Republic and Kazakhstan;
- D. A review conducted at an OECD workshop suggested that environmental liability had not been a major impediment to FDI, in part because of policies put in place. However, there is some evidence that concerns about environmental liability have deterred investors and delayed deals in some sectors.

3. Demand for Environmental Financing

9. Demand for environmental financing reflects the willingness and ability of polluters and users of environmental resources to pay for investments to resolve environmental problems. It is shaped by the level of economic development and the stringency with which environmental standards are set and enforced. Demand will also reflect the perceived and actual severity of environmental problems. Generally, demand in CEEC is still low compared with that in OECD countries. In the NIS, the demand is even lower and, in some cases, virtually non-existent. The supply of finance mirrors these situations.

10. In many CEEC, there has been a recent shift in demand for environmental investments. In most countries: economic growth has resumed, generating resources for investment; macroeconomic stabilisation has helped reduce interest rates and inflation; the reduction in subsidies on energy, water and other resources has created incentives for greater efficiency; new trade relations have required exporters to pay more attention to environmental issues; new policies, including NEAPs, and instruments have promoted better implementation of the Polluter-Pays Principle (PPP); decentralisation is creating demand for better environmental services at local level; public awareness and, in some cases, willingness-to-pay for environmental improvements is increasing; and obligations under regional and global environmental conventions are leading to investments, often with international assistance.

11. Accession to the EU will transform the demand for environmental investments in the countries concerned. It has been estimated that the total investment costs for the 10 accession countries to comply with EU Directives for air, urban and industrial wastewater and solid and hazardous waste management are on the order of 122 billion ECU. This is equivalent to investments several times higher as a proportion of GDP than in most OECD countries and more on a per capita basis. There may also be important distributional and social issues to address as prices for water and other environmental services increase. While these figures require careful interpretation, and do not address

the benefits of expenditures, they far exceed current levels of expenditures and the resources which might be made available by the EU. Designing cost-effective strategies which strike a realistic balance between the demand for, and supply of, finance therefore will be a massive challenge.

12. No equivalent demand exists in the NIS: several are classified as developing countries; and in the others, generally low personal and co-orporate wealth levels contribute to low-level demand for environmental investments; high inflation and stringent lending conditions discourage most types of investment; enterprises and local governments are still heavily subsidised; NEAPs are under development and have yet to be implemented; public demand for environmental improvement is weak; the "implementation gap" to objectives in regional and global environmental conventions is greater than in CEEC. The low demand for environmental improvements has made it difficult secure financing within the state budget and to establish new domestic financing mechanisms.

4. Specific Issues in Environmental Financing

(i) Enterprise Sector

13. EBRD estimated that by mid 1997, the private sector accounted for 50% or more of GDP in all CEEC and six out of 12 NIS. However, privatisation has not necessarily led to better economic or environmental performance in enterprises. In some countries governments hold minimum shares in enterprises and sometimes provide credits and subsidies that shield these enterprises from competition. In other countries, the new owners are former managers from the period of state ownership who have found it easier to maximize personal wealth by selling corporate assets and obtaining subsidies than by improving corporate performance in the marketplace. In addition, political will to enforce environmental requirements has been weak in many countries.

14. Even allowing for weaknesses in the existing incentive structure, "win-win" investments are not occurring at the rate originally hoped for. In addition to a weak policy framework they are constrained by limited availability of affordable investment capital, and lack of information and skills in enterprises and financial institutions to develop and implement projects. Cleaner Production programmes and related financing mechanisms can play a useful, though probably modest, role in overcoming these obstacles in CEEC and some NIS. More substantial investments will be required to comply with EU standards. Strengthening environmental management in enterprises and undertaking win-win investments, nevertheless, are important first steps. The most important needs in most countries are to strengthen demand

for better environmental performance by subjecting enterprises to budgetary, policy and other incentives which promote efficient use of resources, and to pursue effective environmental compliance.

(ii) Municipal Environmental Finance

15. In the transition, responsibility for the provision of a variety of environmental services has been decentralised. Local or regional authorities inherited a backlog of unfinished projects, infrastructure in varying states of disrepair, and, frequently, sharp declines in support from central budgets to finance new and replacement capital. Where these services generate pollution as a by-product (e.g., district heating and wastewater collection, treatment and discharge) existing pollution control or treatment systems were most often outdated, inefficient or non-existent.

16. Demand for environmental services is closely related to the process of (fiscal) decentralisation and the ability of communities to cover costs through user charges or local taxes. Generally, operation and maintenance costs for municipal services are covered by annual user fees. Capital costs can be substantial and unless they are financed over 15 to 20 years they may require significant increases in user charges. This, in turn, may exceed the ability of some households to pay for basic services like water or energy. The revenue base for municipal services is particularly weak in the NIS where household incomes significantly lag those in most CEEC. Yet, the capital requirements in the NIS are substantial because infrastructure is in a serious state of deterioration and resulting, *inter alia*, in increased risk of water-borne disease.

17. Subsidies have played an instrumental role in the development of municipal environmental infrastructure in CEEC/NIS, and OECD countries, often representing more than three-quarters of capital outlays. While subsidies reduce the revenue requirements that must be covered from user chargers (thereby shifting the costs of services to a broader range of taxpayers), they often engender perverse effects, encouraging end-of-pipe investments at the expense of pollution prevention and providing incentives for oversizing of infrastructure. They have also promoted overuse of energy and water, thus exerting upward pressure on user fees once financial support from central budgets was withdrawn or reduced.

18. Across-the-board subsidies are blunt instruments to treat cases of social hardship. Support targeted on the most needy households is more efficient if decoupled from the pricing of services. Subsidies can also be useful to support project preparation for capital investments, or public-partnerships. They should not discourage energy and water conservation or public-private partnerships.

19. As the demand in the advanced transition countries for better quality environmental services rises and municipalities invest in controls to achieve EU environmental quality standards, new mechanisms will be needed to finance the higher investment costs. Indeed, encouraging new initiatives are already underway in some of the advanced transition countries. Support should be given to efforts to develop least-cost solutions and creative financing arrangements, such as those involving public-private partnerships, issuance of municipal bonds, and the use of municipal guarantees.

20. In the NIS, the most immediate need in the municipal sector is to restore or improve the quality of basic services. The institutional capabilities to manage these services and place them on a firmer financial foundation also need to be strengthened. Subsidies and external financing will be needed to catalyse improvements in the environmental performance of the municipal sector in the NIS in the absence of rapid increases in per capita incomes and affordability of services.

(iii) National Budgets

21. Despite significant decentralisation in some CEEC, the national budget continues to be a major source of environmental expenditures. In some of the Baltic States, for example, Public Investment Programmes have prioritised environment and this has helped leverage donor grants and IFI loans. Some CEEC have also become more effective at linking their environmental programmes with the national budget cycle. However, in many CEEC/NIS, there is much inertia in the budget process, with resources sometimes allocated on the basis of precedence rather than efficiency considerations. In many NIS, allocations for the environment have fallen significantly. In some cases, extra-budgetary funds are financing monitoring equipment and other services normally provided by the state budget. As the transition progresses, there is a need to promote greater involvement of the private sector in environmental investments.

22. Protection of biodiversity has traditionally been financed from the public sector. In many CEEC/NIS, it was a positive legacy of the former regimes. However, demand for biodiversity has been low in most, though not all, CEEC/NIS during the transition. Frequently the demand has come from international or external sources. Further efforts are needed to stimulate domestic demand, for example through public information and awareness campaigns.

23. Financing biodiversity projects is difficult because they tend to be small, geographically dispersed and lacking revenues which could be used to repay loans. However, efforts are being made to integrate biodiversity into economic activities, e.g. agriculture and tourism. Experimentation with a range of user fees is increasing e.g. timber sales,

hunting permits, sale of seedlings, revenue for recreational activities. A group of experts recently proposed that a Pan-European accreditation scheme should be established to help identify biodiversity projects. This should be linked with efforts to strengthen project preparation capacity and the development of mechanisms to “bundle” small projects into packages which could be supported by financing institutions. Alternatively, mechanisms should be established specifically to finance small projects; the Global Environment Facility’s Small Grants Programme provides one model. Public-private partnerships may also provide opportunities to expand financing e.g. by allowing private sector partners to develop non-sensitive areas in return for services provided in protection areas.

5. Environmental Financing Mechanisms

24. Substantially more experience has been gained with environmental financing mechanisms since the Sofia Conference. Donors and IFIs have helped to supplement domestic sources of capital and to transfer know-how. Domestic financing mechanisms have evolved in CEEC, but there is a continuing challenge to ensure that soft financing is used transparently and in the most cost-effective manner and that it does not inhibit the emergence of more market-based mechanisms. This is also true for finance provided directly from the State budget. Strengthening financing mechanisms in the context of higher costs of compliance with EU legislation and the potential benefits of facilitating access to EU sources of financing will become the major challenge in accession countries. For the NIS, establishing financing mechanisms in the current state of low demand will be the main challenge. It is unlikely that such mechanisms will be established without external finance and/or technical assistance. In both groups of countries, new opportunities will arise as a result of the Kyoto Protocol.

(i) Environmental Funds

25. Environmental funds, capitalised largely by environmental charges and taxes, continue to play an important role in CEEC. They are strongest in Poland where expenditures from the National Fund were nearly \$500M in 1996, and the contribution from all funds accounted for about 40% of domestic environmental expenditures. New funds have been established in several countries since Sofia and the capacities of some existing funds strengthened. The revenue base of funds has improved and new disbursement mechanisms have developed. However, substantial further efforts are required in most funds to meet the recommendations in the St. Petersburg Guidelines. If this could be achieved, environmental funds could play an important role in the EU accession process.

26. In the NIS, the institutional base and legal foundations of funds are much weaker. In Russia, the expenditure of the Federal Environmental Fund in 1996 was about \$14M. The fees and fines which generate the Fund's revenues are much lower than in CEEC. For example, the charge for one ton of SO₂ in Russia is \$1.22, compared to \$20.80 in Estonia and \$82.61 in Poland. Failure to recirculate revenues and their diversion for non-environmental purposes has undermined collection efforts. Overall the capacities and effectiveness of funds in the NIS are weak. However, in Russia the system of environmental funds is being consolidated and strengthened with Danish support. The experience from this project will provide valuable lessons for other NIS.

(ii) Environmental Funds Capitalised by Donors and IFIs

27. Four types of funds have been established, capitalised by donor grants and/or IFI loans:

- A. Debt for environment swaps (Switzerland agreed a swap with Bulgaria at the time of the Sofia Conference; Poland had previously concluded swaps with several donors);
- B. Environmental Investment Funds (in Lithuania and Latvia capitalised by PHARE grants);
- C. Environmental Development Fund (a joint stock company owned by the Slovenian government, operating as a non-profit organisation);
- D. Pollution abatement facility capitalised by an IFI loan (the National Pollution Abatement Fund in Russia was capitalised by \$55m loan from the World Bank and a \$13m Swiss grant).

28. All of those funds, with the exception of the Polish EcoFund, operate on a revolving basis, providing soft loans for priority projects. As a review of the Polish EcoFund illustrated, institutions established by donors and/or IFIs can have a catalytic effect in mobilising other resources and enabling the establishment of solid institutional capacity that encourages greater financial discipline and improved accountability and transparency. The opportunities for replicating financing mechanisms using IFI loans and/or donor grants are probably greater across the region than the opportunities for establishing new mechanisms based on debt for environment swaps.

29. A second stage of the National Pollution Abatement Facility in Russia is under development which would involve a more region-oriented approach, with loans on-lent through financial intermediaries

(e.g. banks, environmental funds) with repayment guarantees provided by regional governments. This type of approach could be promising in other NIS, provided there is adequate capacity to prepare projects and manage the project cycle, adequate demand for financing, and adequate supply of co-financing.

(iii) Mechanisms Established in Existing Financial Institutions

30. IFIs and donors have established credit lines for environmental investments in co-operation with financial intermediaries in the region. With the local partner sharing the credit risk, these credit lines can reduce the costs of preparing projects and conducting financial appraisals of borrowers, and facilitate IFI support for smaller loans than would be available directly from the IFI. In addition, this co-operation often contributes to the strengthening of the local financial intermediary, particularly in appraising environmental projects and non-environmental projects with environmental components, and demonstrating the financial attractiveness of win-win environmental investments.

31. A similar approach is represented by the Cleaner Production Revolving Facility established by NEFCO with Norwegian support to provide co-financing for investments in Northwest Russia and the Baltic countries, primarily Lithuania. For this facility, NEFCO relies on local Cleaner Production Centres to assist project promoters in the identification and preparation of projects.

(iv) Support from EU Institutions

32. As part of the EU's approach to enlargement, the European Commission is now reorienting the PHARE Programme. This reorientation has two key objectives - to better facilitate the EU applicant countries' efforts to adopt, implement and enforce the *acquis communautaire*, and to further decentralise the management of PHARE programmes to the EU applicant countries themselves. A key feature of this reorientation is an increase in PHARE's level of investment support and a refocusing of its technical assistance and institution building support onto those critical weaknesses in applicant countries' accession strategies. The result of this reorientation is a significantly enhanced level of support for the environment sector.

33. As well as innovative institution building support mechanisms (such as civil servant exchanges and access for applicant countries to internal EU programmes like LIFE), the reorientation will see a concentration in the investment support area on four critical aspects of enlargement: direct promotion of compliance with EU norms; inte-

grated regional development programmes; support for the banking sector to better meet the needs of small and medium enterprises; and, support to large scale infrastructure projects.

34. In addition, a centrally managed Large Scale Infrastructure Facility will be established, with 150 mecu for 1998-99, to co-finance investment projects with the IFIs, solely in environment and transport. A second centralised facility is now being established to address the needs of applicant countries which will not start accession negotiations in 1998 (i.e. Lithuania, Latvia, Romania, Bulgaria and Slovakia). This second facility will focus on privatisation, SME development and border control.

35. In the period 2000-2005, support from the Commission to central Europe will expand. A facility with 1 billion ECU per annum will be established focusing on financing accession-related investments in environment and in transport. In addition, a separate agricultural facility of 500 mecu per annum will assist the applicant countries' in integrating their agricultural policies with those of the EU. Lastly, the PHARE programme, with a budget of 1.5 billion ecu per annum, will continue its support for general approximation and other critical areas such as regional development.

36. The European Investment Bank (EIB), the EU's long-term financing institution, will also expand its efforts to support the accession process. The EIB has been active in CEE since 1990, signing loans to a total value of about 6.4 billion ECU in its ten countries of operation (the Bank does not lend in the NIS). In the period to the year 2000, the EIB has a mandate to lend 3.5 billion ECU in the 10 accession countries; in addition a special "Pre-adhesion Facility" of 3.5 billion ECU has been established to support the accession process. Within this financial framework totalling 7 billion ECU, EIB will seek to increase lending to help accession countries comply with the environmental *acquis* of the European Community; recent studies suggest that the needs are particularly large in the fields of water, wastewater, air pollution and solid waste though considerable preparations will be necessary to establish viable projects for financing. In stepping up its environmental activity in CEEC, the EIB expects to work closely with the services of the European Commission as well as other multilateral and bilateral sources of finance.

(v) Commercial Banks

37. With the exception of credit lines established by IFIs, commercial banks have not played a significant role in environmental financing in CEEC or NIS. This is because of the low demand for financing, the more attractive lending opportunities available to banks and lack of knowledge of environmental financing. However, there are some pro-

misgiving developments involving banks co-operating with environmental funds in financial appraisals of investments, management of loans, and/or co-financing. Allocation of costs and risks are the key factors in these arrangements.

(vi) Green Equity, Loan Guarantees, and Leasing

38. Green equity schemes were one of the initiatives proposed at Sofia. Such schemes are used to invest in start-up companies or companies expanding into the environmental goods and services industry. After Sofia, there appears to have been different expectations among donors, IFIs and CEEC, concerning the objectives and organisation of green equity schemes. As a result, only one scheme has come to fruition and several others have stalled. Existing venture capital funds may in some countries provide a sufficient source of equity for companies entering the environmental goods and service industry. However, green equity schemes could also play a potentially useful role in helping to support the broadest possible scope of environmental investments.

39. The main experiment with loan guarantees appears to have been in the Czech Republic, where the US supported a domestically owned and operated Municipal Infrastructure Financing Company which guaranteed loans for, inter alia, environmental investments (often co-financed by the State Environmental Fund). Another important development concerned an EBRD loan in St. Petersburg for a water project; the first IFI supported project where the guarantee was provided by a municipality rather than the central government.

40. There is an increasing market for environmental leasing arrangements, whereby private firms provide equipment that is needed in the provision of environmental services. Typically, leasing involves vehicles or equipment used in solid waste collection, transport, and disposal. Such arrangements enable municipalities to spread costs out over a longer period and mitigate the need for capital financing.

(vii) Global Environmental Financing Mechanisms

41. The Kyoto Protocol to the Framework Convention on Climate Change (FCCC) provides for several co-operative mechanisms. These will be discussed further at the Conference of Parties in Buenos Aires in November 1998. If the operational rules of these mechanisms are agreed, there would seem to be considerable scope for CEEC/NIS to benefit from the opportunities provided. The mechanisms would allow:

- A. *Annex I countries to fulfil their reduction obligations as a group rather than one by one.* Countries can agree among themselves how they wish to distribute the burdens and choose whichever mechanisms they see fit. All such arrangements must be announced at the time of ratification of the protocol. Emissions "bubbles" cannot be created at a later stage unless the parties to the FCCC agree to modify the rules.
- B. *Joint implementation between the industrialised countries.* This means that cross border investments reducing greenhouse gas emissions among parties listed in Annex I of the FCCC will count towards meeting the obligations of the country where the investment originates. Pilot projects have been carried out and systems of verification and certification are being developed.
- C. *Trading emission rights between countries with quantified emissions commitments.* At the moment only Annex I countries have taken on such commitments, and the rules for emissions trading are still to be developed. If countries agree that private companies can invest - subject to general rules and controls - the reduction units may become the property of companies and like all other property, it can be bought and sold.
- D. *Annex I countries investing in emission reductions outside their group through the Clean Development Mechanism (CDM).* Such reductions may be credited from the year 2000, and these credits can be accumulated to meet future obligations. A share of the proceeds for project activities should be used to contribute to adaptation measures in the countries concerned, probably through some sort of fee for CDM approval. Consequently, the "price" of certified emissions reductions will be higher than the cost of the climate gas reductions themselves. The role of the CDM awaits clarification, but there seems to be general agreement that the CDM is neither a fund nor a new institution. The CDM would rather be a regulatory mechanism controlled by the parties to the Kyoto Protocol charged with ensuring proper certification, and serving in a clearing-house function to the extent requested.

42. As of March 1997, the Global Environment Facility (GEF), managed by the World Bank, UNDP and UNEP, has allocated 223.3 million USD in the CEEC/NIS region, which represents 16.6% of total GEF allocations throughout the world. Within its main program areas, the GEF has allocated 57.1 mUSD to reduce greenhouse gases, 109.3 mUSD to reduce emissions of ozone-depleting substances, 33.4 mUSD to protect biological diversity, and 23.5 mUSD to address water pollution problems of international water bodies. The GEF could play an expanded role, particularly in the NIS, provided there are increased efforts to strengthen project identification and preparation capabilities. The "Capacity 21 Fund", managed by UNDP, could play an important role in this regard, particularly in the NIS, as well as in

developing the human resources necessary for preparing and implementing national "Agenda 21" and environmental action plans.

6. Recommendations

43. In all countries of the region, there is a need to strengthen the demand for environmental financing and to better integrate environmental considerations into economic and financial sector reforms. In addition:

(i) There is now a pressing need in the NIS to develop or strengthen the policy and institutional frameworks required in order to mobilise and channel domestic financial resources more effectively. Technical assistance can play an important role in this respect. IFIs and donor financial resources can also play a crucial catalytic role in supporting the establishment and development of domestic mechanisms to finance pilot and demonstration environmental projects.

(ii) CEEC will need to strengthen domestic mechanisms in order to finance the investments required to comply with EU environmental standards. Mechanisms also will be needed to ensure that the substantial resources provided by EU institutions (PHARE, EIB) will be used to address priorities in a cost-effective manner.

(iii) Within their mandates, the EAP Task Force and PPC should work to implement these recommendations. Concerted action will be needed by all partners; CEEC/NIS, IFIs, donors and increasingly the private sector. A report assessing progress should be prepared for the next Environment for Europe Ministerial Conference.

44. More specifically:

(i) Both CEEC and NIS should develop environmental financing strategies adapted to their particular circumstances. These strategies will be most effective when they establish clear targets, address both the demand for and supply of finance, and integrate policy, institutional and investment measures. They should also consider social and distributional issues. Donors and IFIs can provide valuable support in assisting CEEC/NIS to develop strategies at the national, regional, and sectoral levels. The financing strategy developed by Lithuania provides a useful model, but further work is needed to develop methodologies for preparing such strategies.

(ii) CEEC/NIS should strengthen project preparation capacity, though the needs are different among countries. In many CEEC, considerable progress has been made in establishing capacity in this area; the lessons from the US-supported EAPS Programme are helpful in this respect. However, there are still major capacity gaps in municipalities,

enterprises and communities which could create important bottlenecks and inefficiencies in EU accession investment programmes. Further analysis of the obstacles should be undertaken to help design capacity building programmes. In the NIS, there is a widespread need to strengthen capacity for, and understanding of, the investment project cycle. In some NIS, establishing effective project implementation units to assist in implementing NEAPs could be a useful first step.

(iii) In the enterprise sector, financing mechanisms which provide capital on affordable terms to support win-win investments can play an important role in most CEEC/NIS. Experience is being gained with various approaches and this should be assessed and shared. As foreign investment flows increase, their positive and negative environmental impacts should be monitored and measures to maximise their environmental benefits identified. More generally, there is a need to strengthen incentives for private sector investments.

(iv) Efforts to develop more market-based schemes to finance municipal environmental services have been successful in some CEEC and NIS and should receive greater support (e.g. municipal bond and guarantee schemes). The results of these efforts should be assessed and disseminated widely. Factors which either promote or impede public/private partnerships in the provision of municipal environmental services, including the role of subsidies, should be analysed, and work carried out to develop projects demonstrating the potential of such partnerships.

(v) Expansion of capacity to identify and prepare biodiversity projects is a important need. Awareness programmes should be strengthened, and incentive measures which can help raise revenues introduced. Mechanisms either to help "bundle" groups of projects into financeable packages, or to support small projects should be developed.

(vi) Further efforts should be made to strengthen the capacities of Environmental Funds in CEEC to help them meet the recommendations of the St. Petersburg Guidelines; if this could be achieved, they could play an important role in channelling domestic and external resources for investments linked to EU accession. In some CEEC, particularly where private capital markets are developing quickly, greater efforts should be made to ensure that funds, through their provision of subsidised finance, do not inhibit the emergence of more market-based financing mechanisms. As the legal, institutional and revenue base of Environmental Funds in the NIS is clarified and strengthened, donor assistance could provide important institutional support and co-financing opportunities.

(vii) Promising forms of environmental financing mechanisms capitalised by IFI loans and/or donor grants should receive further support. In most cases, this type of approach will be easier to replicate with IFI loans and/or donor grants than debt for environment swaps.

Alternative models, and key factors in their successful application in different countries, should be assessed.

(viii) Experimentation with a range of other facilities, revolving funds and credit lines should be continued. These mechanisms can contribute to the transition to more market-based financing in the municipal sector and help finance win-win investments in the enterprise sector.

(ix) Experience with equity, guarantee and leasing schemes in the region is limited, thus the role to be played by such schemes requires further analysis. Nevertheless, they can be useful in specific circumstances and their further development should take account of experience to date.

(x) Opportunities for making more effective use of global financing mechanisms should be further examined in the appropriate forums. There is an important potential for the Global Environmental Facility to seed the development of environmental financing capacity in the NIS. A high priority should be given to developing concrete means for realising the important opportunities provided by the Kyoto Protocol for enhancing financial and technology flows from advanced industrial countries to CEEC/NIS.

(xi) There is a need to reinforce co-operation and the exchange of experience on environmental financing among CEEC/NIS. More effective ways should be found to share the positive experiences of CEEC with NIS. Partial untying of aid to enable donors to hire CEEC experts to participate in NIS programmes would help. The countries engaged in EU accession would benefit from sharing their experiences in developing and implementing environmental finance strategies. The EU should help them to do so.

(xii) A better understanding and analysis needs to be developed of the opportunities for, and constraints to, environmental financing. This is particularly true in environment ministries which generally do not control the financial means, but need to improve their understanding of, and influence over, the main financing mechanisms. To assist in these tasks, better information should be collected, analysis deepened, and indicators for the demand and supply sides developed. In particular, CEEC/NIS need to develop better indicators of their environmental expenditures. An agreed methodology should be developed to assess the environmental components of non-environmental projects. Further analysis of the application of economic instruments in CEEC/NIS, both as incentives for pollution reduction and revenue-raising instruments, should also be conducted.

Annex 1. Selected data on domestic and external environmental finance in cee/nis

Table 1 Domestic pollution abatement and control investments in selected CEEC/NIS, as a share of GDP, 1990-96 (in per cent)

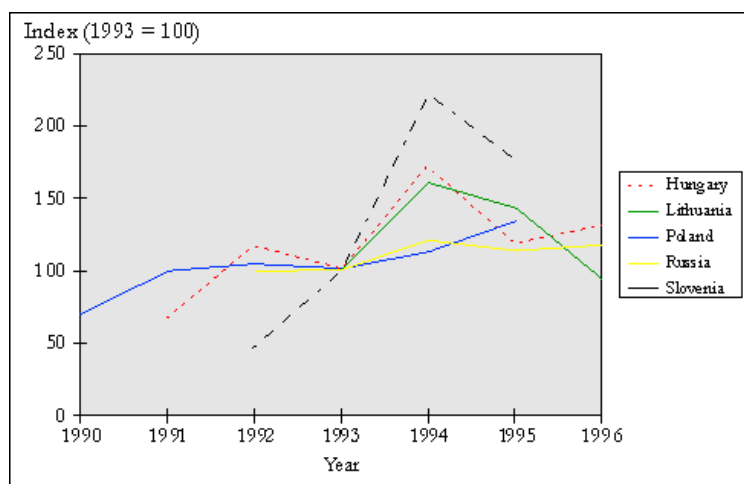
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Georgia	-	-	-	-	-	0.00	0.00
Hungary	-	0.39	0.66	0.52	0.80	0.55	0.61
Lithuania	-	-	-	0.87	1.03	0.79	0.46
Poland	0.70	1.01	1.04	0.97	1.01	1.11	-
Russia	-	-	0.28	0.34	0.39	0.39	0.36
Slovenia	-	-	0.16	0.30	0.61	0.44	-
Netherlands	-	0.55	0.62	-	-	-	-
Portugal	0.48	-	-	-	0.40	-	-
Germany	-	-	-	0.54	-	-	-

1. OECD defines pollution abatement and control (PAC) activities as "purposeful activities aimed directly at the prevention, reduction and elimination of pollution or nuisances arising as a residual of production processes or the consumption of goods and services. This definition specifically excludes expenditure on natural resource management and activities such as the protection of endangered species (fauna and flora), the establishment of natural parks and green belts and activities to exploit natural resources (such as the supply of drinking water)." (OECD, Pollution Abatement and Control Expenditure in OECD Countries, 1998.) This methodology has been used to collect comparable data from the six case study countries, as national definitions of environmental expenditures vary. OECD regularly collects data on Member countries using this methodology.

2. External assistance and finance are, in principle, not included in this table or in figures 1, 2 and 3 which concern domestic finance.

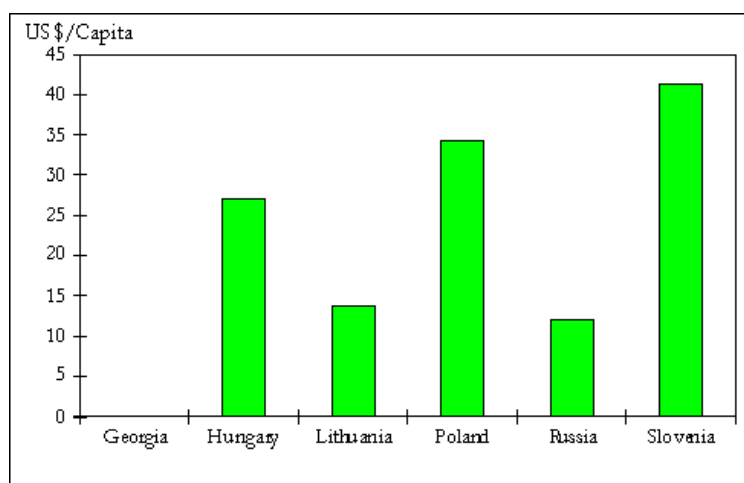
Source: OECD and COWIconsult, based on national statistics.

Figure 1 Trends in domestic pollution abatement and control investments, 1990-96. (Indeks using constant domestic prices, with 1993 = 100)

Source: COWIconsult, based on official national statistics.

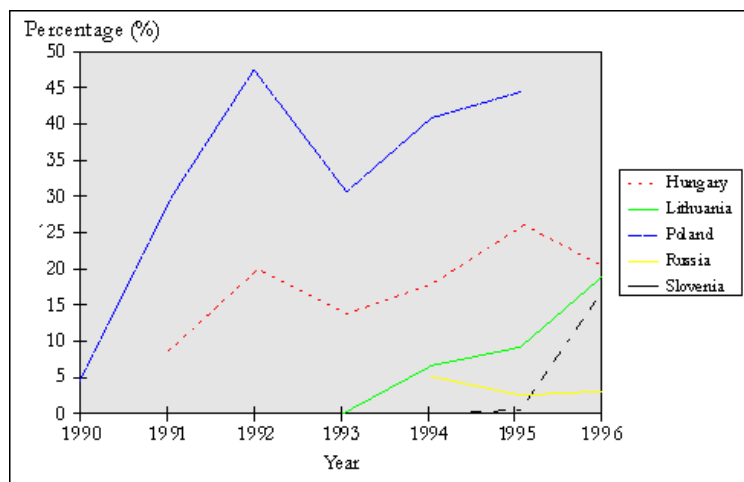
Figure 2 National pollution abatement and control investment per capita, 1996 (in US\$, using PPP exchange rates)¹

¹ 1995 data has been used for Poland.

Source: COWIconsult, based on national statistics.

Figure 3 Share of Environmental Fund spending in total PAC Investments, 1990-96

For Slovenia, 1996 data are estimates. Georgia does not have an environmental fund.
Sources: COWIconsult.

Table 2 Trends in Donor/IFI Commitments for Environmental Assistance and Finance

	Type	1994	1995	1996	1997	Total
Bilateral Donors						
Japan ²	G / L / O	130.7	93.3	9.4	1.4	234.9
Norway	G	5.9	11.0	10.8	9.1	36.7
Switzerland	..	19.4	17.4	28.0	9.8	74.6
United States	G	70.5	41.1	19.0	..	130.5
Austria	..	14.1	3.4	5.4	..	22.9
Denmark ³	G	32.9	54.2	41.6	68.0	196.7
Finland	G	7.7	9.7	14.5	14.0	46.0
France	G / S	7.0	2.1	2.5	9.5	21.0
Germany	..	18.0	28.5	47.5	26.4	120.4
Netherlands	G	16.1	11.1	16.8	26.8	70.7
Sweden ⁴	G	27.39	..	18.12	13.05	58.57
United Kingdom ⁵	G	3.6	4.2	3.0	3.2	13.9
EC-DG I	G	138.9	142.1	134.1	166.1	581.2
Phare ⁶	G	..	12.0	24.0	28.5	64.5
Tacis	G	1.6	0.8	0.9	0.9	4.2
EC-DGX I	G	239.8	268.0	290.2	343.4	1141.4
Sub – Total EU						
International Financial Institutions						
Asian Development-Bank ⁷	G	0.0	0.4	0.0	1.1	1.5
EIB ⁸	L	95.0	200.0	15.0	0.0	310.0
EBRD – environmental projects only	L / G	322.2	62.0	96.2	93.9	574.3
NEFCO	E / G / L	19.4	6.1	11.4	12.5	49.4
GEF	G	5.5	28.5	24.5	10.2	68.7
NIB	L	41.5	0.3	9.0	118.2	169.0
World Bank – environmental projects only ⁹	L	155.1	204.3	88.6	66.2	514.1

EBRD – env. components of non-env. projects ¹⁰		..	157.1	200.6	113.1	470.7
EBRD – energy efficiency projects		851.4	64.1	71.0	60.4	195.6
WB ⁹ – non-env. projects with env. components ¹¹		..	739.8	99.1	222.5	1912.8
WB – projects with signifi- cant env. benefits		..		288.0	716.6	1004.6

..data not available. a) G-grants; L-loans; S-soft loans; E- equity; O-export credits and other forms of assistance.

¹ Some responses are incomplete for 1997.

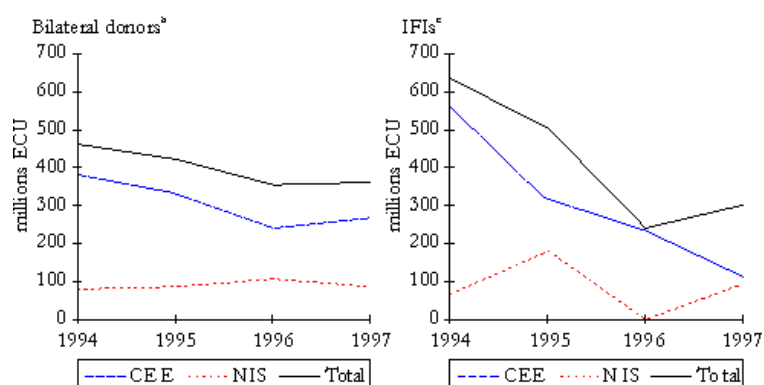
² 1994: 123 mECU loans; 1995: 20.3 mECU export credits.

³ 1995 data include grant equivalent of soft loans. Data do not include the Danish environmental investment facility, created in 1995. Through 1996, the facility provided 3.7 mECU in equity and 6.6 mECU in loans.

- ⁴ Preliminary data for the Swedish EPA and Swedish International Development Agency only. Includes some energy projects. Due to a change in fiscal year, part of 1995 data are included in 1996; not included in subsequent figures and tables.
- ⁵ Data include only technical assistance grants through the Environmental Know How Fund.
- ⁶ Preliminary data. May include some double counting.
- ⁷ Technical assistance only.
- ⁸ EIB signed 555 mECU of projects with significant environmental benefits in 1997, including 425 mECU for flood damage reconstruction. Data on such projects in previous years are not available.
- ⁹ World Bank loans to Turkmenistan not included.
- ¹⁰ Values of environmental components only, as calculated by EBRD. 1994 data are not available.
- ¹¹ Total values of loans with environmental components.

Source: OECD, based on donor and IFI data.

Figure 4. Trends in External Environmental Assistance and Finance to CEECs and NIS ^a

a) Totals are larger than sum of technical assistance and investments, as some donors did not classify commitments.

b) Includes EC. Some responses are incomplete for 1997.

c) Environmental projects only.

Source: OECD, based on donor and IFI data

Table 3 Donor/IFI Commitments for Environmental Investments
by Sector (mECU)

	1994	1995	1996	1997¹
Air/energy	488.93	384.84	53.99	94.87
Water	143.10	133.09	198.01	177.79
Waste	58.76	0.43	10.04	12.96
Biodiversity	6.86	5.16	39.56	5.31
Other²	5.65	15.08	31.86	67.49
Total	703.30	538.60	533.46	358.42

¹ Preliminary data

² Includes commitments to environmental funds

Source: OECD, based on donor and IFI data.

- a) Preliminary data.
 - b) Totals are larger than sum of technical assistance and investments, as some donors did not classify commitments.
 - c) Former Yugoslav Republic of Macedonia.
- Source: OECD, based on donor and IFI data.

Table 5 Foreign Direct Investment to CEEC/NIS:
The five main recipient countries

	FDI inflows 1996 (Mill. US\$)	FDI inflows per capita 1996 (US\$)	Cumulative FDI inflows 1989-96 (Mill. US\$)
Czech Republic	1.264	123	7.120
Hungary	1.986	195	13.260
Poland	2.741	71	5.398
Kazakhstan	1.100	67	3.067
Russia	2.040	14	5.843
Total - 5 main re- cept. countries	9.131	41	34.688
Total for all CEEC/NIS	12.330	31	43.888

Source: EBRD

Annex 2: Key References

EBRD (1997), *Transition Report 1997*. EBRD, London.

OECD (1998), *Pollution Abatement and Control Expenditures in OECD Countries*. OECD, Paris.

OECD (1998, forthcoming), *Pollution Abatement and Control Expenditures in Central and Eastern Europe*. Document prepared by COWIconsult for the OECD/EAP Task Force Secretariat. OECD, Paris.

OECD (1998, forthcoming), *Sourcebook on Environmental Funds in Countries in Transition* (working title). Prepared by the EAP Task Force Secretariat in co-operation with EU's Phare Programme. OECD, Paris.

OECD (1998, forthcoming), *Swapping Debt for the Environment: The Polish EcoFund*. Prepared by the EAP Task Force Secretariat in co-operation with EU's Phare Programme. OECD, Paris.

Project Preparation Committee, (1998), *PPC Report*. Document submitted to the "Environment for Europe" Ministerial Conference, Aarhus, June 1998.

Filnavn: helepubl.doc
Bibliotek: C:\Programmer\Adobe\Acrobat
4.0\Acrobat\plug_ins\OpenAll\Transform\temp
Skabelon: C:\msoffice\skabeloner\Normal.dot
Titel:
Emne:
Forfatter: Pia Petersen
Nøgleord:
Kommentarer:
Oprettelsesdato: 16-02-00 16:46
Versionsnummer: 3
Senest gemt: 14-04-00 03:29
Senest gemt af: Kim Nielsen
Redigeringstid: 8 minutter
Senest udskrevet: 22-06-00 12:02
Ved seneste fulde udskrift
Sider: 195
Ord: 46.948 (ca.)
Tegn: 295.775 (ca.)